

LYKKELIGA

ET KONCEPT FOR
UDVIKLINGSHÆMMEDE BØRN OG
DERES FAMILIER

Udarbejdet af Pernille Strauss Madsen & Lone Brandt

**STANDARD FORSIDE
TIL
EKSAMENSOPGAVER**

Fortrolig

Ikke fortrolig

Prøvens form (sæt kryds)	Projekt	Synopsis	Portfolio	Speciale X	Artikel	Skriftlig hjemmeopgave/24 timers prøve
--------------------------	---------	----------	-----------	---------------	---------	--

Uddannelsens navn	Kandidatuddannelsen i læring og forandringsprocesser	
Semester	10. semester	
Prøvens navn/modul (i studieordningen)	Kandidatspeciale	
Gruppenummer	Studienummer	Underskrift
Navn Lone Brandi	20170979	
Navn Pernille Strauss Madsen	20171118	
Afleveringsdato	3. juni 2019	
Projektitel/Synopsistitel/Speciale-titel	LykkeLiga, et koncept for udviklingshæmmede børn og deres familier	
I henhold til studieordningen må opgaven i alt maks. fylde antal tegn	336.000	
Den afleverede opgave fylder (antal tegn med mellemrum i den afleverede opgave) (indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag medregnes ikke)	195.861	
Vejleder (projekt/synopsis/speciale)	Mette Buchardt	

Jeg/vi bekræfter hermed, at dette er mit/vores originale arbejde, og at jeg/vi alene er ansvarlig for indholdet. Alle anvendte referencer er tydeligt anført. Jeg/vi er informeret om, at plagiering ikke er lovligt og medfører sanktioner. Regler om disciplinære foranstaltninger over for studerende ved Aalborg Universitet (plagiatregler): <http://www.plagiat.aau.dk/regler/>

Forord

Denne specialeafhandling fungerer som det afsluttende kapitel af vores kandidatuddannelse i Læring og Forandringsprocesser på Institut for Læring og filosofi, Aalborg Universitet.

Afhandlingen er udarbejdet på 10. Semester, som har fundet sted foråret 2019.

Specialet er udarbejdet på baggrund af et samarbejde med stifteren af konceptet LykkeLiga, som er et håndboldhold, der er oprettet for udviklingshæmmede børn og deres familier. Foruden samarbejdet med stifteren af LykkeLiga, har dette også bestået af et samarbejde med et specifikt LykkeLiga hold Aalborg Kidz, herunder både med de børn, forældre og trænere, der er en del af dette hold.

Det primære sigte for afhandlingen har været at undersøge, hvad dette koncept har fået af betydning, ikke mindst for disse børn og deres familier, men også for samfundets syn på udviklingshæmmede i et sportsregi.

Interessen for dette opstod på baggrund af vores allerede eksisterende kendskab til konceptet, men også i kraft af mediernes nyligt fokus på konceptet i forbindelse med uddelingen af Danskernes Idrætspris ved DRs Sportsgallashow i januar 2019.

Som baggrund for vores interesse i at undersøge konceptet LykkeLiga nærmere, tog vi kontakt til stifteren af konceptet – og tidligere professionel håndboldspiller Rikke Nielsen. Vi oplevede hos Rikke, at hun helt fra begyndelsen viste stor interesse for et samarbejde, og har både været åben overfor vores ideer i forhold til indskrænkelsen af afhandlingens fokus, men har også selv været bidragende til at sætte nye tanker i gang hos os. Dette vil vi gerne sige hende tak for, og ikke mindst tak til både børn, forældre og trænere i Aalborg Kidz, for at lukke os ind i deres praksis, og for at lade os være deltagende heri.

Slutteligt vil vi gerne takke vores specialevejleder Mette Buchardt, som gennem hele perioden har været til stor hjælp både i forhold til strukturering af selve vores skriveproces, men også i form af at have givet os en habil vejledning til vores vejledningsmøder, samt været katalysator for efterfølgende refleksioner.

Abstract

The purpose of this master thesis was to examine what the concept LykkeLiga contributes to children with disabilities and their families. In relation to this the thesis has illuminated which experiences and learning the children and their parents has obtained through their participation in LykkeLiga's training sessions.

Former professional handball player Rikke Nielsen founded the concept LykkeLiga back in 2016. One of the main reasons was her own experience with having a child with disabilities. In continuation of this she wanted to create a handball team wherein children with all kinds of disabilities are allowed to participate. Through the creation of LykkeLiga, she not only wanted to give the children the opportunity to play handball, but also wanted to create a social network where both children and parents can be a part of a sport association. Since the foundation of LykkeLiga its popularity has grown exponentially. At the beginning LykkeLiga was only located in Aalborg whereas now it is located in many cities throughout the whole country and other Scandinavian countries has as well been inspired.

Our data has been gathered through participant observations in the training sessions of the LykkeLiga team in Aalborg, called Aalborg-Kidz. These participant observations include informal conversations with the founder and the children's parents. Theoretically the thesis engages the social learning theory by Etienne Wenger, wherein his terms negotiation of meaning, communities of practice and identity will occur. This has been used to outline what LykkeLiga contributes the children and their parents in the community they are a part of in the training sessions.

Likewise has Urie Bronfenbrenners model, the ecological model been included. The use of the model has been to clarify how LykkeLiga contributes to inclusion of these children in the society and how the concept affects the society's respect for these children.

The thesis shows that the children and their parents are a part of a community of practice in the training sessions. In this community of practice the children acquire both an explicit and implicit learning. The explicit learning contains the main purpose of the concept, which is children learning how to play handball. The implicit learning contains the learning of, how to be a part of a community of practice and the intuitive knowledge this involves.

The participation in the community of practice means that both the children and their parents achieve a feeling of being legitimate participants. Moreover the thesis shows that their participation in LykkeLiga can help their feeling of being a part of a sport association, like many other children and families without disabilities are. The feeling of being a part of a community can affect their identity and lead to a more positive self image. Other than that, the thesis shows that the children through their participation in the training sessions improve their social, emotional and motile skills, which leads to a better functionality in life.

The thesis concludes that the community the children and their parents are a part of in LykkeLiga leads to a feeling of being just like other children and families. Moreover the thesis concludes that the experiences and the learning the children acquire through their participation in LykkeLiga leads to a improving of their functionality in life. This increased functionality can impact their inclusion in the society, as this can be carried on to the children's participation in future communities.

Læsevejledning

I nedenstående læsevejledning vil afhandlingens opbygning præsenteres. Dette vil gøres ved at gennemgå de forskellige kapitler, som forekommer i afhandlingen. Dette er med henblik på at gøre det mere overskueligt for læseren, men samtidig også for at give læseren et indblik i, hvordan afhandlingen er opbygget, og hvad de forskellige kapitler indeholder.

Kapitel 1

Det første kapitel indeholder en introduktion af afhandlingen. Dette kapitel er med til at give et overblik over, hvilken forandring, som er sket i samfundet, i forhold til udviklingshæmmede børns mulighed for at indgå i det almene foreningsliv. Ud fra dette vil problemformuleringen formuleres og fremtræde i kapitlet. Ligeledes vil der fremtræde en beskrivelse af organisationen LykkeLiga, og en begrebsafklaring af begreberne inklusion og livsduelighed, som vil benyttes senere i diskussionen.

Kapitel 2

Dette kapitel består af, hvilke metodiske overvejelser vi har haft, herunder hvordan vi har indsamlet vores empiri, undersøgelsesmetoden, etiske overvejelser, induktiv og deduktiv fremgangsmåde, samt vores videnskabelige positionering. Ligeledes vil vores teoretiske overvejelser fremtræde, i forhold til, hvilken teorier vi vil benytte til at analysere vores indsamlede empiri. Derudover vil der fremtræde en analysestrategi til at klarlægge, hvilke teoretiske begreber, som er udvalgt, men samtidig også, hvordan analysen vil struktureres.

Kapitel 3

Kapitel tre vil indeholde en analyse og en diskussion. I dette kapitel vil der analyseres på den indsamlede empiri ud fra udvalgte begreber af Wengers sociale læringsteori. Ligeledes vil der i analysen analyseres på den indsamlede empiri ud fra Bronfenbrenners økologiske model. Til sidst i kapitlet vil der forekomme en diskussion, hvor blandt andet begreberne livsduelighed og inklusion vil benyttes i henhold til at diskutere og vurdere, hvorvidt børnenes livsduelighed øges til LykkeLigas håndboldtræninger, samt om det bidrager til at give børnene bedre muligheder for at blive inkluderet i samfundet.

Kapitel 4

I det fjerde fremtræder en konklusion på afhandlingen. Konklusionen vil besvare problemformuleringen ud fra analyseafsnittet. Ligeledes vil litteraturlisten og en oversigt over bilagene forekomme i dette kapitel.

Kapitel 5

I det femte og sidste kapitel vil den formidlende artikel forekomme, hvilken indeholder en kort introduktion af konceptet LykkeLiga, afhandlingens væsentligste pointer, samt slutteligt et kritisk blik på konceptet.

FORORD	2
ABSTRACT.....	3
LÆSEVEJLEDNING.....	5
KAPITEL 1: INTRODUKTION	9
INDLEDNING.....	9
PROBLEMFELT.....	11
PROBLEMFOMULERING	16
BESKRIVELSE AF ORGANISATION	16
BEGREBSAFKLARING	18
<i>Inklusion.....</i>	<i>18</i>
<i>Livsduelighed.....</i>	<i>18</i>
KAPITEL 2: METODISKE OG TEORETISKE OVERVEJELSER.....	20
EMPIRIBEGRUNDELSE	20
UNDERSØGELSESMETODE	20
DELTAGEROBSERVATION	22
ETISKE OVERVEJELSER.....	23
DATAINDSAMLING	24
DEDUKTIV OG INDUKTIV TILGANG	28
VIDENSKABSTEORETISK STÅSTED.....	29
<i>Fænomenologien i forhold til afhandlingen .....</i>	<i>30</i>
ANALYSESTRATEGI.....	31
TEORI.....	32
<i>Wengers meningsbegreb .....</i>	<i>33</i>
<i>Wengers begreb om praksisfællesskab .....</i>	<i>34</i>
<i>Wengers begreb om identitet .....</i>	<i>37</i>
DEN ØKOLOGISKE MODEL - URIE BRONFENBRENNER	38
KAPITEL 3: ANALYSE OG DISKUSSION	40
DE TRE FUNDAMENTALE ELEMENTER	40
SAMMENFATNING	43
GENSIDIGT ENGAGEMENT MELLE M BØRNENE	44
SAMMENFATNING	49
BØRNENES FÆLLES VIRKSOMHED OG FÆLLES REPERTOIRE	50
SAMMENFATNING	52
IMPLICIT OG EKSPLICIT LÆRING I PRAKSISFÆLLESSKABET	52
GENSIDIGT ENGAGEMENT MELLE M FORÆLDRENE	53
SAMMENFATNING	56
FORÆLDRENES FÆLLES VIRKSOMHED OG FÆLLES REPERTOIRE.....	56
SAMMENFATNING	58
LYKKE LIGAS BETYDNING FOR DE UDVIKLINGSHÆMMEDE BØRN OG DERES FAMILIERS	
IDENTITET OG SELVBILLEDE	58
SAMMENFATNING	62
DELKONKLUSION	63
LYKKE LIGA UD FRA ET HELHEDSPERSPEKTIV	66
DELKONKLUSION	72
DISKUSSION	73
KAPITEL 5: KONKLUSION OG AFRUNDING	78

KONKLUSION	78
LITTERATURLISTE	81
DEN FORMIDLENDE ARTIKEL.....	85
BILAGSOVERSIGT	90

KAPITEL 1: INTRODUKTION

Indledning

Forenede Nationer (FN) er en organisation, hvori alle verdens lande indgår. De arbejder for, at alle har ret til at danne det bedst mulige liv for dem selv og deres familie. FN har i 2006 vedtaget en handicapkonvention, som nævner, at personer med handicap skal have de samme muligheder og rettigheder, som alle andre (Socialministeriet, 2010, s. 8-9). I denne handicapkonvention forekommer der bekymringer fra de forskellige verdenslande, da personer med handicap stadigvæk møder udfordringer i forhold til at blive en del af samfundet. De forskellige verdenslande er bange for, at personer med handicap oplever at blive diskrimineret, men er samtidig enige om, at man ikke skal diskriminere en person på baggrund af handicappet, da dette vil føre til følelsen af at blive behandlet uden værdi. Derfor siger landene, at det er vigtigt, at personer med handicap bliver mødt i samfundet uden forhindringer, og samtidig får skabt bedre livsvilkår, hvilket konventionen skal være med til. Ligeledes skal de mødes med respekt i samfundet på lige fod med alle andre (Ibid., s. 11-13). FN's handicapkonvention har udarbejdet nogle grundlæggende holdninger, hvoraf nogle lyder således:

“Alle skal have mulighed for at være med i samfundslivet“ (Ibid., 2010, s. 15, l. 8),
“Samfundet skal være tilgængeligt for alle“ (Ibid., s. 15, l. 11) og *“Alle skal respektere, at børn med handicap har mulighed for at udvikle sig, og at de har ret til at være sig selv“*
(Ibid., s. 15, l. 13).

En måde hvorpå Danmark sikrer, at disse grundlæggende holdninger efterleves, sker via den handicappolitiske handlingsplan. Den handicappolitiske handlingsplan blev udarbejdet af regeringen i 2013, hvilket de benævner som *“Et samfund for alle”*. Regeringens mål med denne handlingsplan er at skabe et inkluderende samfund, som består af mangfoldighed, ligeværdighed og respekt for forskellighed. Til dette gør sig gældende, at regeringen ønsker et samfund, hvor handicappede har samme muligheder som alle andre samfundsborgere (Regeringen, 2013, s. 3-6). I forsøget på at fremme lige muligheder og inklusion i samfundet, har regeringen udarbejdet tre overordnede visioner. Den første vision indebærer, at:

“Regeringen vil arbejde for et samfund med respekt for forskellighed, hvor alle mennesker indgår ligeværdigt som medborgere i samfundets mange fællesskaber” (ibid., s. 7, l. 2-3), hvilket regeringen beskriver med et ønske om at skabe en kulturændring, hvor alle skal have en naturlig plads i samfundets fællesskab. Den anden vision omfatter:

“Regeringen vil arbejde for et samfund, som understøtter mennesker med handicap i at opnå øget selvbestemmelse og ansvar for eget liv” (Ibid., s. 7, l. 10-11),

hvor regeringen fokuserer på, at handicappede skal have mulighed for at træffe deres egne valg, tage ansvar for deres egen tilværelse, og gøre deres bedste for at bidrage til samfundet. Den tredje og sidste vision består af, at

“Regeringen vil arbejde for et samfund, hvor der er fokus på det enkelte menneskes ressourcer, og hvor mennesker med handicap støttes i at realisere og bidrage med deres fulde potentiale” (Ibid., s. 7, l. 20-21)

herunder vil regeringen skærpe fokus på at give den enkelte mulighed for at udvikle, fastholde og udnytte sine kompetencer, hvilket skal give afsæt til, at den enkelte kan leve et selvstændigt, aktivt og deltagende liv (Ibid., s. 7).

Udover disse visioner, har regeringen ligeledes udarbejdet tre målsætninger i forhold til medborgerskab og deltagelse i samfundet. I disse tre målsætninger har regeringen fokus på, at mennesker med eller uden handicap skal være præget af anerkendelse og respekt, at fællesskaberne mellem dem skal styrkes gennem en større mulighed for kulturelle tilbud, samt at mennesker med handicap skal have lettere ved at gøre brug af demokratiske rettigheder. Fælles for disse tre målsætninger er, at regeringen med disse stræber efter et inkluderende samfund (Ibid., s. 12-19).

Denne inklusionstanke går dog længere tilbage, da Danmark allerede i 1994 underskrev Salamancaerklæringen, hvilket er en principerklæring, der har fokus på, at alle børn har ret til uddannelse uanset handicap. Inklusionsbegrebet har siden dengang kun vundet mere og mere indpas, og i 2012 gennemførte regeringen en konkret lovændring på området. Denne lovændring indebærer, at flere elever med særlige behov skal inkluderes i de almene klasser, hvilket betyder, at specialundervisning fremover blot skal være for elever med omfattende behov for støtte (UVM, 1997, s. 1) I forbindelse med den nye folkeskolereform i 2014 skærpes kravene ligeledes i forhold til inklusion, samt at folkeskolen fremover i højere grad skal inddrage omverdenen og samarbejde med foreningslivet. Hensigten med denne inklusionstanke og større inddragelse af foreningslivet og den øvrige omverden bygger på målet om at få skabt et demokratisk samfund, hvor majoriteterne tager hensyn til minoriteterne, og at alle børn har ret til at indgå i de almene fællesskaber, som foregår i både folkeskolen og foreningslivet omkring dem (Brouer, 2018, s. 22-23).

På trods af dette mål om, at mennesker med handicap i højere grad skal inkluderes i det almene foreningsliv, så oplever mange af dem med handicap, at den almene forening er utilstrækkelig, og at deres fysiske eller psykiske funktionsnedsættelse bliver en barriere for at kunne indgå i det fællesskab, som forekommer i den enkelte forening (UFC Handicap, 2004, s. 2).

I lyset af dette, er en af de foreninger, som er blevet oprettet for handicappede; Parasport Danmark. Parasport Danmark er et specialforbund, som ligger under Danmarks Idrætsforbund (DIF). Det blev oprettet i 1971 som en selvstændig landsorganisation, hvilket de gjorde, da de første handicapidrætsforeninger blev dannet i 1950'erne og der samtidig i 1968 blev etableret et Landsudvalg for Handicapidræt (Parasport Danmark, u.å). En forening, som netop arbejder med udviklingshæmmede børn, er LykkeLiga, hvilken har til formål at skabe et håndboldhold for udviklingshæmmede børn. Flere instanser bestræber, at mennesker med handicap skal inkluderes i det almene foreningsliv, alligevel ses det, at foreninger som Parasport Danmark og LykkeLiga har vundet indpas hos mange udviklingshæmmede børn de seneste år. Skyldes dette, at de mennesker med handicap ikke oplever foreningslivet som værende tilgængeligt for dem? Og at det dermed er mere ideelt for dem, at de bliver en del af et foreningsliv, hvor de indgår i et fællesskab med andre mennesker med handicap? Og hvad kan et foreningsliv, hvor de kun indgår i fællesskaber med andre udviklingshæmmede give dem?

Problemfelt

I dette afsnit vil problemfeltet præsenteres, hvilket vil danne ramme for afhandlingens problemstilling og undersøgelsesdesign. Afhandlingens fokus beskæftiger sig med, hvad idræt, samt det at være en del af et foreningsliv, kan få af betydning for mennesker med handicap. Forskningsfeltet på området er bredt, da der i den eksisterende forskning findes mange perspektiver inden for dette felt. Nedenfor vil det eksisterende forskning, som har dannet ramme for vores problemstilling, præsenteres.

Rapporten: *“Handicap og foreningsliv 2009”* arbejder videre på en undersøgelse fra 2003. Undersøgelsen i 2003 blev udført af UFC Handicap og havde fokus på at undersøge handicappedes deltagelse i det almindelige foreningsliv. Denne undersøgelse er lavet i et forsøg på, at foreningslivet kan være med til at gøre, at personer med handicap kan undgå følelsen af ensomhed og at blive socialt isoleret. Der er altså fokus på spørgsmål, såsom; er

mennesker med handicap deltagere i det almindelige foreningsliv? Er der åbenhed overfor nye medlemmer med handicap i foreningslivet? Evalueringen af undersøgelsen fra 2003 er, at personer med handicap deltager for lidt i foreningslivet, og de foreningsliv, som har kendskab til handicappede, ikke forsøger at få dem til at blive medlemmer. Ligeledes viser undersøgelsen, at der skal findes en løsning på, hvordan mennesker med handicap kan blive medlem af det almindelige foreningsliv. Ud fra denne undersøgelse i 2003, bliver der udarbejdet en ny tilsvarende undersøgelse i 2008, for at se, om der er sket en forandring på de fem år (Sandø, 2009, s. 3). Den helt generelle evaluering fra 2008 er, at der ikke er sket store forandringer. Målet om, at handicappede har lige adgang til foreningslivet er ikke sket. Undersøgelsen kigger på hvilke faktorer, der netop kan skyldes dette, hvortil en af faktorerne er tilgængelighed, da dette er med til at gøre, at personer med handicap ikke føler sig fulgyldige medlemmer, hvor de både er bidragende, men samtidig nyder godt af foreningslivets aktiviteter. Dog ses der også nogle positive resultater i undersøgelsen fra 2008, da der er sket en stigning af antallet af personer med handicap i foreningslivet, da det i 2003 er på 1,1 procent, hvor der er sket en stigning til 1,7 procent i 2008 (Ibid., s. 7). I undersøgelsen ses der også en forskel på foreningernes holdning til personer med handicap, da der er kommet en mere positiv holdning, og dette er med til at skabe en bedre inklusion, hvor der ikke kun ses besværligheder ved at have mennesker med handicap i foreningslivet (Ibid., s. 8-9). Som undersøgelsen påpeger, er der ikke sket store forandringer i forhold til at få handicappede til at blive deltagere i det almene foreningsliv fra 2003 til 2008. Dette på trods af, at Syddansk Universitet har udarbejdet en rapport; *“Idrættens outsiders - inklusion eller eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt”*, hvor Center for Forskning i idræt, sundhed og civilsamfund (CISC) evaluerer den pulje, som fra politisk side bliver tildelt til idrætsforeninger og fritidsinstitutioner, som vil iværksætte initiativer for vanskeligt stillede børn, herunder handicappede børn. Puljen, der bliver tildelt, strækker sig over en periode fra 2005 til 2008, og er med henblik på at sikre, at vanskeligt stillede børn i højere grad involveres i idrætsforeningers tilbud (Ibsen, 2012, s. 7). De foreninger, som har modtaget bevilling fra puljen er gået forskelligt til værks, hvilket betyder, at de har benyttet forskellige metoder i forsøget på at få vanskeligt stillede børn og unge til at dyrke idræt. En af de tilgange foreningerne for eksempel har benyttet, er at tilpasse idræt og foreningsliv, hvor idrætten og det sociale liv i foreningen bliver tilpasset de vanskeligt stillede børn og unge (Ibid., s. 7). Evalueringen af puljen viser, at projekterne har været medvirkende til at støtte de allerede eksisterende aktiviteter, men har samtidig været medvirkende til helt nye projekter og aktiviteter. I forhold til de allerede eksisterende projekter, så har puljen betydet, at de har

fået bedre vilkår til udvikling og rekruttering, dog ses den største betydning af puljen i forhold til, at det har medvirket oprettelse af en række nye projekter og aktiviteter for vanskeligt stillede børn. Evalueringen viser ligeledes, at de fleste af projekterne for børn og unge med handicap ikke har problemer med at rekruttere medlemmer til, hvilket kan skyldes, at disse børn og unge har stor lyst til at dyrke idræt, men har manglet tilbud. Derudover viser den, at det er relativt let at fastholde børnene i aktiviteterne. Dog viser det sig, at specielt børn med ADHD, autisme eller andre sociale vanskeligheder har sværeste ved fastholdelse i projektet, eller hvis aktiviteten omfatter børn og unge med forskellige typer af handicap (Ibid., s. 94-97). I projektet er der udarbejdet nogle barrierer i forhold til børn med handicap. Her nævner de, at en af de helt centrale barrierer ved projektet er forældrene og deres rolle. De argumenterer med, at det for det første kræver mange ressourcer i hverdagen at have et handicappet barn, og det derfor er medvirkende til, at idræt ikke bliver det primære. Derudover er tilbuddet om idrætsaktiviteter for børn med handicap ikke store, hvilket gør, at der vil komme transporttid til idrætten, hvortil idrætten igen ikke bliver det primære. En anden barrierer er, når der kommer et tilbud på en aktivitet, hvor der er en stor målgruppe og forskelligartede handicap, da dette kan have betydning for, at børn med handicap fravælger aktiviteten, både fordi de er for forskellige, og alderen har for stort et spring (Ibid., s. 48). Disse to undersøgelser peger i retning af, at børn med handicap ikke er så synlige i det almindelige idrætsliv som ønsket. Dette på trods af, at der fra politisk side i en 3-årig periode er tildelt puljer til de almene idrætsforeninger til at arbejde mere målrette mod at inkludere flere børn med handicap. Kan resultaterne af disse undersøgelser være grund til skabelsen af LykkeLiga i et forsøg på at få de handicappede børn inkluderet i foreningslivet? Og hvorfor er der så stor en mangel på børn med handicap i det almene foreningsliv? Føler de ikke selv, at de får mulighed for at blive inkluderet i dette?

Rapporten "*Idræt, fritid og helbred for mennesker med funktionsnedsættelse*" anskuer betydningen af funktionsnedsættelsen på tre områder; idræt, fritid og helbred. Undersøgelsen strækker sig fra oktober 2012 til februar 2013, som både har inkluderet mennesker med og uden funktionsnedsættelse (Østerlund, 2014, s. 8). Idrætsområdet har i undersøgelsen et særskilt fokus, da forskerne bag udtrykker, at de ser en mangel på viden om, hvilken betydning funktionsnedsættelsen for hyppigheden af deltagelse i idræt, samt organiseringen heraf. Området fritid er med fokus på, hvad de laver i denne tid, hvor meget udgør det de kalder passive fritidsaktiviteter som blandt andet læsning, socialt samvær, computerbrug, telefon og lignende. Dog fokuseres der i undersøgelsen mere på, hvor meget af fritiden, der

udgør dette de benævner som aktive fritidsaktiviteter, hvori der ligger aktiviteter som for eksempel foreningsliv, frivilligt arbejde, sport eller motion, kultur og andre hobbies. Det sidste område, helbred, er med fokus på ulighed i sundhed, hvilket de har inddraget, da de argumenterer for, at ulighed i sundhed ofte bliver forbundet med sociale uligheder, herunder på områder såsom uddannelse, indtægt og beskæftigelse (Ibid. s. 5). Undersøgelsens primære fokus er at anskue, hvilken betydning funktionsnedsættelse har for hyppigheden af deltagelse i idrætsaktiviteter. Det der gør denne undersøgelse speciel er, at den bygger på en stor dataindsamling, da der i undersøgelsen både er taget udgangspunkt i mennesker med og uden funktionsnedsættelse, og ud fra disse data analyseret på, hvilken rolle funktionsnedsættelsen har. I undersøgelsen defineres og opdeles begrebet funktionsnedsættelse i tre former. Den første består af et længerevarende fysisk handicap, hvorefter den anden defineres som et længerevarende fysisk helbredsproblem og det tredje som værende en psykisk lidelse (ibid.). Hvis undersøgelsen anskues ud fra vores interesse i mennesker med handicap eller funktionsnedsættelse og deres idrætsdeltagelse og deltagelse i foreningslivet, så viser undersøgelsen, at der er en tydelig sammenhæng mellem netop idrætsdeltagelse og funktionsnedsættelse. Denne sammenhæng kommer til udtryk ved, at den andel, der dyrker idræt, er mindre ved mennesker med funktionsnedsættelse, herunder alle tre definitioner af funktionsnedsættelse, end hos mennesker uden en funktionsnedsættelse. Resultater fra undersøgelsen viser, at otte ud af ti mennesker uden en funktionsnedsættelse dyrker idræt, hvorimod tre ud af fire med mindre funktionsnedsættelse dyrker idræt. I forhold til mennesker med større funktionsnedsættelse ses seks ud af ti som værende idrætsaktive (ibid., s. 23).

I forhold til netop betydningen af en funktionsnedsættelse i forhold til idrætsaktivitet, så viser undersøgelsens analyser, at mennesker med funktionsnedsættelse opfatter deres funktionsnedsættelse som en barriere for deres deltagelse i et idræts- og fritidsliv. Herunder viser det sig ligeledes, at disse mennesker er præget af lav livstilfredshed. Dog viser analysen også, at der på trods af ovenstående, er mange mennesker med funktionsnedsættelse, som alligevel er aktive i idræts- og fritidslivet. Afslutningsvis pointerer rapporten, at vilkårene for mennesker med funktionsnedsættelse godt kunne forbedres, men at undersøgelsens resultater dog alligevel giver grund til optimisme, samt at der er god mulighed for at inkludere mennesker med funktionsnedsættelse i det ordinære idræts- og fritidsliv. (ibid., s. 6).

Denne undersøgelse har fokus på, at handicappede børn netop føler deres vanskeligheder som en barriere, når de deltager i et idrætsliv. Hvilke barrierer, der opleves, når børn med handicap indgår i det almene foreningsliv, har en afhandling fra Utica College i New York

undersøgt, herunder dog med perspektivet om, hvordan forældrene oplever, at deres barns handicap hæmmer dem for at blive inkluderet i et lokalt foreningsliv. Afhandlingen "*Parents' perspectives on the participation of children with disabilities in community-based youth sports*" hovedfokus er, hvordan forældre til børn med funktionsnedsættelse oplever deres børns deltagelse i lokalsamfundets sportsaktiviteter. (Helmer, 2017, s.1). Dette undersøges gennem fjorten respondenter, som deltager i en kvalitativ online undersøgelse (ibid., s. 15). Ud fra undersøgelsens respondenter opstår der tre perspektiver, herunder forældrenes forventninger, deres erfaringer med at deltage i lokalsamfundets sportsaktiviteter, samt deres ønskede udkom af deltagelse i dette. I forhold til forventninger svarer flere forældre, at de håber, at den sociale deltagelse og interaktion mellem deres barn og de andre holdmedlemmer øges, samt at deres børn socialiseres med andre på samme alder. Derudover argumenterer mange forældre for deltagelsen i sportsaktiviteter med, at det vil give større kendskab til det at samarbejde og arbejde i et team. Desuden gav alle forældrene udtryk for et ønske om, at det vil øge deres børns færdigheder, hvori der hos nogle forældre menes øget færdigheder i forhold til noget, der specifikt har med deres barns funktionsnedsættelse at gøre eller hos andre mere generelle færdigheder.

I forhold til deres erfaringer med deltagelse i lokalsamfundets sportsaktiviteter har forældrene forskellige oplevelser. Mens nogle oplever, at deres barn bliver inkluderet, bliver selvstændig og får den nødvendige støtte, oplever andre, at deres barn bliver undgået, og kun bliver tolereret af de andre holdmedlemmer, men ikke accepteret. Det sidste perspektiv i forhold til, om forældrene oplever, at den lokale sportsaktivitet gav det ønskede udkom, udtaler forældrene, at de ønsker, at deres børn blev mere inkluderet, herunder også de forældre, som allerede har oplevet, at deres barn bliver inkluderet, herunder mener forældrene både i forhold til muligheden for at kunne udføre aktiviteterne og følelsen af at være accepteret i den. Afhandlingens konklusion er derfor, at der stadigvæk er meget, der kan gøres i forhold at kunne leve op til at inkludere alle børn i disse lokale sportsaktiviteter, da forældrenes svar bærer præg af, at der er begrænsede muligheder for børn med handicap i forhold til at deltage i den integreret samfundsbaseret ungdomssport. (ibid., s. 20-23)

Som det fremtræder i den eksisterende forskning, så bærer denne præg af, at antallet af mennesker med handicap, der er inkluderet i det almene foreningsliv, ikke er ideelt. Selvom den bevilgede pulje medfører en lille stigning, så er det stadig en stor del af mennesker med handicap, som ikke er aktive i idrætslivet. Forskning viser, at de handicappede selv oplever deres funktionsnedsættelse som en barriere for at deltage i et ordinært foreningsliv.

Ligeledes belyser forældre til børn med handicap, som er en del af et lokalt foreningsliv, at deres børn kunne blive inkluderet bedre. Men er forældrene til disse børn egentlig mest interesseret i, at deres barn skal inkluderes på et alment idrætshold eller snarere, at de kommer til at dyrke sport med andre personer med handicap? Har dette fokus på at få inkluderet børn med et handicap på et alment idrætshold i stedet for at være omfavnende betydet, at de i højere grad oplever deres handicap som hæmmende, fremfor hvis de indgik på et hold, hvor de andre står i lignende situation? Konceptet LykkeLiga er igangsat netop, fordi

“alt for mange af hverdagens aktiviteter minder om, at familien ikke er som alle andre. Alt for ofte huskes familierne og de udviklingshæmmede børn på alt dét, som de ikke kan“

Hvorfor har LykkeLiga vundet så stort indpas i Danmark? Hvad er det, som LykkeLiga giver de udviklingshæmmede børn og deres familier? Og hvilken betydning har dette tiltag i forhold til, at de senere så vidt muligt skal inkluderes i samfundet?

Problemformulering

Hvad bidrager LykkeLiga til hos de udviklingshæmmede børn og deres familier, som indgår i heri? Samt hvilken betydning har børnenes praksis i LykkeLiga for deres livsduelighed og senere inklusion i samfundet?

Beskrivelse af organisation

LykkeLiga er en koncept, som startede i 2016. Det blev grundlagt af den tidligere håndboldspiller, Rikke Nielsen, som kom på ideen, da hun selv er mor til et barn med Down Syndrom. (LykkeLiga, u.å). Til at begynde med fandtes LykkeLiga kun i Aalborg, men med tiden har konceptet udviklet sig til 47 hold fordelt ud over hele landet, og består primært af frivillige, da alle 257 trænere er frivillige. Derudover er der også etableret hold på både Færøerne og Grønland, og vist interesse fra lande som Sydkorea, Tyskland, Sverige og Norge (LykkeLiga, u.å.a). Udover, at konceptet er bredt ud over hele Danmark og andre nordiske lande, så har stifteren og hendes medstifter udgivet Podcasten LykkeLyd, hvori de deler tanker omkring dét at være forældre til et udviklingshæmmed barn (Espensen, 2018). Formålet med at starte konceptet LykkeLiga er at få opbygget et håndboldhold for udviklingshæmmede børn i alderen 6-15 år. Det handler ikke kun om at få opbygget et håndboldhold for de udviklingshæmmede børn, men også om at skabe netværk og erfaringsudveksling for familierne. LykkeLiga skal ligeledes være med til at skabe en forbindelse mellem de udviklingshæmmede børn og resten af befolkning. Der skal skabes et

bedre livssyn hos alle danskerne ved at se på udviklingshæmmede børns glæde (LykkeLiga, u.å.b).

LykkeLiga blev etableret i forsøget på at skabe flere grin, smil og positive oplevelser for en familie med et udviklingshæmmede barn, da familier med udviklingshæmmede børn hele tiden bliver mindet om alt det, som de ikke kan. Der er hele tiden fokus på dét at være anderledes. LykkeLiga skal få familierne væk fra alt det, som giver en presset hverdag, herunder for eksempel begrænsninger, kampe med kommunen og mærkelige blikke på gaden (LykkeLiga, u.å.c). Udover, at LykkeLiga er med henblik på, at børnene og deres familier får et pusterum fra de mindre sjove ting i hverdagen, så beskriver stifteren også formålet som værende at skabe lykke hos disse børn og deres familier. Begrebet lykke definerer stifteren af LykkeLiga således:

[...] Når man får et handicappet barn, følger der oftest mere arbejde med, både i forhold til hjemmet, skolen og fritiden. Man kan som familie godt komme til at fokusere på det, man ikke kan. Altså fx at min datter ikke kan gå til noget - for hun passer ikke ind. Der er flere bekymringer og samtaler med kommunen, skolen, pasning, taxiordninger etc. Vi forældre elsker jo også vores børn, der så godt nok døjer med noget, og vil rigtig gerne skabe de bedste betingelser for dem, det kan bare godt være svært, når man ligesom kører i en parallelbane til alle andre og man ikke er en del af noget. Jeg tænker, der er mange der er ensomme derude, som måske tænker, det er nemmere for alle "at blive hjemme" frem for at komme ud og måske stritte ud. Så jeg synes bare, at vi forældre trænger til noget lykke! Og noget fedt at være en del af og noget vi selv har valgt. Vi vælger fællesskaberne og vi vælger at fokusere på finten, highfive og kampråb i stedet for begrænsningerne og udfordringerne. Vi får energi ud af det og vi bliver lykkeligere [...] (bilag 6).

Ud fra dette har LykkeLiga fokus på at de udviklingshæmmede børn bliver stjerner, hvor de er deltagere i et positivt fællesskab. I forhold til LykkeLigas henvendelse til forældrene er karakteristisk, at den ligeledes er præget af et meget positivt blik på dem og deres børn (LykkeLiga, u.å.c). *“Tillykke du er forælder til en ægte LykkeLiga spiller. Hvor er du heldig!”* (LykkeLiga, u.å.d).

Begrebsafklaring

Inklusion

Nedenstående begrebsdefinition er væsentlig, da begrebet anvendes i afhandlingens problemformulering. Inklusion er et mangesidigt begreb, og har altså ikke blot en entydig definition, da det kan blive benyttet ud fra forskellige forståelser og på forskellige områder (Alenkær, 2016, s. 13). Hvis man søger på begrebet "inklusion" eller læser bøger om inklusion, vil man i de fleste tilfælde få en definition af begrebet ud fra et skoleregi, da begrebet netop er blevet et væsentligt, samt meget omdiskuteret perspektiv på den nye folkeskolereform, som blev implementeret i 2014. Vores anvendelse af begrebet er dog ikke medtænkt ud fra dette skoleperspektiv, da vi ikke opererer med de udviklingshæmmede børn som elever, men snarere som samfundsborgere og LykkeLigas indvirkning på deres kommende inklusion i samfundet. På baggrund af dette har vi i vores begrebsdefinition valgt at definere begrebet mere alment set og med fokus på samfundslivet.

"Inklusion eller social inklusion, betegnelse for individers og gruppers deltagelse i samfundslivet i bred forstand. Inklusion opfattes normalt som en modsætning til eksklusion. [...] Begrebet inklusion dækker over forskellige indsatsområder til at bekæmpe eksklusion, fx. inklusion på arbejdsmarkedet, i forbrug, i politisk deltagelse eller bredere sociale sammenhænge. [...] Der er således områder af samfundslivet, som ikke alle ønsker eller har ressourcer til at blive inkluderet i. Omvendt kan tilsyneladende frivillig ikke-deltagelse på bestemte områder dække over, at individer og grupper trækker sig tilbage fra deltagelse, fordi de i den konkrete sammenhæng oplever, at det sociale miljø er fjendtligt indstillet eller diskriminerende over for deres deltagelse" (Larsen, 2011, s. 271, l. 6-35).

Livsduelighed

Som led i afhandlingens problemformulering, hvori vi søger svar på, hvorledes LykkeLiga kan få betydning for de udviklingshæmmede børns senere inklusion i samfundet, vil begrebet livsduelighed blive benyttet som det, der efterstræbes, når vi taler om inklusion i samfundet. Begrebet anvendes dermed til at skitsere, hvorvidt LykkeLiga giver børnene nogle kompetencer, som bidrager til, at de bliver mere livsduelige og dermed nemmere inkluderet i samfundet.

Livsduelighed er et komplekst begreb at definere, hvilket kan skyldes, at det er et nyere begreb. Det er et begreb, som kan have mange forskellige betydninger, hvilket også gør det væsentligt at vurdere, i hvilken sammenhæng det benyttes. Det kan både benyttes som et biologisk, psykologisk, pædagogisk, eksistentielt og livsfilosofisk begreb (Böwadt, 2019, s. 17-18). Psykolog Jørgen Lyhne er en af mange, som har beskæftiget sig med begrebet livsduelighed.

Lyhne opererer med livsduelighed ud fra et neuropsykologisk- og pædagogisk perspektiv, hvori han tager udgangspunkt i mennesker, som er ramt på et eller flere af de livsduelighedsområder, som han beskriver som henholdsvis den sociale, emotionelle, mentale og motoriske kompetence. I afhandlingen vil LykkeLigas udvikling af børnenes kompetencer dog kun være med fokus på den sociale, emotionelle og motoriske kompetence. Om disse kompetencer i forhold til livsduelighed belyser Lyhne:

“Hvis livsduelighed kan opfattes som evnen til at kunne mestre de udfordringer, man møder i sin tilværelse, så indgår de fire nævnte kompetencer/funktionsområder som betydningsfulde dele af det neuropsykologiske system, der danner fundament for oplevelsen af livsduelighed“

(Lyhne, 2015, s. 99, 1.21-24).

Den sociale kompetence gør sådan, at vi kan være med i et fællesskab, hvilket er af afgørende betydning for at besidde livsduelighed. Det betyder ligeledes, at hvis man ikke er i stand til at forstå fællesskabet, at være en aktiv del af fællesskabet eller at kunne opbygge sociale relationer til andre, kan dette gå ind og påvirke livsdueligheden. I den emotionelle kompetence ligger evnen til at have en fornemmelse af følelser, såsom glæde, følelsen af det, der er vigtigt i øjeblikke, men også i morgen, altså at man har en fornemmelse over følelseslivet. Med følelseslivet menes ikke blot eget følelsesliv, men også, at man kan forstå andres følelsesliv. Manglende kompetence inden for det emotionelle kan både indebære, at man er følelsesafstumpet, men også, at man har en manglende kontrol over ens følelser. Den sidste kompetence er den motoriske kompetence, hvilken både kan indebære en mangel på finmotoriske og grovmotoriske funktioner (Lyhne, 2015, s. 98-99).

KAPITEL 2: METODISKE OG TEORETISKE OVERVEJELSER

Empiribegrundelse

Interessen for et samarbejde med LykkeLiga kom sig af, at tidligere professionel håndboldspiller Rikke Nielsen i 2016 vandt prisen som "*årets forbillede*" til DR's store sportsgallashow i 2016 i forbindelse med, at hun selv samme år etablerede konceptet LykkeLiga. Ligeledes vandt konceptet LykkeLiga "*Danskernes idrætspris*" i DR's sportsgallashow i 2018. Foruden priserne til DR's store sportsgallashow, har Rikke Nielsen og LykkeLiga siden etableringen af konceptet vundet en række andre priser og primo 2019 underskrev LykkeLiga sponsorkontrakt med det internationale sportsbrand Hummel. Populariteten for konceptet har siden opstart udelukkende været støt voksende (Espensen, 2019a).

Eftersom, at konceptet har vundet så stort indpas i hele landet, har det fanget vores interesse. På baggrund af dette kontaktede vi stifteren Rikke Nielsen, og spurgte hende, hvorvidt hun kunne være interesseret i et samarbejde. Rikke viste stor begejstring for vores interesse, da hun på trods af den stigende popularitet og mange priser stadig mener, at konceptet fortjener alt det fokus og omtale, der er muligt. I forlængelse af dette, fik vi aftalt et opstartsmøde med Rikke Nielsen, for at høre hendes beskrivelser og oplevelser med konceptet, og på baggrund af dette afstemme hvilket perspektiv, der kunne være interessant at undersøge.

Til opstartsmødet fik vi fortalt, at der er ét LykkeLiga hold i Aalborg, Aalborg Kidz, hvilket blandt andet Rikke selv er med til at træne. På baggrund af dette er vores empiri indsamlet til dette LykkeLiga hold, hvilket er indsamlet til deres håndboldtræninger hver mandag. Til træningerne deltager både de udviklingshæmmede børn, samt deres forældre i mere eller mindre grad. Vi har valgt at udføre observationerne til håndboldtræningerne, da vi på den måde kan få indblik i fællesskabet og hvordan de udviklingshæmmede børn og deres forældre agerer overfor hinanden. Ligeledes kan forældrene være med til at give os en mulighed for at få indblik i deres holdninger til fællesskabet, og hvad træningerne medvirker for børnene.

Undersøgelsesmetode

I indsamlingen af vores empiri til afhandlingen, har vi benyttet os af en kvalitativ forskningsmetode. Den kvalitative forskningsmetode er især optaget af, hvordan noget gøres, siges, opleves, fremtræder eller udvikles. I forlængelse af dette kan de menneskelige

erfaringskvaliteter beskrives, forstås, fortolkes eller dekonstrueres. Under kvalitativ forskningsmetode er der fokus på det sociale liv, og de menneskelige oplevelser, hvor der herigennem forsøges at forstå konkrete mennesker og sociale processer, herunder menneskers følelser, handlinger og tanker. I forståelsen af disse konkrete mennesker og sociale processer sigtes efter at forstå mennesket ud fra livet selv, og ud fra de praksisser, hvor livet leves (Tanggaard, 2015, s. 13).

I vores kvalitative forskningsmetode, bevæger vi os i felten, hvilket betyder, at vi i vores empiriindsamling gør brug af feltarbejde. Feltarbejde er med til at give en viden om mennesker og samfundsliv, hvilket opnås gennem feltarbejdet, da dette finder sted mellem mennesker og samfundet (Hastrup, 2015, s. 55). I et feltarbejde er konteksten central, da der heri ligger forholdet mellem konteksten og aktørerne. Konteksten indebærer både en kulturel, social og fysisk dimension og spiller ofte en væsentlig rolle i undersøgelser, hvor menneskers kulturelle eller sociale livsverden anskues (Saltofte, 2016, s. 23). I feltarbejdsprocessen, hvor menneskers livsverden undersøges, forudsætter dette en vis åbenhed, samt at der efterstræbes, at undersøgelsens endelige fokus udsættes så vidt muligt. Denne forudsætning opstår i feltarbejdsprocessen, da dét at undersøge hverdagssituationer og indforståede kulturelle logikker kræver et ophold i disse situationer, selvom de umiddelbart ikke synes relevante. Det er derfor vigtigt, med en fuld tilstedeværelse, når man befinder sig i felten, hvilket indebærer, at man lægger sit teoretiske perspektiv, og hvad man forventer at finde i felten væk (Ibid., s. 24).

I den kvalitative forskning anvendes begreberne reliabilitet, validitet og generaliserbarhed anderledes end i den kvantitative, da det i den kvalitative blandt andet ikke er muligt, at gendanne et feltarbejde på samme måde som det ville kunne med eksperimenter, der kan reproducere og derigennem sikre en reliabilitet. I et kvalitativt feltarbejde kan forskeren dog løbende efterprøve modstridende oplysninger og fortolkninger, samt sidestille egne resultater med allerede eksisterende forskning på området. Begrebet validitet bygger på forholdet mellem undersøgelsens konklusioner og den empiriske virkelighed, samt hvorledes disse to ting afgrænser det undersøgelsen havde som hensigt og hvorledes disse kan generaliseres. En måde, hvorpå et antropologisk feltarbejde sikrer validitet, kan være gennem en teoretisk åbenhed. Med teoretisk åbenhed menes, at de overvejelser og justeringer forskeren gør undervejs i feltarbejdet bliver synliggjort, samt begrundet teoretisk. Desuden kan validitet sikres ved, at forskeren synliggør sin proces i feltarbejdet. Dette betyder, at den videnskabsskabelse, som tilegnes gennem de relationer, der etableres i feltarbejdet, ligeledes skal

synliggøres. Et tredje essentielt forhold, som gør sig gældende for validiteten af et feltarbejde er, at de feltnoter, som forskeren har nedskrevet undervejs, med fordel kan inddrages i afhandlingen som en slags dokumentation for det fremanalyserede (Tjørnhøj-Thomsen, 2007, s. 107-109).

Denne afhandling beror på kvalitativ forskningsmetode, da vi netop har fokus på, hvad de udviklingshæmmede og deres forældre gør i felten, samt hvordan forældrene beskriver deres subjektive oplevelse af det undersøgte felt. Vi vil i vores kvalitative forskningsmetode benytte feltarbejde, hvilket vi vil gøre ved at være deltagende observatører i felten.

Deltagerobservation

Denne afhandling bygger på et antropologisk feltarbejde, til hvilket vi vil benytte den kvalitative forskningsmetode; deltagerobservation. Deltagerobservation tager afsæt i antropologien, hvor der er fokus på menneskers hverdagsliv og sociokulturelle vilkår, hvor der kigges på mennesker i deres fysiske og sociale kontekst (Saltofte, 2016, s. 11). Den antropologiske viden er den viden, som vi finder frem til uden det bliver sagt. Det er en viden, som vi kommer til at finde i sprækkerne og mellemrummene, når vi er ude i praksis (Ibid., s. 12).

Deltagerobservation defineres som følgende:

“hvor forskeren under sine observationer deltager i eller indgår i de forskellige praksisser, som observeres [...] at forskerens observationer foretages blandt mennesker i deres egne omgivelser og med en eller mere eller mindre intens social interaktion mellem forskeren og det miljø, der undersøges“ (Szulevicz, 2015, s. 83, l. 17-22).

Det væsentlige ved deltagerobservation er, at den foregår blandt mennesker, hvori disse er aktører i deres naturlige omgivelser. Med anvendelsen af begrebet naturlig er en væsentlig problemstilling, der er essentiel at have for øje, at forskerens tilstedeværelse i denne naturlige omgivelse skal medtænkes som værende af betydning. Ved deltagerobservation er det primære spørgsmål dermed ikke, hvorvidt forskeren påvirker de naturlige omgivelser, men nærmere, hvilken betydning denne påvirkning har for undersøgelsen. Som det beskrives i definitionen ovenfor, indebærer deltagerobservationer en social interaktion mellem forsker og det undersøgte miljø. Det væsentlige ved denne interaktion mellem forsker og informanter er, at der blandt andet føres samtaler mellem disse, samt at forskeren i mere eller mindre grad interagerer med informanterne i det hverdagslignende felt (Saltofte, 2016, s. 28). Denne

interaktion mellem forsker og miljø betyder desuden, at man i sådant et feltarbejde, som forsker, ikke agerer som “fluen på væggen”. Dét at være deltagende og observerende er to begreber, som modstrider hinanden, da at deltage netop lægger op til, at man er aktiv og deltagende i praksis, hvor observation antyder det modsatte, nemlig at man betragter og tager en form for distance fra praksis. Dette betyder, at der skal være en ligevægt af disse to begreber, da det både er vigtigt at være deltagende i aktiviteterne under observationerne, men det samtidig også er vigtigt at tage en form for distance (Szulevicz, 2015, s. 83). Dog er det væsentligt at have for øje, at denne distance til felten ikke bliver for stor, og feltarbejdet ikke består af rene observationer uden deltagelse. Sådant en distance kan medføre misfortolkninger af informanterne og dermed lede til misvisende billeder af den undersøgte virkelighed (Saltofte, 2016, s. 28-29).

Etiske overvejelser

Når der udarbejdes et kvalitativt forskningsprojekt, er det væsentligt at have nogle etiske overvejelser undervejs i processen (Brinkmann, 2015, s. 477). I et antropologisk feltarbejde danner forskeren ofte relation til aktørerne i felten, men herunder er det vigtigt, at forskeren samtidig sørger for at have en vis distance og objektive syn på disses liv, når forskeren udleder viden fra dette felt. Dette medvirker, at forskeren har de eventuelle etiske dilemmaer for øje, som gør sig gældende for metoden feltarbejde og deltagerobservation. Et af de etiske dilemmaer ved disse metoder er informeret samtykke, hvori der ligger, at aktørerne kender til formålet og mulige konsekvenser ved undersøgelsen. Ligeledes er det vigtigt, at forskeren er åben omkring, hvad der skal foregå og hvad det skal bruges til. Dette informeret samtykke skal medtænkes under hele dataindsamlingsprocessen, da det i feltarbejde og deltagerobservation ikke altid er muligt at indhente denne i selve feltarbejdet, da der undervejs kan opstå situationer, hvor aktørerne ikke har givet denne informeret samtykke, eller har glemt, at de bliver observeret. Dette betyder, at forskeren bør sikre sig, at det, der er observeret eller samtalen om, og bliver brugt i den pågældende undersøgelse, er der givet denne informeret samtykke til.

Et andet etisk dilemma kan være anonymisering, da det er vigtigt at have en aftale med aktørerne i forhold til, om de ønsker, at deres identitet må vides, eller om de ønsker at være anonyme. Hvis aktørerne ønsker at være anonyme, kræver dette, at personnavne ændres til tilfælde navne eller helt udskrives, men dette kan også gøre sig gældende ved de organisationer man befinder sig i. Det er ligeledes vigtigt, at man ikke kan identificere

hinanden ud fra udsagn, da aktøerne ikke må kunne udpege eller finde oplysninger om hinanden. Når der snakkes om anonymitet, er der en grundregel om, at hvis det skriftlige produkt læses, skal aktøerne ikke føle sig krænkede eller misbrugte.

En af de etiske dilemmaer, der kan opleves i et antropologisk feltarbejde, er den dualitet, der ligger i, at forskeren på den ene side engagerer sig i aktørernes livsverden og søger indsigt i denne, samtidig med, at forskeren objektiverer sig for at få en viden, som er skabt på et videnskabeligt grundlag. Herunder opstår dilemmaet, da forskeren både skal tage hensyn til det videnskabelige og etiske overvejelser i forskningen, samtidig med at tage hensyn til aktøerne som mennesker, hvilke kan have en anden holdning til, hvordan deres liv bør præsenteres.

I og med, at det netop er mennesker, der oftest undersøges, og det miljø de indgår i, så kan ovenstående etiske retningslinjer ikke benyttes entydigt hver gang som en slags tjekliste, da man som forsker løbende, skal gøre sig disse etiske overvejelser, samt regulere dem undervejs, hvis nødvendigt (Tjørnhøj-Thomsen, 2017, s. 109-112).

Dataindsamling

Inden vi påbegyndte vores empiriindsamling lavede vi en pilotobservation til en LykkeLiga håndboldtræning, hvilket vi har brugt til at få indsigt i, hvad der overhovedet er muligt at se i felten. Vores pilotobservationer har vi efterfølgende gjort brug af i udarbejdelsen af vores observationguide, og de spørgsmål vi har haft som primære fokus i de egentlige deltagerobservationer. Observationsguiden består af nogle undersøgelsesspørgsmål, hvilke vi efterstræber at få skitseret i vores deltagerobservationer til de efterfølgende håndboldtræninger, samt at vi på forhånd har gjort os overvejelser over, hvad vi primært har for øje i vores feltarbejde. Observationsguiden har, som navnet også antyder, dog kun fungeret som en guide- eller vejledning i forhold til vores fokus, da vi i vores deltagerobservationer stadig har tilgået felten med åbenhed. Ligeledes har pilotobservationen givet os indsigt i, hvordan konteksten i felten er. Herunder erfarede vi for eksempel, at de deler sig op i to haller, samt at de i hver sin hal fordeler sig på to banehalvdele. Denne erfaring bidrog til overvejelser om, hvordan vi i første observation ønskede at tilpasse os denne kontekst.

Vores overvejelser over, hvordan vi har positioneret os i vores observationer, bygger blandt andet på de erfaringer og den viden vi fik om felten ud fra pilotobservationerne. Som nævnt gjorde pilotobservationen os opmærksomme på, at børnene og trænerne deler sig op i to haller, og også på hver sin banehalvdel. I forhold til vores positionering har dette betydet, at vi i vores observationer ligeledes har delt os op, herunder både i forhold til hver sin banehalvdel i samme hal, men også, hvor vi har siddet i hver vores hal og udført observationer. Desuden erfarede vi i vores pilotobservation, at forældrene primært befandt sig på tilskuerbænkene, mens børnene trænede. Vi valgte derfor under vores deltagerobservationer at sidde blandt forældrene på tilskuerbænkene, da det både gav os mulighed for at blive en del af felten, uden at vi adskilte os for meget fra den naturlige omgivelse, men gav os samtidig også mulighed for at kunne udføre uformelle samtaler med forældrene under vores deltagerobservationer. Grunden til, at vi ikke valgte at positionere os på banen med børnene og trænerne skyldes, at vi ønskede via uformelle samtaler, at få indblik i deltagerne i praksisfællesskabets livsverden, hvilket vi vurderede, at der var bedst mulighed for at få indblik i via uformelle samtaler med forældrene frem for børnene. Dette vurderede vi, da børnene er udviklingshæmmede, hvilket kan gøre det svært at få konkrete og brugbare svar fra en uformel samtale med de udviklingshæmmede børn. I denne overvejelse kan opstå et etisk dilemma, da vi som forsker på forhånd vurderer og dermed fratager børnene mulighed for selv at fortælle og beskrive deres livsverden som de oplever den. Derimod vil børnenes livsverden udelukkende anskues ud fra vores deltagerobservationer, samt forældrenes og stifterens beskrivelse af den.

Nogle andre etiske refleksioner vi har haft for øje i indsamlingen af vores empiri er, hvorledes deltagerne har givet os informeret samtykke og hvordan vi bliver præsenteret for forældrene, samt vores egen måde at præsentere os på i de uformelle samtaler. Vi havde på forhånd fået stifteren af LykkeLiga til at sende en mail til alle forældrene, heri både med henblik på at give forældrene mulighed for at sige fra, hvis de ikke ønskede at være en del af vores empirisk data, men også for at informere dem om vores tilstedeværelse, så forældrene vidste, hvorfor vi var til stede, og hvem vi er. Dette gjorde vi desuden selv dem opmærksomme på under de uformelle samtaler med dem, da vi under vores præsentation fortalte, at vi var i gang med at skrive vores speciale på Aalborg Universitet, og dette skulle omhandle LykkeLiga.

Selve konceptet LykkeLiga vil ikke forekomme anonymt i afhandlingen, da både stifteren og forældrene ikke har givet udtryk for, at de ønsker dette, da de netop ønsker et vedvarende fokus på konceptet. En anonymisering af konceptet og stifteren ville desuden også være vanskeligt at imødekomme, da stifteren er et kendt ansigt, samt at konceptet har vundet stort indpas i samfundet. Dette betyder, at det sandsynligvis ikke ville være tilstrækkeligt at undlade at nævne navnet på konceptet- og stifteren bag, da konceptet er ene om at have vundet så stort indpas i samfundet med et håndboldhold for udviklingshæmmede. Dog vil forældrene forekomme anonyme i feltnoterne, da dette er drøftet med stifteren, samt at flere forældre mere eller mindre implicit har givet udtryk for dette ønske i de uformelle samtaler. Denne anonymitet er væsentligt for os som forskere at imødekomme, da det kan være sårbart emne at tale om deres børns vanskeligheder, og hvad LykkeLiga giver dem i forhold til disse vanskeligheder. Afhandlingens anonymitet medvirker ligeledes, at de enkelte informanter ikke kan opspore hinandens udtalelser, da der ikke vil forekomme dybere og afslørende beskrivelser af informanterne, hvilket både kan medvirke, at informanterne ikke føler sig krænkede, samt at graden af informationer de ønsker at udlevere, til os kan blive større. I udvælgelsen af de forældre vi har haft uformelle samtaler med, er dette ikke opstået spontant i feltarbejdet, da stifteren i sin oplysningsmail til forældrene ligeledes spurgte til, hvilke forældre der gerne ville deltage i samtaler med os, og dermed er det blandt disse forældre vi har søgt de uformelle samtaler i felten. Dog opstod der i vores deltagelse i felten nogle situationer, hvor forældrene selv opsøgte os og viste nysgerrighed for vores deltagelse i felten. Dette medvirkede, at vi ligeledes udførte uformelle samtaler med forældre, som umiddelbart ikke havde ytret ønske om at deltage i disse. I de af forældrene initierede uformelle samtaler lagde vi vægt på at spørge forældre i situationen, hvorledes samtalen måtte indgå som empiri i afhandlingen, samt at de ville blive anonyme heri, hvilket alle forældrene var afklaret med.

Et væsentligt perspektiv at have ved indsamlingen af empirien er omfanget af vores deltagerobservationer. Da den empiriske kontekst naturligt er begrænset til en times varighed, da dette er varigheden på en træning, er vi begrænset til denne ene time om ugen. Inden vi påbegyndte vores dataindsamling, havde vi ikke gjort os overvejelser over, hvor mange håndboldtræninger vi ville lave deltagerobservationer af, da rammerne var, at vi måtte deltage i så mange vi ville, hvilket betød, at vi ville indsamle så længe vi oplevede, at vi fik noget nyt ud af felten. Dette har betydet, at vi udover vores pilotobservation, har udført observationer af 5 håndboldtræninger. Efter den 5. deltagerobservation kunne vi ud fra vores indsamlede

observationer se, at vi ikke længere oplevede mange nye situationer og handlinger i felten, da vores observationer løbende begyndte at indeholde mange af de samme observationer. Selvom vi dog de første par gange oplevede nogle af disse gentagne handlinger fra gang til gang, så foretog vi stadig observationer mandagen efter, netop for også at få indsigt i, hvilke handlinger der egentlig indgår som fast indlejret i felten og hvilke, der eventuelt ændrer sig fra gang til gang.

I indsamlingen af de deltagende observationer, bliver disse nedskrevet i form af feltnoter. Disse feltnoter bliver efterfølgende empirisk data til vores analytiske arbejde. Feltnoterne kommer til at have fokus på det, som sker i felten, men samtidig også det, der siges i felten. Selvom vi har et primært fokus gennem spørgsmålene i observationsguiden, er det vigtigt at nedskrive alt, da de umiddelbart ubetydelige observationer stadigvæk kan få en betydelig rolle i det analytiske. Feltnoter består oftest af stikord og nedskrives i øjeblikket, hvis muligt, ellers umiddelbart efter observationen. Efterfølgende bearbejdes disse feltnoter, hvilket kan gøres ved at inddele dem i tre forskellige typer, henholdsvis deskriptive notater, metodologiske notater og analytiske notater. De deskriptive består af det der umiddelbart ses i felten, hvilket nedskrives så neutralt som muligt og nøjagtigt som det fremtræder eller siges. Metodologiske feltnoter består af noter som har fokus på konteksten. Hvordan har man som forsker skulle indrette sig efter denne kontekst, hvilke muligheder er der for interaktion, samt andre refleksioner og tilpasninger af dataindsamlingen. Analytiske feltnoter indebærer de umiddelbart analytiske indskydelser som de øvrige noter lægger op til, hvilke kan munde ud i ideer til det kommende analytiske arbejde (Tjørnhøj-Thomsen, 2007, s. 104-107).

I indsamlingen af vores egne feltnoter i felten, vi har gjort os overvejelser over, hvordan vi har nedskrevet vores feltnoter under vores deltagerobservationer. Eftersom vi positionerede os mellem forældrene, valgte vi at nedskrive vores feltnoter på vores mobiltelefoner undervejs. Dette gjorde vi, da dette virkede naturligt i forhold til, at flere af forældrene også sad med deres mobiltelefon og nogle med tablet og computer, og det derfor ikke vakte opsigt, at vi sad med vores mobiltelefon under deltagerobservationerne. I nedskrivningen af vores feltnoter på vores mobiltelefon, har vi gjort det med stikord under deltagerobservationerne, hvor vi efterfølgende er taget hjem for at uddybe det hele på vores computer. Uddybningen af stikordene fra deltagerobservationerne har primært været deskriptive, hvor nogle af de deskriptive feltnoter er blevet uddybet med et analytisk blik. Ligeledes har vi i kraft af vores metodologiske feltnoter haft overvejelser over vores metodiske tilgang til konteksten. Disse overvejelser har bestået af, at vi har været to deltagende observatører i felten, hvilket har

givet os mulighed for nemmere at tilpasse den empiriske kontekst, da der i denne sker en opdeling af børnene og deres forældre. Eftersom vi har været to deltagende observatører i felten, har vi ligeledes haft mulighed for denne opdeling. Vores metodiske tilgang til konteksten har dog været justeret undervejs, da vi ikke kun har været opdelt, men også har foretaget vores deltagerobservationer i fællesskab. Ligeledes har vi foretaget vores uformelle samtaler i fællesskab, da dette er med til at sikre, at vi bedre kan huske samtalen, da vi ikke altid husker det samme fra en spontan samtale og dermed kan sparre med hinanden efterfølgende. Dog giver samtalerne i fællesskab også mulighed for, at den ene af os kan være den primære i samtalen, mens den anden forholder sig i baggrunden og skriver de deskriptive feltnoter ned i stikord.

Under selve nedskrivningen af vores feltnoter, har vi haft fokus på at skrive alle observationerne ned, både dem vi tænker er væsentlige for vores afhandling, men også dem, som vi umiddelbart ikke tænker er af større betydning for vores kommende analytiske arbejde. Dette har vi valgt, da det er vores feltnoter, som er med til at afgøre den endelige problemformulering, og alle feltnoter derfor kan få en relevans i det analytiske arbejde. De analytiske feltnoter udarbejdes først efter hver deltagerobservation, da disse består af et efterfølgende analytisk blik på vores deskriptive feltnoter.

Deduktiv og induktiv tilgang

Ved deduktiv tilgang har forskeren en forforståelse på forhånd, hvilket både kan bestå af en teoretisk eller anden forforståelse. (Olsen, 2002, s.111). Induktiv tilgang kendetegner oftest en kvalitativ forskningsmetode, da man lader empirien tale og afgøre, hvad der er relevant at finde svar på (Kvale, 2015, s. 259). Dette betyder, at man under en induktiv tilgang både sætter sin teoretiske forforståelse og andre forforståelser i parentes (Ibid., s. 111). Under induktiv tilgang er det nødvendigt at have en åbenhed over for fænomenet, da det er en kontinuerlig proces, hvor der hele tiden er mulighed for at opdage noget nyt, når man befinder sig i felten. Det betyder, at desto længere man kommer hen i undersøgelsen, desto mere bliver problemstillingen indskærpet (Ibid., s. 65).

Afhandlingens tilgang er både deduktiv og induktiv. Deduktiv, da vi på forhånd havde en forforståelse om, hvilket teoretisk perspektiv vi ville have inden vi indsamlede vores empiri i felten. Den deduktive tilgang kommer altså til udtryk ved, at vi inden vi påbegyndte vores empiriske indsamling i felten vidste, at vi ville have Wengers læringsteori som teoretisk afsæt. I vores empiriindsamling og senere analytisk bearbejdning af dette anvendes dog den

induktive tilgang, da vi på trods af vores viden om teoretisk ståsted ikke har fastlagt hvilke dele og begreber af Wengers teori, der vil blive anvendt, da disse udvælges på baggrund af den empiriske dataindsamling. Ud fra vores empiri kan vi konstatere, at børnene og deres familier allerede indgår som medlemmer af LykkeLiga, dog med få undtagelser, da enkelte nye støder til. Dette pejlede os ind på, at vi i hvert fald ikke skulle anvende Wengers begreb om legitim perifer deltagelse, men derimod gribe det an anderledes. Vi fandt ud af, at vi i stedet skulle fokusere på, hvad LykkeLiga giver deltagerne, frem for hvordan de bliver en del af konceptet. I forhold til dette, er Wengers begreber om mening, praksisfællesskab og identitet udvalgt, hvilke vil udgøre den primære teoretiske ramme. Vores analytiske arbejde med empirien og Wengers førnævnte begreber har gjort os opmærksomme på, at Wengers teoretiske begreber primært bidrager til en analytisk viden i forhold til det fællesskab som børnene og deres familie indgår i til LykkeLiga. Dette har medvirket, at vi har benyttet Bronfenbrenners økologiske model i forhold til også at kunne anskue LykkeLiga ud fra forskellige niveauer, herunder Bronfenbrenners mikro-, meso-, exo-, makro- og kronarniveau. Inddragelsen af Bronfenbrenners forskellige niveauer medvirker, at vi kan anskue LykkeLiga ud fra et samfundsperspektiv, frem for blot at se på det fællesskab, der opstår til deres træninger.

Desuden kommer den induktive tilgang i anvendelse, da den viden vi har tilegnet os på emnet, ved at læse os ind i eksisterende forskning på området, ikke bliver styrende for vores empiriindsamling. I indsamlingen af empirien sættes denne forforståelse i parentes, hvilket betyder, at vi i vores deltagerobservation har en åbenhed over for feltet og ikke fast indskrænket på at se efter noget specifikt til LykkeLigas håndboldtræninger. Vi vil under deltagerobservationerne have en åbenhed til fænomenet, hvortil vi undervejs vil tilpasse vores problemstilling ud fra det vi oplever under observationerne.

Videnskabsteoretisk ståsted

I dette afsnit vil afhandlingens fænomenologiske videnskabsteoretiske ståsted præsenteres. Fænomenologi stammer fra to græske ord; phainomenon, som betyder det som viser sig og logos, som betyder at lære. Med disse ord kan det derfor siges, at fænomenologien er læren om det, som forekommer for en bevidsthed (Jacobsen, 2015, s. 217). Fænomenologiens grundlægger, filosofen Edmund Husserl tager udgangspunkt i Husserls begreb om "at gå til sagen selv". Her ligger, at filosofi og videnskab ikke længere skal anses som uhåndgribelige, men derimod tilgås blot som den forekommer for den enkeltes bevidsthed. Husserl belyser

altså, at det er den menneskelige bevidsthed, som erfarer verden, og tillægger omverdenens eksistens uvæsentlig betydning. Husserl opererer med begrebet Eopché, hvori denne afstandstagen til omverdenens eksistens betydning ligger, da begrebet derimod dækker over hans pointering om, at vi skal sætte omverdenens eksistens i parentes og i stedet fokusere på de erfaringer, som kommer for vores bevidsthed (Rendtorff, 2014, s. 261).

Når der tales om fænomenologi, er det væsentligt at definere begrebet fænomen, da fænomenologi netop er en videnskab om fænomenerne. Et fænomen bliver modsatstillet med væsen eller fysisk virkelighed, og fænomenet er derfor den måde genstanden vises på, sådan den formentlig er. Et fænomen er den måde vi ser genstanden på med vores egne øjne, men genstanden er ikke sådan i sig selv. Et fænomen må ses som genstandens egen fremtrædelsesmåde. Heri ligger fænomenologiens verdensopfattelse også, da fænomenologien dermed fastholder en opfattelse af verden som den fremtræder for os, og tager afstand fra, at der skulle eksistere en bagvedliggende verden ud over denne fremtrædelse for den enkelte. Dette betyder, at fænomenologien afviser en såkaldt to-verdens lære, en lære hvor der skelnes mellem verden, som den fremtræder for os, og en verden som den er i sig selv (Zahavi, 2003, s. 127-128).

I fænomenologien tages der udgangspunkt i begrebet livsverden. Kort sagt er livsverdenen den verden, vi lever i. Det er den verden, som vi i dagligdagen tager for givet, og samtidig ikke stiller spørgsmålstejn ved (Zahavi, 2003, s. 135). I lyset af livsverdensbegrebet er det afgørende, at fænomenet belyses ud fra den virkelige verden, samt sådan som fænomenet er, frem for en fremtvunget verden i form af for eksempel eksperimenter. I livsverdenen skabes der ikke ny viden, men derimod bliver det, som ligger implicit i vores dagligdag synliggjort. Det bliver derfor i livsverdenen, at vi kan beskrive fænomenerne uden fordomme og sociale og kulturelle påvirkninger, hvilket får betydning for vores opfattelse af verden (Jacobsen, 2015, s. 219-220).

Fænomenologien i forhold til afhandlingen

Afhandlingens videnskabsteoretiske positionering er fænomenologi. Den fænomenologisk tilgang er i denne afhandling væsentlig, da vi benytter den kvalitative metode deltagerobservation til indsamling af empirien. Ud fra dette vil fænomenet LykkeLiga anskues i informaternes livsverdenen. Ved anvendelsen af deltagerobservation som metodisk

afsæt, giver dette os mulighed for at få indblik i informanternes livsverden, da vi i vores deltagerobservationer befinder os i informanternes naturlige omgivelser. Dette medvirker, at vi i anskuelsen af håndboldtræningerne kan vi opnå indsigt i den implicite viden, der forekommer heri, og at vores tilstedeværelse mellem informanterne giver os mulighed for at få indblik i, hvordan fænomenet fremtræder ud fra informanternes livsverden.

I forsøget på at få indblik i, hvordan fænomenet LykkeLiga fremtræder kræver dette, at vi som forskere er i stand til at sætte vores forforståelse i parentes, hvilket Husserl opererer med som begrebet Epoché. Epoché er nødvendigt at have for øje, da det er essentielt for at opnå en fordomsfri empiriindsamling. Inden vi påbegyndte vores empiriindsamling, havde vi læst os ind på emnet, både i forhold til de undersøgelser, som indgår i problemfeltet, men også i forhold til konceptet LykkeLiga. Ligeledes havde vi inden vi påbegyndte vores deltagerobservationer både været til et opstartsmøde med stifteren af konceptet, samt været ude i felten og udføre en pilotobservation. Disse forebyggende tiltag har naturligvis medvirket en større tilegnelse af viden inden for området, men blev netop i vores deltagende observationer sat i parentes under udførelsen af disse. Ligeledes er nedskrivning af vores feltnoter præget af Epoché, da disse er deskriptive, altså fordomsfrie, hvilket betyder, at vores forforståelse først bringes i spil i det analytiske arbejde, hvor de deskriptive feltnoter bearbejdes teoretisk.

Analysestrategi

Den empiri, der metodisk er redegjort for i ovenstående kapitel, vil danne grundlag for afhandlingens analyse. Analysen af de indsamlede deltagerobservationer vil tage afsæt i Etienne Wengers begreber om mening, praksisfællesskaber og identitet, hvilke er udvalgt på baggrund af den indsamlede empiri. Ligeledes vil Urie Bronfenbrenners økologiske model med inddragelse af hans begreber om mikro-, meso-, exo-, makro- og kronarniveauer anvendes i forhold til at anskue selve konceptet LykkeLiga ud fra et bredere perspektiv, hvori et samfundsperspektiv medtænkes.

Afhandlingens analyse er struktureret i to dele. Den første del vil tage udgangspunkt i ovenstående udvalgte begreber fra Wengers læringsteori, hvilke vil blive anvendt til at besvare første del af problemformuleringen, altså hvad LykkeLiga bidrager til for de udviklingshæmmede børn og deres familier. Dette vil gøres ved at lave en overordnet analyse af fællesskabet til håndboldtræningerne, hvorefter fokus skærpes ind på en analyse af det

fællesskab, som ses mellem børnene, samt en analyse af det fællesskab, som ses mellem forældrene. Efterfølgende vil anden del af analysen bestå af Bronfenbrenners økologiske model, hvori der både vil tages udgangspunkt i pointer fra første analysedel, men også benyttes til at anskue LykkeLiga ud fra et samfundsperspektiv, og ikke blot det fællesskab, som det bliver betragtet ud fra i Wengers sociale læringsteori.

Teori

I en konstruktivistisk læringsteori, skabes læring gennem individers aktive konstruktion af viden. Heri ligger, at læring tilegnes, når ny viden integreres med eksisterende viden, hvilket kun kan opnås, hvis den lærende er aktivt engageret i læringsprocessen (Tracy, 2012, s. 67). I socialkonstruktivisme er det primære, at social interaktion spiller en væsentlig rolle i forhold til opnåelsen af viden og læring (Ibid., s. 121). I socialkonstruktivistiske læringsteorier opfattes viden som noget der konstrueres gennem sociale interaktioner. (Ibid., s. 145). Etienne Wengers sociale læringsteori om læring i praksisfællesskaber er en socialkonstruktivistisk læringsteori, da Wenger anskuer læring som et fundamentalt socialt fænomen. Wenger er kritisk overfor blandt andet institutioners større fokus på individuelle læringsprocesser, hvor læring anses som en proces, der har en begyndelse og en slutning, og hvor flere og flere digitaliserede undervisningsforløb skal sikre elevers læring gennem individualiserede forløb (Wenger, 2004, s. 13). Wenger anskuer derimod læring som

“trods undervisningsplaner, disciplin og formaninger viser det sig, at den personligt mest transformative læring er den læring, der er forbundet med medlemskab af disse praksisfællesskaber“ (Ibid., s. 16, l. 31 - s. 17, l. 1-3).

I forhold til disse praksisfællesskaber understreger Wenger, at disse ikke blot finder sted i skoleregi, men at alle tilhører nogle praksisfællesskaber, da de findes overalt. Dét at tilhøre et praksisfællesskab betyder dog ikke, at man altid tilhører de samme, da de er foranderlige og altså kan skifte livet igennem. Ligeledes kan man også tilhøre flere praksisfællesskaber på samme tid. Eksempler på sådanne praksisfællesskaber er hjemmet, skolen, arbejdet eller fritidsinteresser (Ibid., s. 16).

I afhandlingen er det teoretiske ståsted Etienne Wengers sociale læringsteori, hvilken han udpensler i bogen *“Praksisfællesskaber“* (2004). Herunder vil der inddrages Wengers begreber om mening, praksisfællesskab og identitet. I afhandlingen vil det givne

praksisfællesskab, som disse begreber vil tage sit udgangspunkt i, være LykkeLigas håndboldtræningerne, hvilke deltagerobservationerne har fundet sted til.

Wengers meningsbegreb

I praksis bestræbes en følelse af meningsfuldhed, hvilket processen i praksis kan være med til at give gennem oplevelse og engagement. Med mening menes ikke den klassiske meningstanke, som ordbogen antyder, men ej heller mening som et stort filosofisk eller eksistentielt spørgsmål. Mening i denne kontekst refereres til, at praksis handler om mening som en hverdagserfaring. For at kunne forholde sig til denne mening, bør det anskues, hvor den findes, samt hvad der ligger i denne mening. I anskuelsen af denne mening belyses begrebet meningsforhandling, som er en proces, der består af deltagelse og tingsliggørelse, samt den dobbelthed deltagelse og tingsliggørelse indebærer i oplevelsen af mening. I forhandling ligger ikke blot den gængse forståelse, hvor forhandling indebærer en bestræbelse efter enighed mellem mennesker, men også en opmærksomhed og tilpasning (Wenger, 2004, s. 65-66).

Wenger omtaler selve livet som en konstant meningsforhandlingsproces, da de indtryk og oplevelser vi konstant oplever, er med til enten at skabe nye, ændre, bekræfte eller afvise allerede eksisterende meninger. Meningsforhandling er dermed en kontinuerlig proces, der finder sted. Meningsforhandling sker især, når vi involverer os i aktiviteter, som vi både kan lide, men samtidig også kan være en udfordring for os. Meningsforhandling er altså en proces, som skabes i kraft af de elementer, der mødes, men som omvendt også påvirker disse (Ibid., s. 67).

Wenger tager udgangspunkt i begrebet deltagelse ved at benytte en definition fra ordbogen:

“At have eller tage del i eller være fælles med andre om (en eller anden aktivitet, virksomhed, etc.)” (Wenger, 2004, s. 70, l. 5-7).

Deltagelse handler både om handling og sammenhæng, hvilket kommer til syne ved, at der er en deltagerproces, men samtidig også en relation til andre deltagere i aktiviteten. Det handler om at være engagerede og en del af et socialt fællesskab. Deltagelse er kendetegnet ved, at der er en gensidig genkendelse, hvilket betyder, at vi i denne genkendelse ser noget af os selv i andre og forholder os til denne genkendelse (Ibid., s. 70).

Tingsliggørelse betyder at gøre til en ting (Ibid., s. 72). Selve tingsliggørelsesprocessen er af afgørende betydning for praksis. I et praksisfællesskab bliver der skabt abstraktioner, værktøjer, symboler, historier, udtryk og begreber, som tingsliggør denne praksis (Ibid., s.

73). Dog ligger der i tingsliggørelsen ikke kun en objektivisering, men også selve processen. Dette betyder, at Wenger benytter begrebet tingsliggørelsen til at skildre, at processen og produktet altid er indbyrdes afhængige. (Ibid., s. 75). Deltagelse og tingsliggørelse hænger både sammen, men er samtidig også forskellige i deres samspil, da de ikke kan erstatte hinanden, men danner en meningsdualitet, hvor deltagelse ikke kan forstås, uden man samtidig forstår tingsliggørelse. Når deltagelse bliver aktiveret, vil tingsliggørelse automatisk også blive aktiveret (Ibid., s. 77).

Wengers begreb om praksisfællesskab

Wengers begreb om praksisfællesskab består af tre fundamentale elementer, hvilke han kalder domæne, fællesskab og praksis. I begrebet *domæne* ligger alt det som deltagerne er fælles om. Domæne er medvirkende til at inspirere deltagerne til at bidrage og deltage, samt er medvirkende til, at deltagerne kender til grænserne i praksisfællesskabet (Wenger, 2002, s. 28). Ligeledes er det vigtigt, at der er engagement i et domæne, så fællesskabet ikke bare bliver en gruppe venner. Når der er et fælles domæne i praksisfællesskabet, skaber det en følelse af ansvarlighed over for dannelsen af praksis. Deltagerne i praksisfællesskabet skal have en fælles forståelse for, hvad deres domæne indebærer, formålet med det, de problemer domænet medvirker, samt de åbne spørgsmål, som i domænet bevirker, hvad der er af væsentlig betydning. Domænet er guidende for de spørgsmål deltagerne stiller og er en hjælp til at afklare, hvad de deler i praksisfællesskabet, samt hjælper deltagerne til at skelne mellem banale ideer og de ideer, der er mere forpligtende. Domænet i et praksisfællesskab kan variere fra fælles dagligdags ting til et mere professionelt fælles domæne. Uanset hvad der skaber denne fælles grund, er domænet det, der er eksistens for dette fælles. Domænet er altså det, der bringer deltagerne tættere på hinanden og er medvirkende til den læring, der sker i praksisfællesskabet. Desuden er domænet med til at definere praksisfællesskabets identitet, og værdien af det fællesskab opnår for dets medlemmer og andre uden for dette (Ibid., s. 29-32). Begrebet *fællesskab* skaber et socialt aspekt af læring. Et stærkt fællesskab er med til at fremme interaktioner og relationer, som er baseret på gensidig respekt og tillid. Fællesskabet medvirker en villighed til at dele ideer, eksponere sin uvidenhed, stille spørgsmål og være god til at lytte. Fællesskab er af væsentlig betydning, da det at høre til et fællesskab har lige så stor betydning for ens læring som den intellektuelle proces har (Ibid., s. 28-29). Deltagelse i et fællesskab kan være selvvalgt eller tildelt, mens det personlige engagement er subjektivt. Der kan i fællesskabet opmuntres til engagement, men det personlige engagement vil aldrig

kunne blive påtvunget, da dette netop er frivilligt for den enkelte (Ibid., s. 36). I begrebet *praksis* er der forskellige rammer, som deltagerne af fællesskabet deler. Dette består blandt andet af ideer, redskaber, informationer, sprog, historier og dokumenter. Selve begrebet praksis antyder en handling. Dog ikke handling som blot en enkeltstående handling, men handling set ud fra et historisk – og socialt perspektiv, hvilke er medskabende til at give vores handlinger mening. Med denne praksisforståelse er praksis altid social. En praksis indebærer både det umiddelbart synlige og det skjulte, herunder ligger altså både det der siges, og det der ikke siges, det der er synligt, samt det der afledes ud af praksis. Alt det skjulte, der er i en praksis, er ofte det, som bliver taget for givet og bliver glemt. Hvis det dog ikke bliver glemt, resulterer det ofte i at blive lagret til den individuelle ubevidsthed, hvilket bliver til intuitiv viden og det, der opstår naturligt i praksis (Wenger, 2004, s. 61-62). I praksis ligger den viden som fællesskabet skaber, deler og opretholder (Wenger, 2002, s. 29). En succesfuld praksisudvikling indebærer altså, at medlemmerne udforsker ideerne sammen og de dokumenter og redskaber, som er i praksis, hvilket i praksis også indebærer en løbende interaktion mellem deltagerne omkring det usagte og skjulte i praksis (Ibid., s. 39).

Wenger har udarbejdet tre praksisdimensioner, som egenskab ved et praksisfællesskab; gensidigt engagement, fælles virksomhed og fælles repertoire.

En praksis opstår i tilstedeværelsen af et gensidige engagement, hvilket betyder, at den eksisterer, fordi medlemmerne er engageret i deres handlinger, og de meninger, der udledes af disse. Dét at være medlem af et praksisfællesskab, er det, der kaldes *gensidigt engagement*. Dette er afgørende for overhovedet at kunne kalde det et fællesskab. Det er dog vigtigt, at det ikke bare er en gruppe af mennesker, som har noget til fælles, da der netop skal være gensidigt engagement mellem deltagerne. Et gensidigt engagement indebærer ikke kun egne kompetencer, men også andres. Dette betyder, at det gensidige engagement indeholder komplementære kompetencer, hvilke kan fungere som overlappende. Dette betyder ligeledes, at det i et gensidigt engagement er af væsentlig betydning at hjælpe hinanden, frem for at sigte efter at opnå alt viden selv (Wenger, 2004, s. 90-93). Wenger lægger vægt på, at han i sin anvendelse af begrebet fællesskab, på trods af, at det ofte anvendes positivt, ikke kun tager højde for fællesskab som en idealiseret opfattelse. Selvom der er gensidigt engagement i et praksisfællesskab, kan det ikke undgås, at der opstår spændinger, konflikter og uenigheder. (Ibid., s. 95). *Fælles virksomhed* omhandler alt det, som er med til at holde et praksisfællesskab sammen, og skabes gennem gensidigt engagement. Virksomheder i en praksis indebærer både et instrumentelle, personlige og interpersonelle dimensioner af vores

liv. Under fælles virksomhed sker en forhandlingsproces mellem deltagerne af praksisfællesskabet, og når denne forhandlingsproces foregår, vil det resultere i en gensidig ansvarlighed mellem deltagerne. I denne gensidige ansvarlighed ligger det, som har betydning, og det, som ikke har betydning. Derudover hvad man skal lade ligge, og hvad der er vigtigt og hvorfor. Ligeledes har gensidig ansvarlighed fokus på det, som man bør og ikke bør gøre (Ibid., s. 95-99). Den tredje dimension *fælles repertoire* indebærer rutiner, ord, værktøjer, måden tingene gøres på, historier, gestus, symboler, genrer, handlinger eller begreber, hvilke løbende bliver en del af praksis. Det fælles repertoire omfatter en proces, hvori medlemmerne danner meningsfulde udsagn om verden, samt danner deres identitet som medlem af praksis.

Wenger påpeger, at læring ikke blot kan tingsliggøres som specifikke mål, aktiviteter eller medlemskaber. Dét at være deltagende i en praksis indebærer både scene, objekt, vej og mål, hvilket medvirker, at de deltagende i praksis ikke blot lærer et emne, men at læringen også ligger i selve engagementet og deltagelsen i at udvikle den pågældende praksis. (Ibid., s. 115). I Wengers definition af læring i praksis indgår de tre førnævnte dimensioner gensidigt engagement, fælles virksomhed og fælles repertoire. I forhold til, hvordan processen om *gensidigt engagement* opnås i praksis, belyser Wenger, at deltagerne ved hvordan de engagerer sig, hvad der gør, at praksis fremmes og hæmmes, at de udvikler relationer og definerer de enkeltes identiteter. Herunder ligger, at deltagerne præciserer hvem de enkelte er, hvad de bidrager til, samt hvem der er henholdsvis lette og vanskelige at omgås. For processen om opnåelsen af den *fælles virksomhed* i praksis gør sig gældende, at deltagerne bliver i stand til at tildele sig selv og andre ansvar, at de yder en indsats for at definere den pågældende virksomhed, samt at eventuelle uforenelige fortolkninger af virksomheden bliver forenelige. I forhold til den sidste dimension om at få skabt *fælles repertoire* er det essentielle for deltagerne, at de får genforhandlet meningen med de enkelte elementer i praksis, at de producerer eller får indført redskaber og artefakter, at de kan huske hændelser, at de lærer nye udtryk, hvortil de omformulerer gamle udtryk, eller helt bortkaster dem, at de kan fortælle og genfortælle historier og de er i stand til at bryde rutiner, men samtidig være i stand til at skabe nogle nye rutiner (Ibid., s. 115-116).

Wengers begreb om identitet

Helt grundlæggende beskriver Wenger identitet som følgende:

“en betegnelse for, hvordan læring ændrer, hvem vi er, og skaber personlige tilblivelseshistorier i forbindelse med vores fællesskaber.” (Ibid., s. 15, l. 18-20).

Da Wengers teori bygger på en social læringsforståelse, tager han i hans definition af begrebet identitet ikke udgangspunkt i identitet som det individuelle selv. I stedet belyser Wenger begrebet identitet som følgende

“opbygning af identitet består i at forhandle meningerne i forbindelse med vores oplevelse af medlemskab i sociale fællesskaber. Begrebet identitet tjener som akse mellem det sociale og det individuelle, således at de kan beskrives i forhold til hinanden.” (Ibid., s. 169, l. 17-21).

Identitet er tæt knyttet med praksis, da der i en praksis dannes et fællesskab, hvor de forskellige deltagere af praksis opnår et gensidigt engagement, hvortil de anerkender hinanden. Dette betyder, at der i praksis forekommer en forhandling, hvilken medvirker de personer, der er i praksisfællesskabets måde at være på i en given kontekst. En sådan forhandling kan både opstå implicit, altså som en tavs forhandling, hvor deltagerne i praksisfællesskabet ikke sætter ord på forhandlingen eller taler om, hvordan de skal være i den givne kontekst. Dog kan forhandlingen også ske mere direkte, hvor spørgsmålet om, hvordan de skal handle sammen og hvordan deres relationer bliver italesat. Uanset hvordan denne forhandling sker, så gør det sig gældende, at der i praksis bliver beskæftiget sig med spørgsmålet om, hvordan man skal være menneske, og dermed ligger der i dannelsen af et praksisfællesskab også en forhandling af deltagernes identiteter (Ibid., s. 174). Wenger belyser desuden, at oplevelsen af identitet i praksis er en måde at være i verden på. I denne oplevelse ligger dog ikke et selvbillede og måden vi italesætter os selv og andre. Selvom denne italesættelse også er væsentlig, så belyser han, at de ikke kan udgøre det fulde engagement i praksis. Med dette menes, at vores identitet ikke udelukkende dannes ved måden vi italesætter os selv og andre, men dannes også ved måden vi rent faktisk udlever vores dagligdag. I forhold til identitet i praksis indebærer identitet elementer af deltagelses- og tingliggørelses-hændelser, hvori vores erfaringer og sociale fortolkninger er. Det er disse elementer, som i sammenspil med vores virkning på verden og vores relationer til de mennesker vi møder, som er skabende for vores identitet. Dette betyder altså, at identitet ses som en kompleks sammenhæng mellem erfaringsdeltagelse og tingsliggjorte overførsler.

Når vi indgår som fulgyldigt medlem af et praksisfællesskab kan vi agere kompetent og bliver også anerkendt som kompetent. Denne kompetence opstår i praksisfællesskabet, da vi

som fuldgyldigt medlem ved, hvordan praksisfællesskabet fungerer og ved, hvorfor andre gør som de gør. Dog kan det modsatte også opstå, når man bevæger sig ind i en ny praksis, hvor praksisfællesskabet er ukendt og hvor det bliver synliggjort, at man befinder sig i det ukendte, hvilket er med til at forme identiteten, da vi bliver konfronteret med det vi ikke kender til og ikke ved, hvordan man skal handle i og samarbejde med. (Ibid., s, 176-178).

I forlængelse af dette opererer Wenger med perspektivet deltagelse og ikke-deltagelse. I forhold til dette pointerer han, at vores identitet altså ikke kun defineres ud fra de praksisfællesskaber som vi engagerer os i og indgår i, men at den i lige så høj grad defineres ud fra de praksisfællesskaber, som ikke engagerer os i. Dette betyder dog imidlertid ikke, at alle de praksisfællesskaber som vi møder har betydning for definitionen af vores identitet, da vi for eksempel godt kan møde et praksisfællesskab, hvori man er ikke-deltagende uden at dette får indvirkning på ens definition af identitet. Heri ligger også, at ikke-deltagelse er uundgåelig, men det er altså først i samspillet mellem deltagelse og ikke-deltagelse, at det får en betydning. Det er altså gennem dette samspil mellem deltagelse og ikke-deltagelse, som vi definerer vores identitet ud fra, og det er ligeledes med til at afspejle vores magt som individer og fællesskaber i relation til den øvrige verden uden for denne deltagelse og ikke-deltagelse. Som resultat af denne deltagelse og ikke-deltagelses relation til verden belyser Wenger nogle fundamentale aspekter, hvilke er formet heraf. Eksempler på disse aspekter er således: Hvordan vi placerer os i et socialt landskab, hvad vi interesserer os for, og hvad vi negligerer, hvad vi forsøger at vide og forstå, og hvad vi vælger at ignorere, hvem vi søger forbindelse med, og hvem vi undgår. (Ibid., s. 191-195).

Den økologiske model - Urie Bronfenbrenner

Urie Bronfenbrenner var amerikansk psykolog og udarbejdede den økologiske model. Bronfenbrenner påpeger i den økologiske model, at barnets udvikling skal betragtes ud fra et helhedsperspektiv, hvilket indebærer, at udviklingen betragtes ud fra opvækstmiljøet, de biologiske og psykologiske faktorer. Dette betyder, at han er kritisk overfor kun at se barnets udvikling ud fra et individperspektiv, hvor miljøet og de sociale samspil barnet indgår i ikke medtænkes (Imsen, 2008, s. 49). Heri ligger, at han argumenterer for, at for at forstå barnets udvikling, skal de altså betragtes ud fra deres naturlige omgivelser. På baggrund af dette kalder han sin model den økologiske model, da begrebet økologi stammer fra det græske ord oikos, hvilket betyder hus og hjem. Et barns miljø indebærer aldrig kun et, men flere forskellige miljøer, da det tilhører flere forskellige på samme tid og derfor lærer forskellige

ting i de forskellige miljøer. For eksempel kan barnet indgå i miljøer som hjemmet og familien, skolen og skolekammerater, fritidsaktiviteter og bydel samtidig. I forhold til disse miljøer, påpeger Bronfenbrenner, at barnet ikke kun skal anskues ud fra de forskellige miljøer, men det også er nødvendigt at kigge på, hvordan miljøerne påvirker hinanden (Ibid., s. 50). Bronfenbrenner inddeler disse miljøer i forskellige niveauer i sin økologiske model. I den inderste kerne findes *mikroniveauet*, hvilket indebærer de miljøer, som barnet er direkte i samspil med, som for eksempel familien, skolen, nabolaget eller andre miljøer, hvor barnet indgår med jævnaldrende. Disse miljøer fremtræder som barnets nærmiljø, hvori de forskellige roller barnet møder, er med til at skabe det relationelle netværk, som barnet indgår i. Niveaut efter mikroniveaut kalder Bronfenbrenner *mesoniveaut*, hvori fokus er på samspillet mellem de førnævnte nærmiljøer. Heri ligger, at barnet tager oplevelser og erfaringer med sig fra ét nærmiljø til et andet. I mesoniveaut er det primære at se på, hvordan det der sker i et nærmiljø, kan påvirke eller ændre det, der sker i et andet nærmiljø. Det næste niveau benævner Bronfenbrenner som *exoniveaut*. I dette niveau ligger de samfundskonstellationer, som får indvirkning på barnets liv, men uden at barnet selv er direkte involveret i disse. Heri ligger altså samfundskonstellationer som på et lokalt samfundsniveau mere eller mindre direkte får indflydelse på barnets liv. Det fjerde niveau er *makroniveaut*, hvilket er en udvidelse af de førnævnte samfundskonstellationer. Heri er fokus ikke på samfundskontellationerne ud fra et lokalt samfundsniveau, men snarer med fokus på et højere samfundsniveau, herunder for eksempel uddannelsessystemet eller social- og sundhedsvæsenet (Ibid., 51-52). Det sidste niveau, benævner Bronfenbrenner som *kronarniveaut*. Dette niveau ses som et tidsniveau, som er med til at påvirke de andre fire niveauer. Dette niveau omhandler forandringer over tid, som kommer til syne ved udviklingstid, historisk tid og generationsværdier (Socialstyrelsen, 2014, s. 11).

Kapitel 3: ANALYSE OG DISKUSSION

Den følgende analyse vil tage udgangspunkt i Wengers fundamentale elementer i forhold til at definere, hvorvidt der ses et praksisfællesskab til LykkeLigas håndboldtræninger. Derudover vil Wengers praksisdimensioner, som egenskab ved et praksisfællesskab, benyttes til at belyse, hvorledes disse kommer til syne til håndboldtræningerne. Desuden vil Wengers identitetsbegreb anvendes til at skitsere, hvordan børnene og forældrenes deltagelse til LykkeLigas håndboldtræninger får indflydelse på deres identitetsdannelse, herunder selvbillede.

Slutteligt vil Bronfenbrenners økologiske model benyttes til at anskue LykkeLiga ud fra et bredere perspektiv, hvor der ikke kun er fokus på håndboldtræningen og dets betydning for børnenes og forældres deltagelse heri, men også fokus på selve konceptet LykkeLiga ud fra et samfundsperspektiv.

De tre fundamentale elementer

Wenger belyser, at et praksisfællesskab består af tre fundamentale elementer; domæne, fællesskab og praksis. I det følgende vil LykkeLigas håndboldtræninger anskues ud fra Wengers tre fundamentale elementer, i forhold til, hvorvidt disse fremtræder til håndboldtræningerne, og hvorvidt der dermed kan tales om, at der eksisterer et praksisfællesskab heri.

Det fundamentale element *domæne* til håndboldtræningerne forekommer ved, at børnene skal kunne spille håndbold på trods af deres vanskeligheder eller udviklingshæmning. Til håndboldtræningerne er børnene fælles om at have en form for udviklingshæmning, men også, at de ønsker at være medlem af et foreningsliv og have mulighed for at dyrke håndbold. Hos forældrene forekommer domænet ved, at de er fælles om et ønske om, at deres børn får mulighed for at indgå i et sådant fællesskab og ligesom andre børn har mulighed for at gå til en fritidsaktivitet. LykkeLiga er oprettet i et forsøg på at få de udviklingshæmmede børn og deres familier til at indgå i et større fællesskab sammen, og dermed bringe dem tættere på hinanden (LykkeLiga, u.å.c), hvilket dermed også kan siges at indgå som en del af domænet. Børnene og familiernes fælles domæne kan få betydning for det fundamentale element *fællesskab*. Til LykkeLigas håndboldtræninger kan det være styrkende for forældrenes fællesskabsfølelse, at de qua deres fælles forudsætninger om at have et udviklingshæmmed barn, kan benytte deres deltagelse i LykkeLiga til at sparre, dele erfaringer og lære af hinanden, da de kan sætte sig i hinandens sted.

Børnene kan i større grad opnå denne følelse af fællesskab og følelse af at høre til i deres deltagelse til LykkeLigas håndboldtræninger, end de ville gøre til en håndboldtræning i et almindeligt foreningsliv, da de alle er deltagende på baggrund af deres forudsætning om, at de alle har en form for udviklingshæmning. Denne pointe bliver også understreget i en uformel samtale af en mor, hvor hun bliver spurgt, om hendes datter har gået til en fritidsaktivitet i et alment foreningsliv: ”Nej, det har hun ikke, det er hun for udfordret til” (bilag 6). Dette belyser netop, at der kan opstå en følelse af fællesskab til LykkeLiga, da børnenes udfordringer og vanskeligheder gør dem deltagende på lige fod. Dog gør det sig også gældende i form af morens udtalelse, at pigen ikke ville spille håndbold, hvis LykkeLiga ikke blev oprettet, hvilket ville gøre, at hun ikke ville være en del af et fællesskab eller foreningsliv. Hos børnene ses et stærkt fællesskab med interaktioner og relationer, som er baseret på gensidig respekt og tillid. Dette indikeres ved, at børnene står i kø og venter på, det bliver deres tur, da de snakker med hinanden, fjanter med hinanden og samtidig kan lave grin med hinanden:

Børnene står i en række og venter på det bliver deres tur. Da børnene står i køen og venter på, at det bliver deres tur, står de og snakker med hinanden. De begynder at grine af hinanden, når de løber kontra og fjanter rigtig meget i køen.

Ligeledes ses denne gensidige respekt og tillid ved, at

[...] der to børn, som ender med at stå foran målet på samme tid for at skyde, men den ene venter på den anden har skudt (bilag 2).

Børnenes forskellige vanskeligheder er altså, som det indikeres i empiriuddraget, ikke af afgørende rolle for, at børnene udfører aktiviteterne med respekt og accept for hinandens forskellige tempo og forudsætninger.

Det fundamentale element *praksis* fremtræder i håndboldtræningerne, i kraft af de ubevidste handlinger, der bliver en naturlig del af håndboldtræningerne. I vores empiriske data ses der nogle situationer, som går igen til hver håndboldtræning, selvom det ikke direkte bliver sagt højt eller initieret af trænerne. Eksempler på dette er blandt andet, at træningen starter på samme måde hver gang, at de deler sig op i to haller og at de afslutter træningen på samme måde. Konkrete situationer på dette i håndboldtræningen ses ud fra nedenstående datauddrag:

Håndboldtræningen starter kl 17 ved, at alle børnene samles midt på banen, hvor de sidder i en rundkreds på gulvet. En træner kalder alle børnenes navne op, hvorefter de skal tilkendegive, at de er der, samt så får træneren sagt hej til alle (bilag 2).

Efter navneopråbet starter musikken, og trænerene begynder at løbe og lave forskellige øvelser som fx. at svinge med armene og mavebøjninger, hvilket børnene gør efter (bilag 2).

Efter opvarmningen råber en træner, at de store børn skal gå ind i hal 2, og de andre børn skal blive inde i hal 1 (bilag 4).

Klokken 17.55 fløjter træneren af og alle børnene i hal 2 går ind i den første hal. Børnene stiller sig i to rækker overfor hinanden, hvorefter de alle sammen mødes på midten og giver hinanden highfives og siger tak for i dag (bilag 2).

De ovenstående datauddrag viser den intuitive viden, som er blevet en del af håndboldtræningernes praksis. Denne intuitive viden fremtræder, når børnene og forældrene ankommer til håndboldtræningen, da de ved, at de skal starte med at samles på midten af banen, og at børnenes navne bliver råbt op, selvom dette ikke bliver fortalt. Ligeledes ved de, at når musikken tændes, så samles de på den ene banehalvdel og påbegynder opvarmningen. Efter opvarmningen siger trænerne, at dem, der plejer at være i hal 1, skal blive her, samt dem, der plejer at være i hal 2, skal gå derind. Selvom trænerne fortæller børnene dette, ses der en intuitiv viden i, at de enkelte børn i form af sin deltagelse i håndboldtræningerne har erfaret, hvilken hal de skal være i. Desuden forekommer det i deltagerobservationerne, at det instinktivt ligger i børnene, at træningen afsluttes på midten, hvor de giver hinanden highfives og siger tak for i dag.

På trods af, at de fleste af børnene har en intuitiv viden om rutinerne til træningerne, ses det alligevel, at nogle af børnene ikke efterlever disse rutiner:

Imens de råber navnene op, er der en dreng, som gemmer sig over ved dommerbordet (bilag 4).

Imens de andre børn varmer op i den ene ende af hallen, løber én dreng alene rundt i den modsatte ende af alle andre [...] (bilag 2).

En anden dreng står alene i den anden ende med sin far og står og kaster bold med ham, imens de andre varmer op (bilag 2).

Dét, at disse børn ikke deltager i de handlinger, som er blevet en del af praksis' intuitive viden, kan enten skyldes, at de simpelthen ikke deler denne intuitive viden med de øvrige børn, da det ikke er blevet en del af deres individuelle ubevidsthed endnu. Dog kan deres ikke-deltagelse i praksis' intuitive handlinger også blot skyldes, at børnene ikke finder handlingen meningsfuld, og derfor mere bevidst vælger ikke at interagere med de andre børn i forhold til det usagte i praksis.

De tre fundamentale elementer kan være medskabende til, at børnene og forældrene oplever deres medlemskab i LykkeLiga og deltagelse i deres håndboldtræninger, som værende meningsfuld for dem. Denne mening kan skyldes, at de i deres deltagelse i LykkeLiga i kraft

af, at de alle enten selv er udviklingshæmmede eller forældre til et barn med udviklingshæmning, oplever en følelse af fællesskab og gensidig genkendelse i hinanden. Den førnævnte intuitive viden er opstået i håndboldtræningerne ved, at både børnene og forældrene hver mandag mødes til disse. Børnene og forældrene ved altså, at dét at spille håndbold i LykkeLiga indebærer, at de træner sammen hver mandag. Selvom denne faste mandagstræning indeholder mange faste rutiner, kan deres deltagelse i et socialt fællesskab og det engagement de ligger heri medvirke, at denne rutine rent faktisk kan opleves som meningsfuld for dem, og ikke blot bliver en rutine, der gennemleves med en følelse af meningsløshed hver mandag. Forhandlingen af mening indebærer, at deltagelsen i praksis er præget af en opmærksomhed og tilpasning, hvilket kan være af afgørende betydning for, at disse børn og forældre oplever mest meningsfuldhed i at være en del af LykkeLiga frem for et alment foreningsliv. I LykkeLiga indeholder praksis et fællesskab, hvor alle har en form for vanskeligheder, hvilket betyder, at de alle er vant til at tage hensyn til sådanne specielle behov. I det almene kan de udviklingshæmmede børnene og deres forældre opleve, at dette ikke i samme grad er meningskabende for dem, da denne opmærksomhed og tilpasning fra andre deltagere ikke i lige så høj grad forekommer, eftersom at dette fællesskab ikke i samme grad er præget af en gensidig genkendelse, da de fleste i det almene ikke har en form for udviklingshæmning.

Sammenfatning

Både børnene og forældrene er i deres deltagelse til LykkeLigas håndboldtræninger deltagende på baggrund af et fælles domæne om, at de er fælles om enten at være udviklingshæmmede eller at være forældre til et udviklingshæmmede barn. Dét, at de er fælles om dette kan bidrage til, at både børnene og forældrene kan opnå en større fællesskabsfølelse, hvor de respekterer og accepterer hinanden. I praksis til håndboldtræningen har børnene og forældrene dannet en intuitiv viden, da de, uden dette bliver fortalt direkte, ved hvordan træningen starter, hvornår opvarmningen starter, hvordan de skal opdeles, samt hvordan de afslutter træningen. På trods af, at børnene og forældrene har dannet en intuitiv viden til håndboldtræningerne, ses det stadigvæk, at nogle børnene ikke deltager i praksis' intuitive viden. Dette betyder ikke, at børnene og forældrene ikke indgår i et praksisfællesskab sammen, da både domæne, fællesskab og praksis stadigvæk forekommer til LykkeLigas håndboldtræninger. Det praksisfællesskab de indgår i til håndboldtræningerne kan fremstå som meningsfuld for dem, da dét, at alle enten er udviklingshæmmede eller forældre til et

udviklingshæmmet barn medvirker, at de oplever en opmærksomhed og tilpasning i relationen med hinanden.

Som skitseret ovenfor indgår børnene og forældrene i et praksisfællesskab sammen til LykkeLigas håndboldtræninger. Hvorledes, samt hvordan de tre praksisdimensioner gensidigt engagement, fælles virksomhed og fælles repertoire kommer til syne i dette praksisfællesskab, vil blive belyst nedenfor.

Gensidigt engagement mellem børnene

Som nævnt ovenfor har børnene i praksisfællesskabet et fælles domæne, eftersom de alle er fælles om at have nogle vanskeligheder eller udviklingshæmning, samt at de på trods af dette har et ønske om at dyrke håndbold. Hvorvidt børnene udviser et gensidigt engagement i relationen mellem hinanden til LykkeLigas håndboldtræninger, vil fremanalyseres med udgangspunkt i de deltagende observationer, som er foretaget til håndboldtræningerne.

I deltagerobservationerne af håndboldtræningen er det gennemgående, at trænerne forsøger at få alle børnene engageret i de aktiviteter de laver, hvilket de gør ved at:

En træner går hen til børnene og siger til dem, at de skal juble helt vildt, hvis de scorer. Hun viser hvordan de fx. kan gøre ved at sætte sig ned på knæ og have armene over hovedet eller at de fx. kan "dappe" (bilag 2).

"Når træneren får afleveret en bold fra en af børnene, siger hun som regel noget til dem, mens hun afleverer den tilbage. Hun siger ting som "så (navnet på barnet), så er det bare ind med lortet nu" og "nu smadrer du den bare ind i kassen" (bilag 2).

Dét, at trænerne forsøger at få alle børnene til at juble højlydt og forsøger at få alle børnene engagerede i aktiviteterne, kan medvirke, at deres engagement for aktiviteterne kan smitte af på hinanden og dermed være bidragende til, at børnene bliver mere gensidige engagerede, hvor de ikke kun er engageret i sig selv og egen udførelse af aktiviteterne, men at de også er med til at fejre hinandens succesoplevelser heri. Som tidligere afhandling "*Parents perspectives on the participation of children with disabilities in community-based youth sports*" (helmer, 2017) belyser, så ønsker forældre til udviklingshæmmede børn, at deres børn i deres deltagelse i et foreningsliv får udviklet deres kompetencer i at samarbejde og indgå i et team. I en samtale med en forælder til en af børnene i LykkeLiga, forekommer dette fokus på udviklingen af sådanne kompetencer også "[...] får han følelsen af at være en

del af et hold [...]“ (bilag 6). Herudfra kan det siges, at LykkeLiga er bidragende til at udvikle børnenes kompetencer i at være en del af et socialt fællesskab, et hold.

Trænerens fokus på det positive, og at give børnene mulighed for at føle sig som en del af et hold, ligger også i konceptets sigte, hvori fokuset er på det børnene kan frem for hvad de ikke kan, hvilket de modsat kan opleve andre steder qua deres vanskeligheder og udviklingshæmning.

I forsøget på at give børnene en følelse af at være en del af et hold, har LykkeLiga produceret ens træningstrøjer til dem, hvorpå der er skrevet LykkeLiga. Til træningerne ses det, at: *“mange af børnene har en LykkeLiga trøje på”* (bilag 2). De ens træningstrøjer kan bidrage til at øge børnenes gensidige engagement i håndboldtræningerne, da den kan være medvirkende til, at de oplever en relation til de andre børn i aktiviteterne, samt at de føler sig som en del af et større fællesskab. Trøjen kan altså fungere forstærkende i forhold til børnenes gensidige genkendelse, da de fysisk får visualiseret deres fælles deltagelse via trøjen. Hertil kan det knyttes, at den fælles LykkeLiga trøje som børnene træner i, kan udgøre en tingsliggørelse i deres deltagelse til håndboldtræningerne. LykkeLiga trøjen og børnenes deltagelse i træningerne kan altså bestå af en meningsdualitet, som kan være medvirkende til at øge børnenes engagement, og deres følelse af at høre til i fællesskabet.

Selvom dette fællesskab, børnene kan opleve i håndboldtræningerne, er præget af, at deres forudsætninger er forskellige, så fremtræder det alligevel, at de hjælper hinanden og forsøger at udvikle hinandens kompetencer.

Et datauddrag, som belyser dette, ses nedenfor:

En pige, som sidder i kørestol, er med til træningen, og nogle af de andre børn kører rundt med hende (bilag 2).

Datauddraget viser, at børnene interagerer med hinanden på tværs af graden af vanskeligheder, samt at dem, som har større vanskeligheder, bliver hjulpet af de børn med mindre vanskeligheder. I dette ligger et gensidigt engagement, da børnene i dette datauddrag hjælper hinanden og ikke blot bestræber sig på egen deltagelse.

Dette gensidige engagement, hvilket indebærer, at børnene hjælper hinanden, forekommer ligeledes under opvarmningen, hvor børnene skal lave armbøjninger. Her observeres følgende situation:

Børnene skal lave armbøjninger, en dreng kan ikke komme helt op i strakt arm, hvortil en pige hjælper ham ved at holde ham om hans hofter og løfter ham op (bilag 5).

Igen ses der, at børnene til håndboldtræningerne hjælper hinanden, hvilket er væsentligt for opnåelse af et gensidigt engagement. I eksemplet hjælper pigen drengen med at lave armbøjninger, og hun prioriterer dermed at fremme hans kompetencer, i stedet for selv at lave armbøjningerne, som hun sandsynligvis selv har kompetence til. Hun tænker altså ikke kun på at fremme egne kompetencer, men har også for øje at fremme andre børns kompetencer. Børnene udviser ligeledes, at de ønsker at udvikle hinandens kompetencer under en kamp til træningen:

En pige har bolden og står lige foran forsvaret, hun står blot med bolden og kigger fra side til side efter en at aflevere til. Alle fra hendes hold råber flere gange, at hun skal skyde på mål, hvilket hun efter lidt tøven gør (bilag 5).

I stedet for blot at bestræbe sig på at score mål selv, giver de hinanden plads til at udvikle kompetencer, da pigen tøver med bolden, men får opbakningen fra hendes hold om, at hun bare skal prøve at skyde på mål og forsøge at score mål.

Som observationerne indikerer, så forekommer der et gensidigt engagement blandt børnene, og deres relationer til hinanden fremstår som værende præget af en holdkultur. Dog forekommer det modsatte også, hvor børnene i stedet er mere fokuseret på egen præstation, og mere er engageret i sig selv og egen succes.

En dreng med anførerbind vil gerne skyde hver gang de er i angreb, selvom han brænder mange gange. De andre børn råber, at han skal spille bolden videre, og han skal lade være med altid at skyde (bilag 2).

Som det kan udledes af uddraget, giver drengen ikke meget plads til, at de andre børn får mulighed for at udvikle deres kompetencer i at skyde på mål, da han helst ser, at det er ham, der gør dette i hvert angreb. Protesterne fra de andre børn indikerer, at de forsøger at få ham til at være mere gensidigt engageret, og give de andre på holdet større mulighed for at skyde.

Det gensidige engagement forekommer ikke kun mellem nogle af børnene, men gør sig også gældende i relationen mellem børn og forældre. Forældrene til LykkeLigas håndboldtræninger er netop en del af praksisfællesskabet, da træningerne lægger op til og giver mulighed for, at forældrene er deltagende i praksis. Eftersom LykkeLiga lægger op til, at forældrene skal være en del af træningen, muliggør de altså et gensidigt engagement mellem forældrene og børnene i håndboldtræningerne. I empiriindsamlingen ses det, at forældrene er med til hver håndboldtræning, hvor de fleste sidder på bænken og kigger på. Enkelte forældre deltager lidt i træningen, og enkelte bliver opsøgt af deres børn under

træningen. Et eksempel, hvor en dreng opsøger sin mor under en træning, ses under en aktivitet, hvor børnene skal lege halefange:

Et barn kan ikke selv sætte sin hale fast og løber derfor ud til sin mor hver gang for at få hjælp til at sætte den fast (bilag 3).

Relationen mellem moren og barnet bygger på et gensidigt engagement, da moren hjælper barnet i aktiviteten, på trods af, at hun bliver siddende på bænken, hvilket kan være medvirkende til at øge barnets kompetencer.

Et andet eksempel, hvor en forælder er gensidigt engagement med sin søn, er hvor en mor er deltagende i træningen under en aktivitet, hvor børnene skal sidde to og to og trille bolden til hinanden:

En mor sidder sammen med hendes søn og er med til at trille bolden med ham (bilag 4).

Drengen sidder og triller bolden til et andet barn, men får hjælp af hans mor, hvilket muliggør, at sønnen kan opnå et gensidigt engagement med det andet barn, da han uden hendes hjælp sandsynligvis ikke ville kunne agere deltagende og engageret i praksis med de andre børn.

Denne muliggørelse udspiller sig også hos en dreng, som har større vanskeligheder end andre børn, og derfor også kun har mulighed for at være deltagende, hvis hans far hjælper ham til træningen:

En dreng til træningen er mindre med end de andre, og kigger nogle gange blot på. Drengen har en skinne på, et slags korset rundt om maven og ryggen.

Under opvarmningen, hvor de andre børn løber og hopper m.m. sidder han nede ved målet og kigger på. Han har sin far med som hjælper ham til diverse ting. Drengen bliver siddende ved målet, mens de andre leger halestafet, men da de efterfølgende skal sætte sig ned på gulvet og trille bold, sætter ham og hans far sig ind og triller bold til hinanden. De sidder lidt væk fra de andre, så hans far forsøger at få dem tættere på, hvilket drengen sætter sig imod og går i stedet ned i hjørnet.

Da børnene senere bliver delt op i to hold, et på hver banehalvdel, hvor de skal øve kontraløb og skyde på mål, stiller han sig ind i køen sammen med sin far. Drengen skyder på mål en gang, hvilket faren hjælper ham med, da han står og støtter hans ryg bagfra med armene.

Efter han har skudt på mål, sætter drengen sig hen i hjørnet igen, og faren går med og de giver hinanden en highfive [...] (bilag 3).

Drengen er meget afhængig af sin far under træningen på grund af hans vanskeligheder, men kan qua den hjælp han får, være engageret og deltagende i praksis sammen med de andre børn. Dét, at LykkeLiga omfavner alle grader af vanskeligheder, og at forældre er indtænkt i

træningen, kan altså være med til at øge de meget udfordrede børns muligheder for at indgå i et foreningsliv, frem for i et alment foreningsliv, da forældre ofte ikke i så høj grad er deltagende i et det almene foreningsliv, fordi det ikke i lige så høj grad findes nødvendigt.

På trods af, at der er et gensidigt engagement til håndboldtræningerne, betyder dette ikke, at der ikke kan opstå uenigheder og kontroverser i relationerne heri. I vores deltagende observationer har vi oplevet flere eksempler, hvor børnene har været uenige eller ikke vil deles om tingene, hvilket især kommer til syne, når børnene skal bruge en bold. Følgende empiriudpluk belyser sådanne kontroverser blandt børnene:

Der er ikke nok bolde i nettet til, at alle børn kan få hver deres bold, selvom træneren har sagt det. Der står omkring 5 børn omkring nettet. De begynder at diskutere om, hvem der skal have en bold, og hvem der ikke skal have en bold. En træner kommer over og fortæller, at de skal deles om boldene, og de ellers godt kan fuldføre aktiviteten uden en bold (bilag 4). En af drengene har ikke en bold, da der ikke er en bold til alle spillere og de skal deles om dem. Da det bliver hans tur, er der ikke en, som vil give ham en bold. En træner siger, at ham bag ham skal give sin bold til ham, men det gider han ikke, han bliver derfor sur og råber "NEJ" [...] (bilag 5).

Selvom børnene har disse kontroverser, er dette ikke ensbetydende med, at de ikke indgår i fællesskabet med et gensidigt engagement, da dette er en uundgåelig del af det at indgå i et praksisfællesskab, som på samme måde som andre handlinger heri kan medføre en læring.

I forhold til dette kan siges, at læring er en uundgåelig del af at indgå i en praksis. I observationen, hvor nogle af børnene kører rundt med en pige i kørestol og får inddraget hende i træningen, består læringen heri, at børnene, der hjælper pigen, bliver bevidste om egen rolle i forhold til, hvordan de kan hjælpe pigen. Desuden kan pigen tilegne sig en læring i forhold til hendes muligheder for at kunne engagere sig og indgå i praksis, på trods af, at hun har større udfordringer end nogle af de andre børn har. Dette betyder altså, at børnene kan opnå en implicit læring i forhold til, hvordan de skal tilgå hinanden, og hvordan de får fremmet det gensidige engagement i håndboldtræningerne. Ligeledes gør denne læring sig gældende i eksemplet med pigen, der hjælper en dreng med at tage armbøjninger, da hun udviser forståelse for, hvordan hun kan fremme det gensidige engagement ved at være med til at udvikle drengens kompetencer. Et andet eksempel, hvor der opstår læring i det gensidige engagement blandt børnene, er i situationen med pigen, som er tøvende med bolden, hvortil hendes holdkammerater siger, at hun blot skal prøve at skyde på mål. Situationen bærer præg

af, at der i håndboldtræningen har været en forudgående læring, som har lært børnene, hvilke roller de hver især har. Dette kommer til syne, da børnene lader til at have lært fra tidligere erfaringer, at hun er tøvende med bolden og ikke tør at skyde på mål. Denne læring resulterer altså i, at børnene forsøger at fremme det gensidige engagement ved at give hende plads til og opfordrer hende til at skyde på mål, og dermed at fremme hendes- og fællesskabets kompetencer. Dét, at børnene handler på deres tidligere læring og forsøger at give pigen en større rolle i håndboldtræningerne, kan ligeledes betyde for pigen, at hun lærer, at hun ligesom de andre kan være god nok.

Børnene, som får hjælp af deres forældre til at indgå engageret i aktiviteterne til håndboldtræningen, udviser en forudgående læring om, hvordan de bedst muligt kan engagere sig, og er dermed bevidste om egen rolle heri, nemlig at deres deltagelse kræver forældrenes hjælp. Et kritisk blik på dette kunne være, hvorvidt børnene egentlig vil opnå mere læring, hvis de ikke får hjælp af deres forældre. Hvis drengen, som får hjælp af sin mor til at sætte sin hale fast, ikke altid løber ud til sin mor for at få hjælp, men i stedet forsøger på dette selv eller omvendt søger hjælp hos nogle af de andre børn, kunne dette muligvis være medvirkende til, at han rent faktisk selv lærer at sætte halen på, eller at han på egen hånd opbygger et gensidigt engagement med de andre børn til håndboldtræningerne.

Til håndboldtræningen lærer børnene ligeledes, hvem de synes er lette at omgås og hvem de synes er vanskelige at omgås. De observationsuddrag, hvor børnene diskuterer om boldene kan medvirke, at børnene lærer, hvordan de hver især reagerer i sådanne situationer, samt hvem de fremover vil spørge efter en bold og hvem de ved ikke vil dele. Dette kan også give mulighed for, at det enkelte barn fremover har egen reaktion in mente, hvilket kan lære børnene at reflektere over egen reaktion, hvad enten denne ønskes ændret eller ej.

Sammenfatning

Trænerne forsøger at få børnene gensidige engagerede, og forsøger at skabe en følelse af at være en del af et hold. Det gensidige engagement mellem børnene skabes dog også ved, at børnene hjælper hinanden og at relationen mellem dem bærer præg af, at de gerne vil udvikle alles kompetencer, dog forekommer der også i træningen, at nogle børn fokuserer mest på egen udvikling. Relationen mellem forældrene og børnene bidrager desuden til, at børnene får mulighed for at indgå i træningen med et gensidigt engagement mellem hinanden, da forældrene hjælper børnene i træningen, og dermed øger børnenes muligheder for at udvikle

kompetencer sammen. Gennem dette gensidige engagement lærer børnene at være en del af et hold, hvori der ligger, at de lærer hvilke roller de selv og hinanden har.

Børnenes fælles virksomhed og fælles repertoire

I den praksis, som udspiller sig til LykkeLigas håndboldtræninger, forekommer der nogle handlinger, som bygger på praksisfællesskabets intuitive viden. Disse handlinger er blevet intuitive, da de har været gennemgående til hver træning, og er altså blevet en del af børnenes fælles repertoire til håndboldtræningerne.

Dog ses der også i håndboldtræningerne, at der sker handlinger i praksis, som børnene ikke har skabt et fælles repertoire om, hvilket påvirker børnene. Et eksempel på dette fremtræder, da de store børn efter opvarmningen går ind i hal 2, men da de kommer frem til hallen, kan de ikke komme ind, da hallen er lukket (bilag 6). Dette betyder, at deres faste rutine brydes, da de ikke kan komme ind at træne i den hal, som de plejer. I situationen skal trænerne finde en anden løsning hurtigt, hvilket ender ud i, at de skal træne udenfor i stedet (bilag 6). Dét, at denne ændring sker, forekommer som en udfordring for børnene, hvilket understreges af to mødre:

En mor siger til en anden mor: "det er godt nok forvirrende for dem, det her", hvortil den anden mor svarer: "Ja, men der er godt de får øvet sig i det"(bilag 6).

Som mødre selv udtaler, kan der ved denne ændring trods frustrationer opstå læring for børnene, da de netop kommer til at bryde denne rutine, som de er vant til, nemlig at de skal være i hal 2. Den ene mor understreger også, at det er godt for dem at prøve denne handling, og lære at bryde med deres rutiner, da de på den måde får erfaringer med at håndtere pludselige uforudsete ændringer.

Selvom ovenstående eksempel bryder med en af de rutiner, som er blevet en del af børnenes fælles repertoire, forekommer der alligevel rutiner, som er en del af deres eksisterende fælles repertoire. En af disse rutiner, som er blevet en del af deres fælles repertoire er, at trænerne og børnene i starten af hver træning, mødes på midten og siger hej og velkommen til hinanden. Denne rutine kan være opstået på baggrund af en kollektiv forhandlingsproces mellem børnene og trænerne til håndboldtræningen, som kan resultere i, at de udviser en gensidig ansvarlighed ved at sige ordentligt hej til hinanden. Forhandlingen her foregår både mellem trænerne og børnene og børnene imellem, da begge parter i rutinen ender med at være gensidige ansvarlige over for hinanden, i form af at anerkende hinandens tilstedeværelse. I

forlængelse af denne gensidige ansvarlighed kan nævnes, at trænerne anvender en fløjte, når de ønsker at samle børnene og få dem til at være stille:

Træneren fløjter og stopper spillet [...] (bilag 5).

17.45 fløjter træneren og børnene skal spille kamp [...] (bilag 5).

Fløjten er blevet integreret i praksis og benyttes som et værktøj, der samler børnene. Dette kan den, da børnene med tiden har lært, at fløjten betyder, at de skal samles og høre efter, hvad trænerne siger, og hvad der efterfølgende skal ske. Dét, at børnene rent faktisk hører efter og er stille, når trænerne anvender fløjten, opnås kun i kraft af børnenes gensidige ansvarlighed overfor hinanden:

[...] Børnene samles foran trænerne og de fleste er stille og venter på, at hun begynder at sige noget [...] (bilag 5).

Som det belyses i ovenstående observation, er de fleste af børnene gensidige ansvarlige, når de hører lyden af fløjten, da de fleste gør det, de bør gøre og det, der er blevet en del af børnenes fælles repertoire, nemlig at de hører efter, når fløjten har lydt.

Andre handlinger, som er blevet en del af børnenes fælles repertoire er, at børnene udviser tillid og respekt til hinanden under træningen. Denne respekt og tillid fremtræder ved, at de står i kø og venter på det bliver deres tur i de enkelte aktiviteter. Desuden optræder denne respekt og tillid også i følgende situation:

En pige på den ene banehalvdel kalder på en dreng på den anden banehalvdel, fordi hendes bold er trillet derved. Hun spørger om han vil kaste bolden op til hende, hvilket han gør (bilag 2).

Denne respekt og tillid som børnene udviser overfor hinanden, kan desuden være forstærkende for børnenes fælles virksomhed, da den respektfulde opførsel deres relation er præget af, kan være med til at holde dem sammen som praksisfællesskab. Dette betyder ligeledes, at forhandlingsprocessen, der foregår, når de står i kø, venter på hinanden og hjælper hinanden kan medvirke, at de opnår denne gensidige ansvarlighed over for hinanden, i form af at give hinanden plads til at deltage og bidrage til praksisfællesskabet.

Som nævnt er noget af det, der er med til at skabe mening for børnenes deltagelse i håndboldtræningerne, at de alle er fælles om at have en form for udviklingshæmning. Dette kan spille ind på børnenes fælles virksomhed, da disse fælles forudsætninger kan være dét, som er med til at holde praksisfællesskabet sammen. Et eksempel på en handling, som kan være bidragende til at holde praksisfællesskabet sammen, er den handling, der er blevet en

del af deres fælles repertoire, når børnene har fødselsdag. Hver gang et barn har fødselsdag på holdet, bliver det fortalt til alle børnene, når de mødes på midten i starten af træningen, hvortil de efter træningen alle sammen mødes ude i forhallen, for at fejre og synge for fødselaren:

Efter træningen mødes alle børnene ude i forhallen, hvor de får slik fra ham, der har fødselsdag og synger en fødselsdagssang for ham. Ham, som har fødselsdag, står på en bænk med en træner, mens alle andre synger (bilag 4).

I form af dette fælles repertoire, som er blevet en fast indlejret del af praksisfællesskabet, forekommer der i handlingen en forhandling mellem både børnene, forældrene og trænerne i forhold til at opnå en fælles forståelse for, hvad de ønsker for praksisfællesskabet. I den beskrevet handling med fødselsdagssang, fremgår det tydeligt, at praksisfællesskabet ikke blot er med hensigt på, at børnene skal blive bedre til at spille håndbold, men altså også med henblik på at opnå sociale relationer til hinanden.

Sammenfatning

Den intuitive viden børnene har erfaret i kraft af deres deltagelse i håndboldtræningerne medvirker, at disse er blevet en del af børnenes fælles repertoire. Dog sker der handlinger i praksis, som ikke er en del af børnenes fælles repertoire, men som derimod bryder med deres rutiner, hvilket kan bidrage til en frustration hos børnene i disse nye situationer, men kan dog også efterfølgende medvirke en læring i forhold til at håndtere sådanne pludselige ændringer i praksis. Selvom nogle af børnene har dannet et fælles repertoire og andre ikke, så er fælles for dem alle, deres fælles virksomhed. Børnenes fælles virksomhed bygger på det de er fælles om, nemlig at have en form for udviklingshæmning, hvilket er det der kan være medvirkende til at holde dem sammen i praksisfællesskabet.

Implicit og eksplicit læring i praksisfællesskabet

Som anskuet i egenskaberne ved et praksisfællesskab, opstår der altid læring heri, også selvom læringen ikke er eksponeret som et konkret mål. Selvom Wenger opererer med denne implicite læring i et praksisfællesskab, så forekommer der til håndboldtræningerne også en mere eksplicit læring, da håndboldtræningen også har en mere organiseret læring i sigte, herunder at børnene skal lære at spille håndbold. Selvom håndboldtræningerne ikke direkte kan anskues som et skolesammenhæng, hvor der tales om en lærer-elev situation, så opstår der stadig elementer af dette, da der heri forekommer trænere, som har til formål at lære fra

sig. Ligeledes ses der, at en del af det overordnede mål til håndboldtræningerne er, at børnene bliver gode til håndbold, på samme måde som det i skoleregi er det overordnede mål, at børnene lærer det faglige stof. Dette betyder altså, at der i håndboldtræningerne kan anskues to former for læring, nemlig den mere eksplicitte læring, hvilket har et sigte om at lære børnene at spille håndbold, og at udvikle deres fysiske kunnen i forhold til dette, men der forekommer også en mere skjult og implicit læring til håndboldtræningerne, i form af, hvordan børnene handler og engagerer sig i disse, hvilken rolle de hver især har, samt hvilke rutiner, som fremtræder til træningerne.

I ovenstående anskues praksisfællesskabets egenskaber både i forhold til relationen mellem børnene og mellem forældrene og børnene. Som beskrevet tidligere lægger Wenger vægt på, at man godt kan tilhøre flere forskellige praksisfællesskaber samtidig, hvorfor vi i nedenstående vil anskue det praksisfællesskab forældrene indgår i sammen. Dette vil igen blive belyst ud fra de tre praksisdimensioner; gensidigt engagement, fælles virksomhed og fælles repertoire, som er egenskab ved et praksisfællesskab.

Gensidigt engagement mellem forældrene

I ovenstående afsnit blev det belyst, at der til træningen opstår et gensidigt engagement mellem deltagerne i praksisfællesskabet, herunder børnene imellem, men også mellem forældre og børn. I kommende afsnit vil det gensidige engagement mellem forældrene blive skitseret, heriblandt hvorvidt og hvorledes dette forekommer i det praksisfællesskab forældrene indgår i sammen med hinanden. Som beskrevet tidligere er en del af LykkeLigas sigte, at

“det handler ikke kun om at få opbygget et håndboldhold for de udviklingshæmmede børn, men også om at skabe netværk og erfaringsudveksling for familierne (LykkeLiga, u.å.e).

Til trods for, at LykkeLiga vil skabe et netværk og erfaringsudveksling for familierne, udtaler stifteren af LykkeLiga, at:

[...] Vi har endnu ikke arrangeret noget for forældrene, men vi skal i gang med at lave noget for forældrene og søskende. Det eneste vi har gjort er, at vi har oprettet en facebookgruppe, hvor familierne lægger billeder op af sig selv og skriver lidt om hinanden [...] (bilag 6).

Selvom LykkeLiga endnu ikke har fået afholdt arrangementer for forældrene, giver forældrene alligevel udtryk for, at selve konceptet medvirker til at skabe det netværk og den

erfaringsudveksling, som bliver beskrevet som en del af deres sigte. Dette kan udledes fra følgende uformelle samtale med en far:

[...] Nu er der en del forældre fra min søns klasse og vi er helt sikkert blevet tættere. Men de andre forældre, som vi ikke kendte på forhånd, er jeg også kommet til at kende, da vi jo altid sidder sammen på bænken, i mens vores børn træner. Desuden er vi begyndt at bruge hinanden i forhold til sparring, for eksempel i forhold til faglighed, eller hvis vi oplever nogle problematikker i en eller anden forstand (bilag 4).

Som det kan anskues ud fra citatet med faren, så oplever han et gensidigt engagement mellem forældrene, da han giver udtryk for, at forældrene bruger hinandens erfaringer og hjælper hinanden qua den sparring de har med hinanden. I forhold til dette, fremtræder der en læring ved, at forældrene bruger hinanden til erfaringsudveksling og sparring. Denne form for læring kan fremstå mere eksplicit i praksisfællesskabet, da dét, at forældrene opsøger hinanden for at få sparring og måske direkte råd fra andre forældre, netop kan være med henblik på en ny viden og dermed læring omkring et bestemt problem eller dilemma de står i. Dog forekommer der også mere implicite læreprocesser, hvilke bygger på den læring forældrene får ved, at de erfarer, hvilke roller de hver især har og hvem de kan relatere til i deres sparring. Denne implicite læring kan udledes ud fra en uformel samtale med en mor:

[...] Det er klart, selvfølgelig er der nogle man kender bedre og nogle man finder ud af, at man har samme problematikker med og nogen der har prøvet det man selv har eller skal igennem, og så taler man nok mest med dem man deler hal med, da der er stor aldersforskel på børnene i de to haller, og vi derfor kan være vidt forskellige steder [...] (bilag 6).

Dét, at de har lært, hvem det giver mening for dem at sparre med og hvem de har noget til fælles med indikerer, at de har tilegnet sig denne implicite læring om, hvem der har hvilke roller, selvom dette ikke er noget de har drøftet og decideret talt om.

På trods af, at forældre kan få skabt et gensidigt engagement i deres tilstedeværelse til træningerne, fortæller en mor, at de derudover selv har taget initiativ til at afholde et arrangement kun for forældrene:

[...] Vi forældre har lavet en forældreaften, hvor vi mødes kun os forældre en gang om året [...] Det er simpelthen, hvor vi lejer et lokale og bestiller noget god mad udefra og så hygger vi bare og snakker. Det er også en god mulighed for lige at få snakket om hinandens børns handicap, fordi det kan jo også være rart nok at vide. Så vi bruger det til at lære hinanden at kende og til at sparre med hinanden, fx om systemet, oplevelser og erfaringer, som man selv skal igennem (bilag 6).

Som moren fortæller, så arrangerer forældrene selv disse forældrearrangementer, som foregår ud over deres tilstedeværelse til håndboldtræningerne. Forældrenes initiativ om sådanne arrangementer kan være et udtryk for, at forældrene rent faktisk efterspørger mere sparring og bedre muligheder for at opbygge et gensidigt engagement for hinanden- og hinandens børn. Selvom en overvejende del af forældrene benytter deres tilstedeværelse til træningerne til at sparre med hinanden, samt er deltagende i de disse arrangementer, så gør dette sig ikke gældende for alle forældrene. Eftersom, at forældrenes gensidige engagement afhænger af deres personlige engagement, betyder dette, at de forældre, som initierer sådanne frivillige arrangementer ikke kan pådutte andre forældre at deltage, men blot kan opmuntre til dette. Ligeledes kan forældrenes personlige engagement for at benytte håndboldtræningen til sparring heller ikke fremtvinges. Nogle forældre, som ikke fremstår som værende gensidige, belyses i følgende observationsudpluk:

[...] Nogle forældre sidder med deres mobiltelefoner, tablets eller computer. Især en far har siddet med sin computer til hver træning. Faren kommer i jakkesæt, og med sin computertaske, hvorefter han sætter sig på bænken med sin computer, hvor det ligner, at han sidder og arbejder (bilag 4).

Han sidder på bænken modsat de andre forældre. Han opsøger ikke nogen forældre under træningen, der er heller ikke nogen forældre, som opsøger ham (bilag 4).

I disse observationsudpluk ses det altså, at nogle forældre, og især én far, ikke benytter håndboldtræningen til sparring og erfaringsudveksling som de andre, men i stedet udnytter tiden til at få ordnet ting på sin computer. Heri ligger, at han ikke i lige så høj grad er til stede til håndboldtræningerne for at møde andre forældre i samme situation, men at han primært er der for sit barns skyld.

I relation til den sparring mange af forældrene gør med hinanden kan siges, at der opstår en implicit læring i, at de lærer hvem de kan relatere sig til, samt hvilke roller de enkelte har i praksisfællesskabet. Denne implicite læring finder ligeledes sted i eksemplet med faren, som sidder på bænken alene med sin computer. Som observationen indikerer, så opsøger han hverken de andre forældre, og de andre forældre opsøger ikke ham. Grunden til, de andre ikke opsøger ham, kan netop skyldes, at de i deltagelsen i praksisfællesskabet har opnået en implicit læring i, at faren ikke ønsker samme relation som de øvrige forældre.

Sammenfatning

En del af LykkeLigas sigte er, at de ønsker at få skabt et sted, hvor forældrene kan erfaringsudveksle og få skabt et fællesskab. Denne sparring mellem forældrene kan bidrage til, at forældrene bliver mere gensidige engagerede. Dog kræver denne sparring, at forældrene selv er personligt engageret for dette, og at de ønsker at være engageret og deltagende med de andre forældre. Hvadenten de deltager i denne sparring eller ej, kan forældrene tilegne sig en implicit læring, da de med tiden kan erfare, hvilke roller de hver især har, herunder hvilke forældre, der søger sparringen og hvilke der blot er der for at opfylde barnets ønske om at spille håndbold. Derudover giver forældrene udtryk for, et ønske om en mere eksplicit læring, da de direkte søger ny viden i deres erfaringsudveksling og sparring med hinanden.

Forældrenes fælles virksomhed og fælles repertoire

Ud fra rapporten *“Idrættens outsiders - Inklusion og eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt”*, som indgår i problemfeltet, pointerer den, at en af de centrale barrierer for børns deltagelse i idrætsaktiviteter er forældrenes rolle, da rapporten viser, at mange af de ressourcer forældrene oplever ved at have et udviklingshæmmet barn, medvirker at mange forældre fravælger idrætsaktiviteter, da de ikke ser dette som et primært fokus for deres børn. I forhold til de forældre, som er en del af LykkeLiga, modsiger de rapporten i kraft af, at de har meldt deres børn ind i LykkeLiga, og netop ser deres børns deltagelse i et foreningsliv som essentielt for deres barn. Hvorfor forældrene prioriterer, at deres børn skal være en del af LykkeLiga, ses hos forældrene i deres fælles virksomhed, som kan udledes ud fra stifterens forklaring af, hvorfor de tilmelder sig LykkeLiga:

[...] Når man får et handicappet barn, følger der oftest mere arbejde med, både i forhold til hjemmet, skolen og fritiden. Man kan som familie godt komme til at fokusere på det, man ikke kan [...] Forældrene kommer her, og her mødes de ikke på grund af diagnosen, eller for at tale om kommunen. De mødes her, fordi deres børn gerne vil lære at spille håndbold [...]

(bilag 6).

Ud fra samtalen med stifteren bærer det præg af, at forældrenes fælles virksomhed er, at de alle har samme mål for øje, nemlig at de ønsker, at de selv og deres børn bliver en del af foreningslivet, samt at deres børn får mulighed for at blive en del af et håndboldhold. Ud fra samtalen med stifteren er de en del af LykkeLiga, fordi det vægter stor betydning for familierne, at de kan være en del af et håndboldhold, og dermed et foreningsliv, hvor det ikke kommer til at handle om deres diagnose i forhold til, hvad de kan og ikke kan, men det

kommer heller ikke til at handle om kommunen, men kun det enkelte barn og dens familie. De kan altså møde op til håndboldtræningerne, uden der er fokus på deres vanskeligheder eller hverdagens mange udfordringer, men hvor blot de kan være en del af et foreningsliv, ligesom alle andre. Selvom forældrene er en del af LykkeLiga, fordi de ønsker et fristed fra dette, vil deres børns vanskeligheder dog altid være en del af deres forudsætninger. I forhold til at håndtere disse vanskeligheder bedst muligt, er der blandt forældrene opstået et fælles repertoire til håndboldtræningerne. En handling, hvor dette fælles repertoire opstår mellem forældrene er, når det bliver for meget for børnene, og de derfor har brug for at trække sig fra håndboldtræningen. Når dette er tilfældet, benytter forældrene forhallen som et rum, hvor de kan gå ud med deres børn:

En dreng siger til hans far, at han ikke gider at være med. Faren prøver at løbe lidt med ham ind på banen, men han gør modstand og gider ikke løbe. Efterfølgende går de ud af hallen, og ud i forhallen. De er kun i forhallen i et par minutter, hvorefter både drengen og faren går ind og løber med i opvarmningen sammen (bilag 2).

To mødre er gået ud i forhallen med deres børn, da de nu skal udenfor i stedet for at være i hal 2 (bilag 6).

Det er altså blevet en del af forældrenes fælles repertoire, at de benytter forhallen som et værktøj og fristed, hvor de har mulighed for at samle og berolige deres børn, hvis de oplever et behov for dette.

Sådanne handlinger, som bliver en del af det fælles repertoire til håndboldtræningerne, forekommer også i relationen mellem trænerne og forældrene. Stifteren ytrer i en samtale med hende således:

[...] Forældrene har vist interesse lige fra start, men dengang de startede, skulle de lige lære, at de skulle hjælpe til. De skulle for eksempel lige lære, at de skulle hjælpe med at sætte målet på plads inden træning, da jeg ikke kan gøre det hele selv [...] (bilag 6).

Heri giver hun udtryk for et ønske om at opbygge et fælles repertoire som indebærer, at hende og forældrene hjælper hinanden, uden hun selv skal bede om denne hjælp. Som stifteren selv udtaler, så skulle hun i starten bede forældrene om hjælp, hvis hun ønskede den. Ud fra vores observationer har vi dog observeret, at forældrene gør flere handlinger som indikerer, at det er blevet en del af deres fælles repertoire, at de hjælper til, selvom de ikke direkte bliver bedt om det. Måden forældrene hjælper til undervejs i håndboldtræningen kan blandt andet belyses ud fra følgende observationsuddrag:

På den anden halvdel af håndboldbanen løber de "kontra" med bold, efterfulgt af siksak løb med bold, hvor de efterfølgende afslutter på mål. Her er der en forælder, som hjælper til [...]

(bilag 2).

[...] Rejser en forælder sig og lægger stigen på plads igen (bilag 5).

Forældrenes handlinger her antyder en gensidig ansvarlighed, da det indikerer, at forældrene efterhånden har erfaret, at de har lært hvad de bør gøre, hvilket ifølge stifteren er, at de bør hjælpe til med de praktiske ting før, under og efter træningen.

Sammenfatning

Forældrenes fælles virksomhed indebærer, at de er fælles om deres sigte ved at være en del af LykkeLiga, nemlig at de ønsker de selv og deres barn bliver medlemmer af et foreningsliv. I selve deres deltagelse til håndboldtræningerne, gør forældre handlinger, som er blevet en del af deres fælles repertoire. Disse handlinger forekommer både i form af, at forældrene er fælles om at anvende forhallen som et fristed, samt at der skabes fælles repertoire mellem forældrene og trænerne, da de qua deres gensidige ansvarlighed erfarer hvad de bør gøre, hvilket for forældrene betyder, at de hjælper til både før, under og efter træningen.

I nedenstående vil børnene og forældrenes medlemskab af LykkeLiga og deres deltagelse i håndboldtræningerne belyses med henblik på, hvilken betydning dette medlemskab og deltagelse har af betydning for deres identitetsdannelse.

LykkeLigas betydning for de udviklingshæmmede børn og deres familiers identitet og selvbillede

Børnenes identitetsdannelse forekommer gennem det gensidige engagement. I det gensidige engagement, der forekommer mellem pigen i kørestolen og de børn, der hjælper hende, kan dette være medvirkende til at definere de enkeltes identitet. Pigen i kørestolen kan i det gensidige engagement opnå en identitet, som bygger på et selvbillede om, at hun på trods af hendes udviklingshæmning, som kræver mere hjælp end andres børn, kan være deltagende i træningen. Det gensidige engagement mellem børnene gør det netop muligt for hende at udleve dette selvbillede, da hun får hjælp til at deltage i håndboldtræningerne af de andre børn. I og med, at med hjælp fra børnene bliver fuldt deltagende i håndboldtræningerne, agerer hun som kompetent deltager heri, da hun netop gennem gensidige engagement bliver anerkendt som kompetent. Dog ligger der heri også, at hendes måde at indgå i praksis på og

deltage heri, er afhængigt af, at hun får denne hjælp fra andre, hvilket kan få modsatte effekt på hendes selvbillede, og dermed identitet. Dét, at hendes fuldgyldige deltagelse kun kan opstå på baggrund af hjælp fra andre, kan efterlade et negativt præget selvbillede, da hun i hendes sammenligning af sig selv i forhold til andre fremstår mindre uafhængig.

At LykkeLiga giver mulighed for, at forældrene kan være en del af træningen, medvirker ligesom beskrevet ovenover, at de børn, som har behov for hjælp til at indgå i aktiviteter, kan få denne hjælp af deres forældre, hvilket kan være med til at fremme og anerkende deres kompetencer og muligheder for at blive fuldt deltagende i håndboldtræningerne. Heri kan ligge, at selvom LykkeLiga giver mulighed for, at forældrene hjælper børnene til at blive fuldgyldige medlemmer af håndboldtræningerne, kan denne hjælp stadig få betydning for disse børns dannelse af identitet, hvis de i deres hverdag altid oplever at skulle have mere hjælp af deres forældre, hvilket kan få en betydning for deres selvbillede, herunder muligvis et mere negativt selvbillede.

Som pointeret både i observationen med pigen i kørestolen og i observationen med drengen som skal tage armbøjninger, så er fælles for disse, at de får hjælp af andre deltagende børn til håndboldtræningerne. Dét, at børnene hjælper andre børn, kan også spille en rolle i forhold til disse børns definition af egen identitet. Heri ligger nemlig, at den måde de er på i den givne kontekst, er en, som hjælper sine holdkammerater, og en som kan være noget for andre. Dette bliver altså først en del af deres identitet, idét at de rent faktisk udøver denne hjælp og dermed kan opnå et positivt selvbillede. Børnenes deltagelse i LykkeLigas håndboldtræninger, hvor forskellige vanskeligheder forekommer, giver det altså mulighed for, at nogle af de børn, som i mange andre sammenhænge har oplevelsen af at være anderledes og ikke tilstrækkelig, pludselig får mulighed for at være tilstrækkelig, endda positivt bidragende til fællesskabet og dets udvikling.

Et gensidigt engagement mellem barn og forældre kan også være med til, at barnet skaber et positivt selvbillede:

En dreng går hen til sin mor og siger, at han altid er den der taber aller mest. Hans mor siger nej, skynd dig nu ind, du taber i hvert fald, hvis du står her og ikke får nogle haler. Drengen går ind og er med, og hans mor råber opmuntrende tilråb ind til ham, mens han løber inde på banen. Hver gang han fanger en hale, løber han ud til sin mor på bænken, og hun hjælper ham med at sætte "halen" (en overtrækstrøje) ned i hans shorts (bilag 5).

Eksemplet belyser netop, at drengen får forandret sit selvbillede fra et negativt til et positivt selvbillede, da han gennem dette gensidige engagement mellem moren og barnet får en oplevelse af kompetence.

Til håndboldtræningen ses der også eksempler, hvor en dreng får skabt et positivt selvbillede i kraft af sin deltagelse. Et eksempel på dette fremkommer i datauddraget nedenfor:

Imens de andre børn varmer op i den ene ende af hallen, løber én dreng alene rundt i den modsatte ende af alle andre. Han skal vise, hvad han kan, da han både kaster med en bold, løber hurtigt og laver armbøjninger (bilag 2).

Uddraget afspejler, at drengen har et positivt selvbillede, da det virker til, at LykkeLiga giver ham en følelse af at være sej, og at han selv synes, at han er god, hvilket han gerne viser frem. Denne følelse understøttes desuden også i det anførerbind, som han bærer til træningerne, da hans far i en uformel samtale fortæller, at han selv har valgt at have anførerbindet på: [...] *ja, det er fordi Ronaldo er anfører og det er han også [...]* (bilag 6). Det er altså blevet en del af drengens identitet og selvbillede, at han er anfører for LykkeLiga:

[...] Dengang han var med til pressedag, hvor han var en af de spillere, som fik lov at være med til billeder og underskrift osv, så skrev journalisterne også, at han var spiller i LykkeLiga. Det var han noget utilfreds med, og bad dem rette det til anfører i LykkeLiga. [...] (bilag 6).

Det faren fortæller, understreger, at anførerbindet ikke blot er et anførerbind for ham, men at det er blevet en del af den måde han beskriver sig selv. Han ser altså ikke sig selv blot som en spiller, men som den vigtigste spiller; anføreren. I kraft af, at han gerne skyder på mål hver gang, og gerne vil gå forrest, indikerer, at han ikke kun italesætter sig som anføreren, men altså også, at han handler ud fra den måde, han mener en anfører skal handle på, nemlig som en holdkaptajn og leder af holdet. I forhold til dette fortæller faren desuden:

[...] Sådan nogen som min søn, altså Downs Syndrom børn, er jo lidt egoistiske, hans selvtillid fejler i hvert fald ikke noget [...] (bilag 6).

Hertil kan siges, at selvom LykkeLiga giver mulighed for, at sønnen får dannet et positivt selvbillede, da han får lov at være anfører og vise sig frem, så tyder det på, at det allerede indgår som en del af drengens identitet. Dét, at drengen får lov til at bestemme, at han skal være anfører, og at han ikke behøver at varme op som de andre, fordi han hellere vil vise hvad han kan for sig selv i den anden ende, kan være med til at understøtte drengens store ego, hvilket også kan betyde, at han kun får dannet et positivt selvbillede, fordi han ikke møder modstand eller oplever, at han ikke altid er den bedste og behøver at være i centrum. I forhold til hans følelse af at altid at være den bedste understøttes kan siges, at LykkeLiga er

med til at bidrage til, da når børnene deltager i et håndboldcup, altid får at vide, at de er vinderne:

I forhallen snakker stifteren med nogle børn om det håndboldcup, som de har været på i weekenden. Børnene er glade og har medaljer omkring halsen. Stifteren fortæller børnene og os, at de vandt det hele. På vej ind i hallen hvisker stifteren til os: "men det gjorde alle holdene" (bilag 6).

Som det kan anskues ud af datauddraget, så tror børnene altid, at de er vinderne, og at de andre hold har tabt, da de ikke får at vide, at alle holdene er vindere og ikke kun dem. Hvis dette skulle anskues ud fra et mere kritisk perspektiv, kan det argumenteres for, at netop børn som førnævnte dreng i sin deltagelse i LykkeLiga ikke får erfaring med, at det er okay ikke altid at være den bedste. Omvendt kan det også argumenteres for, at hvis "sådan nogle som ham" typisk har et stort ego, hvorfor beskytter LykkeLiga dem så ved, at de altid lader dem tro, at de er bedre end andre. Et paradoks i forhold til dette kan være, at LykkeLiga favner bredt, hvilket vil sige, at der kommer mange forskellige børn med forskellige typer og grader af udviklingshæmning. Dette betyder også, at det ikke er alle som drengen i ovenstående eksempel, der besidder et stort ego, da nogle modsat også har brug for at få positive erfaringer for netop at udvikle større selvtillid, fordi de i andre sociale sammenhænge oplever at være anderledes.

Et eksempel, hvor et barn får opbygget sin manglende selvtillid gennem sin deltagelse i LykkeLiga, belyses i en uformel samtale med en mor:

[...] Hun bliver stolt! Når hun får tøjet på, bliver hun stolt og går for eksempel ind til hendes far derhjemme og siger, nu tager jeg til håndbold. Ligeledes kan hun føle sig som de "normale" (bliver sagt, mens hun laver gåseøjne med hænderne), for eksempel når hendes fætter siger, at han har været til gymnastik, så kan hun kun sige, at hun har været til håndbold [...] (bilag 4).

Ovenstående datauddrag belyser, at dét, at pigen går til håndboldtræning i LykkeLiga er med til, at hun kan få en følelse af at være som alle andre børn, som går til en fritidsaktivitet. De erfaringer og relationer hun får qua sin deltagelse til LykkeLiga, kan være med til at skabe denne følelse af at være som andre, da hun i andre situationer, for eksempel i relationen til hendes fætter oplever, at hun nu kan tale med, i forhold til dét at gå til en fritidsaktivitet.

En far udtaler ligeledes i en uformel samtale, hvad LykkeLigas håndboldtræningerne er medvirkende til for hans søn:

[...] Det har været med til at udvikle ham og så har det givet ham selvtillid. For eksempel dét,

at han har fået taget billeder i den her forbindelse, har givet ham meget, da han pludselig kan se sig selv. Derudover har han også været med i en musikvideo og fået taget et billede, som kom til at hænge ved Nordkraft. Når vi kørte forbi og han så sig selv hænge på et billede foran Nordkraft, fik han rigtig meget selvtillid og følelsen af at være noget og være en del af noget større [...] (bilag 4).

Her udtaler faren, at hans søn får selvtillid af at være en del af LykkeLiga, hvilket altså kan betyde, at LykkeLiga har været medvirkende til at ændre hans selvbillede. Desuden udtaler faren også, at drengen har fået følelsen af at være en del af noget større, hvilket også har betydning for identiteten, da han i definitionen af sin identitet kan finde mening i forhold til at opleve sig selv som værende medlem af et socialt fællesskab.

Som fremanalyseret i ovenstående, så spiller børnenes og forældrenes deltagelse i håndboldtræningerne en rolle i forhold til dannelsen af deres identitet. Dog er det ikke kun deres deltagelse til træningerne, som kan være med til at definere deres identitet, da denne ligeledes defineres ud fra de praksisfællesskaber, som de er ikke-deltagende i. Denne ikke-deltagelse kan for disse børn og deres forældre bestå i, at de ikke engagerer sig i det almene foreningsliv, da deltagerne til håndboldtræningerne har søgt et foreningsliv, hvori de alle er fælles om at have udviklingshæmning tæt på livet, og hvor de altså alle kan relatere til dette. Denne søgen og deltagelse bygger dermed altså også på det de undgår og ikke er engageret i, nemlig det almene foreningsliv. Dét, at de fravælger det almene foreningsliv, for i stedet at deltage i LykkeLiga, kan få betydning for familiens identitet, herunder det selvbillede som børnene og forældrene har på sig selv som familie. Ét perspektiv på dette kan være, at LykkeLiga, på trods af deres gode intentioner, hos nogle kan synliggøre, at de ikke er som andre familier og kan være med til at forstærke følelsen af at være anderledes. Dog ses det ud fra empirien, at denne følelse ikke forekommer hos de forældre vi har talt med, da de som nævnt giver udtryk for, at børnene i deltagelsen i LykkeLiga får følelsen af at være som andre, at være en del af noget større, samt at forældrene ser positivt på LykkeLiga, fordi de netop kan relatere og erfaringsudveksle med de øvrige deltagere.

Sammenfatning

I børnenes og forældrenes deltagelse i LykkeLigas håndboldtræninger, bidrager denne til, at de får mulighed for at tilegne sig et mere positivt selvbillede, da de gennem deres gensidige engagement giver hinanden mulighed for at være fuldgældige medlemmer til træningerne, og

at blive anerkendt som kompetente. Selve børnenes og forældrenes valg af medlemskab i LykkeLiga, bidrager til en positiv identitetsdannelse, da de herigennem får mulighed for at opnå en følelse af at være en del af et socialt fællesskab, hvori fokus ikke er på børnenes begrænsninger, samt hvordan de som familie skiller sig ud. Et kritisk blik på LykkeLigas fokus på at skabe positive erfaringer ses det, at stifteren ikke lærer børnene at møde modgang og at det er okay at tabe engang imellem.

Selvom deres deltagelse til LykkeLiga er medvirkende til dannelsen af deres identitet, sker dette ligeledes i kraft af de praksisfællesskaber, de bevidst har fravalgt, og altså er ikke-deltagende i. Det, at de har valgt det almene foreningsliv fra, betyder også, at der heri ligger et valg om, at de ikke ønsker at placere sig i et socialt landskab, hvor børnene ikke er udviklingshæmmede. Herudfra kan udledes, at de qua dette valg søger forbindelse med andre, der står i samme situation som dem selv.

Delkonklusion

Børnene til LykkeLigas håndboldtræninger har et fælles domæne, nemlig at de alle har dét til fælles, at de har en eller anden form for udviklingshæmning, samt at de ønsker at spille håndbold og være en del af et foreningsliv. Ligeledes er forældrene fælles om at være forældre til et barn med udviklingshæmning i mere eller mindre grad. Dét, at børnene og forældrene alle er fælles om at have udviklingshæmning tæt på livet kan medvirke, at de opnår en større fællesskabsfølelse, og en følelse af at høre til i fællesskabet, da de, grundet dette fælles, alle er mere eller mindre deltagende på lige vilkår. Dette betyder, at forældrene kan benytte hinanden til erfaringsudveksling og sparring, hvilket kan være fremmende for deres følelse af at være en del af et fællesskab. Hos børnene ses det desuden, at deres fællesskabsfølelse kan skyldes, at de i deres færden til træningerne udviser en gensidig respekt og tillid over for hinanden. Desuden forekommer der til håndboldtræningerne en intuitiv viden mellem børnene, forældrene og trænerne heri, da de udfører ting, uden at dette direkte bliver initieret af nogen, men opstår altså på baggrund af denne intuitive viden og tidligere erfaringer. Dog er det ikke alle børn, som efterlever denne intuitive viden, da de ikke deltager i de intuitive handlinger, enten fordi de ikke deler de samme ubevidste handlinger, som de andre børn, eller fordi disse ikke giver mening for dem.

På baggrund af, at børnene og forældrene til LykkeLiga indgår i en praksis, hvor de sammen har fået skabt en intuitiv viden, og hvor de indgår i et fællesskab sammen kan siges, at både børnene og forældre indgår i et praksisfællesskab sammen.

Til håndboldtræningerne er børnene gensidige engagerede, da de altså ikke blot tænker på at fremme egne kompetencer, men også andres. Dette gensidige engagement mellem børnene er trænerne med til at fremme, da de opfordrer børnene til at heppe på hinanden som et hold, hvilket kan forårsage, at børnene bliver mere engageret og opmærksomme på hinanden. Ligeledes bevirker forældrenes hjælp, at deres barn rent faktisk kan indgå som gensidigt engageret i håndboldtræningerne. Børnenes lærer gennem deres gensidige engagement, hvilken rolle de selv har, samt hvilken rolle andre har. Derudover ligger der en læring i, hos de børn som får hjælp af deres forældre, at denne hjælp er en forudsætning for at kunne indgå engageret i håndboldtræningerne. Dog kan dette også medvirke, at børnene ikke får mulighed for at hjælpe hinanden, hvilket ville kunne få fremmede indvirkning på deres mulighed for at opnå et gensidigt engagement.

Til håndboldtræningerne har børnene et fælles repertoire og opnår en gensidig ansvarlighed over for hinanden. Børnenes fælles repertoire kommer til udtryk ved, at de i træningen har dannet nogle faste rutiner og handlinger, som de implicit er fælles om at gøre. Dog forekommer der også handlinger i praksis, som ikke indgår som en del af deres fælles repertoire i form af pludselige ændringer, hvilket kan betyde, at de trods frustration, kan lære at håndtere sådanne ændringer til kommende lignende situationer. Den læring, som kommer til syne, fremtræder som en implicit læring, der opstår i deres deltagelse til håndboldtræningerne. Dog er der også en mere eksplicit læring for øje i træningerne, da håndboldtræningen mere eller mindre kan betragtes som værende skoleregi, da der forekommer nogenlunde samme lærer-elev roller, blot at de heri består af trænere og lærende børn.

Det er ikke kun mellem børnene, der fremtræder et gensidigt engagement. Dette ses ligeledes mellem forældrene. Dette fremtræder ved, at de udnytter deres tilstedeværelse med at sparre og dele erfaringer med hinanden. Dét, at de gør brug af hinandens erfaringer og opsøger hinanden efter råd, kan betyde, at de hjælper hinanden med og giver hinanden ny viden i forhold til det de efterspørger i sparringen med hinanden. I forbindelse med dette tilegner forældrene sig også læring, herunder også både en implicit og eksplicit læring. Eksplicit, da de i deres sparring og søgen efter råd direkte har ny viden og læring for øje. Implicit, da de i denne interaktion med hinanden lærer, hvilke roller de hver især har og hvem de kan relatere til i deres sparring, da de kender nogle bedre end andre, og finder ud af hvem de bedst kan relatere sig til.

En ting alle forældrene dog kan relatere til er, at de alle har som sigte, at de gennem LykkeLiga vil give deres barn mulighed for at være en del af et foreningsliv, hvilket betyder, at dette sigte udgør forældrenes fælles virksomhed. I forhold til deres interaktion i håndboldtræningerne, har de sammen fået dannet fælles repertoire gennem deres rutiner og handlinger, hvilke bygger på den gensidige ansvarlighed som forældrene føler over for hinanden og trænerne.

Dét gensidige engagement, børnene har mellem hinanden, kan få indflydelse på deres identitetsdannelse, herunder deres selvbillede. Dette kan udledes ved, at når børnene får hjælp af andre børn, kan dette medføre, at de opbygger et positivt selvbillede, da de trods deres vanskeligheder kan være deltagende til træningerne og agere kompetent heri. Dog kan dette også give et negativt selvbillede, da de bliver opmærksomme på, at denne deltagelse kræver mere hjælp end andre. De børn, som hjælper andre børn, kan qua dette danne et positivt selvbillede, da de gennem denne handling opnår en følelse af at være noget for andre. Fælles for alle børnene er dog, at de er en del af LykkeLiga, hvilket kan give dem en følelse af at være en del af noget større, og medvirke til, at de føler sig kompetente. Desuden kan dét, at de går til en fritidsaktivitet, få betydning for deres identitet, da dette kan give dem en følelse af at være som alle andre børn. I forhold til dette kan siges, at eftersom LykkeLiga primært fokuserer på at give børnene positive oplevelser, som skal give dem et positivt selvbillede, kan dette betyde, at de ikke får erfaring med at møde modgang og lærer, at det er okay at tabe engang imellem. Selvom deres deltagelse til håndboldtræningerne kan være med til at forme deres identitet, så kan de praksisfællesskaber, som de er ikke-deltagende i, også være medvirkende til dette. Ikke-deltagelsen i det almene foreningsliv kan være forstærkende i forhold til deres følelse af at være anderledes, da dette synliggøres mere i adskillelsen fra det almene. Dog modsiger forældrene dette, da de udtaler, at det tværtimod giver deres børn en følelse af at være en del af et fællesskab, samt giver dem selv mulighed for at føle sig som alle andre forældre og familier.

LykkeLiga ud fra et helhedsperspektiv

Bronfenbrenners økologiske model vil i nedenstående afsnit benyttes til at anskue de forskellige niveauer, han belyser som essentielle for et barns opvækst. Niveauerne i modellen giver mulighed for at anskue LykkeLiga ud fra et mere komplekst perspektiv, hvor det ikke blot anskues ud fra det praksisfællesskab deltagerne indgår i, men også ud fra et perspektiv om konceptets betydning anskuet ud af fra et bredere synspunkt. Modellen vil dermed i nedenstående afsnit anvendes som en overordnet ramme for LykkeLigas betydning for de udviklingshæmmede børn.

Det første af Bronfenbrenners niveauer; *mikroniveauet*, vil i følgende analyse anskues som det nærmiljø børnene indgår i, i deres fritidsaktivitet til LykkeLiga. Som belyst i tidligere analyseafsnit indgår børnene i dette nærmiljø i et praksisfællesskab sammen.

Bronfenbrenners *mesoniveau* vil anvendes til at fastslå, hvilke erfaringer de kan tage med sig videre fra det nærmiljø, de er en del af til LykkeLiga. Dette vil gøres ved at anvende pointer fra ovenstående analyse, hvori der er fremanalyseret, hvilket praksisfællesskab, der opstår i nærmiljøet, hvilke egenskaber det indeholder, hvilken læring der opstår, samt hvordan og hvilken identitet børnene danner heri.

Den erfaring og læring børnene tilegner sig gennem deltagelsen i håndboldtræningerne kan medvirke, at de kan viderebringe disse til andre nærmiljøer. Et eksempel på disse erfaringer er, at børnene oplever en gensidig genkendelse, hvilket betyder, at det kan give dem en følelse af at være en del af noget større og en del af et fællesskab. Derudover får de erfaring med, hvordan de skal engagere sig i et fællesskab og hinanden, hvilke roller de selv og andre har og så lærer de at vise respekt og at man hjælper hinanden, når man er en del af et fællesskab. Dog erfarer de ligeledes, at dette ikke altid er uden kontroverser, hvilket kan lære dem, hvordan sådanne håndteres. Derudover lærer de til træningerne, at der, når man er en del af et praksisfællesskab, opstår et fælles repertoire, altså at der forekommer nogle regler og rutiner, som skal efterleves, for eksempel, at de skal stå i kø og at de ved de skal lytte, når der fløjtes. Desuden kan børnene tage med sig, at de ved at være deltagere i håndboldtræningerne, og dermed er en del af nærmiljøet til LykkeLiga, får succesoplevelser og oplever sig selv som fulgyldige medlemmer, hvilket kan få betydning for den måde de oplever sig selv fremover. I undersøgelsen "*Handicap og foreningsliv 2009*", som nævnes i problemfeltet, ses det, at udviklingshæmmede, som er medlemmer af et alment foreningsliv, ikke på samme måde føler sig som fulgyldige medlemmer, da deltagelsen heri bærer præg af

en følelse af ikke at kunne bidrage til fællesskabet, hvilket indikerer, at LykkeLiga i større grad bidrager til, at børnene bliver fuldgældige medlemmer af foreningslivet end et alment foreningsliv sandsynligvis ville bidrage til.

Dét, at børnene er en del af LykkeLiga, kan få indflydelse på den måde de oplever sig selv i andre nærmiljøer fremover, hvilket understøttes ud fra samtalen med stifteren, da hun siger således:

[...] Det giver dem noget, at de netop skal ud til nogle venner. Der er for eksempel ikke nogen på vejen, som kommer og spørger min datter, om hun vil med ud at lege, så det der med at komme ud og være en del af noget og opleve det her sociale [...] (bilag 6).

Som stifteren heri pointerer, har hendes datter ikke nogen venner, hun kan lege med, i det nærmiljø, hun er en del af, på den vej de bor. I forhold til dette fortæller stifteren, at det nærmiljø hun indgår i til LykkeLiga, derimod giver hende mulighed for at danne venskaber og giver hende oplevelsen af at være en del af noget socialt. I samtalen med stifteren, taler vi desuden også om LykkeCup, hvortil stifteren udtaler

[...] Det giver dem rigtig meget. For eksempel da min datter skulle dele dem ud oppe på skolen, så stod hun meget stolt og delte dem ud. Der er ingen tvivl om, at hun havde følelsen “nu skal i lige se mig” (bilag 6).

Dét, at hendes datter med stolthed deler disse billetter til LykkeCup ud i skolen, bærer præg af, at hun i kraft af hendes medlemskab i LykkeLiga får en følelse af stolthed eller det at være noget, hvilket hun tydeligvis videregiver i andre nærmiljøer; her i det nærmiljø, hun er en del af i skolen.

Exoniveauet indebærer de lokale samfundskonstellationer, som får indvirkning på børnenes liv. I denne forbindelse kan selve oprettelsen af konceptet LykkeLiga nævnes. LykkeLiga er oprettet som en lokal samfundskonstellation med formålet om at få udviklingshæmmede børn i gang med en fritidsaktivitet, i dette tilfælde håndbold. Det blev startet op i Aalborg i 2016, og har med tiden udviklet sig og er blevet større, da LykkeLiga nu eksisterer i mange forskellige lokale miljøer, eftersom der er oprettet 47 hold rundt omkring i lokale miljøer i Danmark (LykkeLiga, u.å.a). Stifteren af LykkeLiga beskriver selv hensigten med oprettelsen af LykkeLiga således:

[...] Det startede helt tilbage til da jeg fik min datter. Dengang jeg lige havde født og jeg fik af vide, at hun havde Down Syndrom, så tænkte jeg øv, hun kommer ikke til at spille håndbold. Senere fik jeg igen et stik i hjertet, da vi derhjemme snakkede om, hvad de to andre børn skulle gå til af fritidsaktivitet, og min datter selv siger, at hun også gerne vil gå til

noget". Derfor tænkte jeg, at jeg prøver at starte et håndboldhold op for udviklingshæmmede.

Så sagde vi: "hvis du døjer med noget, så kom og spil håndbold med os". Ligeledes vil de børn jo bare gerne have det samme som alle andre. De vil også spille kampe, de vil også køre i spillerbus og de vil også til cup [...] (bilag 6).

Som det kan udledes fra samtalen med stifteren, så startede det helt lokalt med, at hun selv ønskede at give hendes datter muligheden for at dyrke en sport og være en del af et foreningsliv som hendes andre to børn uden udviklingshæmning. Selvom det startede med kun at være ét lokalt tilbud i hendes egen by, oplevede hun alligevel stor interesse andre steder fra også:

[...] Dengang jeg startede det, havde jeg måske troet, at der ville stå 6 til første træning, men der var over 20. Og i dag er vi jo nok på de 50-55 stykker. Der er også blevet oprettet mange flere hold, end jeg nogensinde havde troet. Dette ville aldrig kunne lade sig gøre uden forældrene og børnene. Og der er åbenbart flere, som havde behov for dette tilbud, end jeg lige havde troet" [...] (bilag 6).

Dét, at LykkeLiga overhovedet er blevet oprettet og eksisterer i dag, kan have betydning for de udviklingshæmmede, da de til LykkeLiga bliver en del af et nærmiljø, hvori de kan opnå følelsen af at være en del af et større praksisfællesskab.

I en uformel samtale med en far, fortæller han, at den lokale samfundskonstellation i deres by, ser anderledes ud, da der kun eksisterer et alment foreningsliv:

[...] Han har været medlem af Aars håndboldklub, hvor jeg selv var træner. Men på det tidspunkt var han en 6-7 år ældre end dem og så begyndte han selv at sige fra, da han følte sig for gammel i forhold til de andre børn. Det vil sige, at da han var 12 år, spillede han sammen med nogle på 6-7 år. Derfor spillede han ikke i to år [...] (bilag 6).

Da de lokale samfundskonstellationer i deres hjemby kun består af tilbud i det almene foreningsliv, har dette haft direkte betydning for, hvorvidt hans søn har gået til håndbold. Som faren nævner, så fungerede det fint i det almene foreningsliv de første år, men at dette efterhånden ikke var optimalt for sønnen, hvilket fik den direkte betydning for ham, at han ikke længere kunne spille håndbold, fordi der ikke var et tilbud til ham. Dette betyder også, at oprettelsen af den lokale samfundskonstellation LykkeLiga medvirkede, at han igen kunne begynde til håndbold, dog ikke i eget lokalsamfund. Dét, at LykkeLiga er blevet oprettet, fik således direkte betydning for hans søn, da dette betød, at han igen kunne spille håndbold, som han havde et ønske om. Eftersom, LykkeLiga ikke indgår som en lokal samfundskonstellation i hans eget lokalsamfund, kræver hans deltagelse dog en vis transporttid. Drengens far udtaler i forhold til dette, at

“[...] vi bor ca. 50 minutter herfra, men min søn bor på et bosted yderligere 20 minutter væk, så jeg henter ham der hver mandag og så kører vi sammen til Aalborg, hvorefter jeg så kører ham hjem igen efter træningen[...]” (bilag 6).

Som udtalelsen med faren indikerer, er den lange transporttid til og fra træningen ikke en hindring for, at faren ønsker denne deltagelse i LykkeLiga for sin søn. Modsat viser undersøgelsen *“Idrættens outsiders - inklusion eller eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt”*, at forældrene beskriver en af de primære barrierer for deres barns deltagelse i idrætsaktiviteter er, at der er få tilbud og det derfor kræver en længere transporttid, hvilket medvirker, at de fravælger idræt, fordi de ikke vurderer det er af stor betydning for deres børn. Sat op imod denne undersøgelse, kan det udledes, at forældrene i LykkeLiga i højere grad vurderer dette tiltag om at dyrke idræt som essentielt for deres børn, og at de glædeligt bruger lang tid på transport for at muliggøre dette.

I forhold til *makroniveauet*, kan dette få en betydning for de udviklingshæmmede børn til LykkeLiga. Dette kan det, da LykkeLiga har vundet så stort indpas i samfundet, som det har. Som rapporten *“Idrættens outsiders - Inklusion eller eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt”* også viser, er det ikke et problem at rekruttere udviklingshæmmede børn og unge til idrætsprojekter, som særligt er oprettet for dem, da det ud fra rapporten kan udledes, af disse børn og unge har manglet sådanne idrætstilbud. Vurderet ud fra LykkeLigas hurtige og store indpas i samfundet, har børn og unge i lokale samfund rundt i Danmark stadig oplevet en mangel på disse idrætstilbud, hvilket kan være en af de primære årsager til LykkeLigas store popularitet.

Stifteren beskriver selv visionen bag LykkeLiga som værende en ændring af synet på disse børn og deres familier:

“Her er man stolte forældre og ikke belastede familier. Her er børnene topspillere uanfægtet, hvor få regler de kan huske. Med etableringen og promoveringen af lokale hold sigter LykkeLiga efter, at børnene skal genkendes på gaden som “dem der fra det seje håndboldhold” – og ikke bare som udviklingshæmmede. LykkeLiga skaber små stjerner på en stjernehimmel af positive fællesskaber.” (LykkeLiga, u.å.c).

Selvom oprettelsen af konceptet og dets store indpas i samfundet, ikke er direkte ændringer i samfundets diverse love eller systemer, så kan LykkeLiga være medvirkende til at ændre samfundets syn og tilgang til børn med diverse vanskeligheder og udviklingshandicap. Dette kan det, da stifteren er tidligere professionel håndboldspiller, og dermed et kendt ansigt for mange. Ligeledes har LykkeLiga som indledningsvist beskrevet været indstillet– og vundet

diverse priser, samt nyligt indgået samarbejde med den internationale sportskæde Hummel (Espensen, 2019a). Ligeledes ses det, at der er stor økonomisk hjælp og stor opbakning i forhold til at få konceptet bredt ud, da de er finansieret over en 3-årig periode af Socialstyrelsen, Trygfonden og Spar Nord og har derudover Socialpædagogerne som samarbejdspartner og sponsor (bilag 6). Alt dette betyder altså, at LykkeLiga ikke længere blot er et lokalt tiltag, hvorigennem børn med vanskeligheder og udviklingshandicap kan spille håndbold, men at det nu er bredt ud over hele landet og er blevet et koncept mange kender til. I forsøget på at udbrede konceptet og viden i forhold til, hvordan det er at være forældre til et udviklingshæmmet barn, har LykkeLigas stifter og medstifter som nævnt udgivet deres egen Podcast LykkeLyd, hvori de netop berører dette emne. Denne Podcast er ikke blot medvirkende til, at konceptet bliver udbredt, men kan også få betydning for samfundets indsigt i, hvordan det er at være familie med et udviklingshæmmet barn, i hvert fald hos de mennesker, der lytter til Podcasten. I understøttelsen af LykkeLigas store udbredelse, kan LykkeLigas årlige LykkeCup nævnes, hvortil stifteren udtaler:

[...] Selve cuppet starter med en indmarch, så spiller vi kampe, hvor der vil være kommentatorer på. Sidste år var det blandt andet Jan Gintberg. Så kommer Wafande at spiller og så vil der om aftenen være stor gallafest [...] (bilag 6).

Som hun nævner i vores samtale med hende, er der flere landskendte personer, som støtter op om konceptet og er med til LykkeCup. Dette understøtter, at konceptet ikke længere blot er et koncept, som er kendt på lokalt niveau, men at det derimod er bredt ud over hele landet, og at det får opbakning fra personer som, fordi de er kendte, om nogen kan være med til at udbrede konceptet og sikre LykkeLiga omtale.

Kronarniveauet vil anskues i forhold til, hvorvidt og hvordan der ses en forandring i forhold til udviklingshæmmedes muligheder for at indgå i et foreningsliv, herunder med indblik i, hvordan samfundets syn har ændret sig på personer med udviklingshæmning, samt hvorledes de oplever en imødekommenhed over for dem. Som indledningsvist beskrevet, så har udviklingshæmmedes rettigheder og muligheder ændret sig meget gennem tiden, da de i årenes løb har fået flere af disse. Ligeledes fremtræder denne udvikling også i form at den seneste nye folkeskolereform, hvori inklusionstanken netop også bygger på, at alle skal have ret til at indgå i et alment fællesskab, hvilket både gør sig gældende i forhold til det almene fællesskab i folkeskolen og det almene foreningsliv (Brouer, 2018, s. 22-23). Netop i forhold til, hvorvidt udviklingshæmmede indgår i det almene foreningsliv, belyser den førnævnte undersøgelse "*Handicap og foreningsliv 2009*", at der er sket en stigning fra 1,1 % i 2003 til

1,7 % i 2008. (Sandø, 2009, s. 7). Desuden viser førnævnte undersøgelse "*Parents perspectives on the participation of children with disability in community based youth sports*" fra 2017 også, at forældre til et udviklingshæmmet barn oplever, at når de deltager i det almene foreningsliv, har de et ønske om, at deres barn blev mere accepteret og inkluderet blandt de andre (Helmer, 2017, s.20-23). På trods af, at ovenstående undersøgelse påpeger, at der ses en stigning i antallet af udviklingshæmmede, som dyrker sport i et alment foreningsliv, så viser en anden undersøgelse altså også, at forældre til udviklingshæmmede børn stadig føler, at de kunne blive mere accepteret og inkluderet i det almene foreningsliv. På trods af den store fremgang og forandring over tid i forhold til overhovedet at give udviklingshæmmede rettigheder til at dyrke sport, så ses det altså også qua det store indpas LykkeLiga har indvundet i samfundet, at netop disse personer og familier søger et foreningsliv uden for det almene, samt at samfundet bakker op om disse mere specificerede foreningsliv.

Ifølge Bronfenbrenner kan niveauerne ikke anskues som separate niveauer, men skal ses ud fra et helhedsperspektiv, hvori der ligger, at alle niveauerne bliver belyst, samt hvordan de hver især har indflydelse på hinanden. I dette perspektiv ligger baggrunden for nedenstående afsnit, da der i det følgende vil analyseres på, hvordan henholdsvis mikro-, meso-, exo-, makro- og kronarniveauet influerer hinanden i forhold til deres betydning for de udviklingshæmmede børn.

Som belyst i kronarniveauet ses der, at der over tid er kommet et større fokus på at give udviklingshæmmede muligheder for at dyrke sport, og være en del af et foreningsliv. Dog ses det også i kronarniveauet, at en ny undersøgelse peger på, at forældre til udviklingshæmmede børn stadig føler, at børnene ikke bliver accepteret og inkluderet tilstrækkeligt. Dette får indflydelse på makroniveauet, da dette kan være en medvirkende årsag til, at LykkeLiga har vundet så stort indpas i samfundet som det har, altså fordi der er mange forældre og udviklingshæmmede, som kan genkende denne følelse, som personerne i undersøgelsen beskriver. Disse to forhold har indflydelse på exoniveauet, da oprettelsen af den lokale samfundskontellation LykkeLiga netop bygger på denne følelse, da stifteren af LykkeLiga selv har oplevet dette. Oprettelsen af LykkeLiga giver altså de udviklingshæmmede børn mulighed for, at de kan få det fællesskab og dyrke den sport, som efterspørges. Oprettelsen af LykkeLiga får desuden indflydelse på de udviklingshæmmede børn, da de gennem deres deltagelse i LykkeLigas håndboldtræninger opnår en følelse af gensidig genkendelse, altså en følelse af at være en del af et større fællesskab. Derudover kan dét at være en del af et

LykkeLiga give børnene nogle succesoplevelser, erfaringer og oplevelser, hvor de føler sig som fuldgyldige medlemmer, hvilket i sidste ende kan få positiv indflydelse på deres selvbillede og hvordan de fremover tilgår andre nærmiljøer.

Eftersom de forskellige niveauer har indvirkning på hinanden, betyder dette, at de alle er af betydning for LykkeLigas rolle i forhold til de udviklingshæmmede børn.

Delkonklusion

I mikroniveauet anskues LykkeLiga som et nærmiljø. I forhold til mesoniveauet kan de erfaringer og den læring børnene tilegner sig gennem deres deltagelse i LykkeLiga medvirke succesoplevelser, og at de oplever sig som fuldgyldige medlemmer, hvilket de kan videreføre i deres deltagelse i andre nærmiljøer, som for eksempel skolen. I exoniveauet ses LykkeLiga som en lokal samfundskonstellation, hvilken har til formål at få udviklingshæmmede børn i gang med at spille håndbold. Dette startede som ét lokalt tilbud, men har udviklet sig meget større, da der har været stor interesse andre steder fra og LykkeLiga fremtræder dermed nu i lokale miljøer i hele landet. Dette betyder, at oprettelsen af LykkeLiga kan have en stor betydning for de udviklingshæmmede børn og deres familier, da de nu kan være en del af et nærmiljø, hvor de kan få følelsen af at være medlem af et større fællesskab. På makroniveau har LykkeLiga vundet stort indpas i samfundet, hvilket kan være med til at ændre synet og tilgangen til udviklingshæmmede børn. Dette store indpas i samfundet ses også ved, at LykkeLiga har vundet store priser, og samtidig har indgået aftaler om økonomisk hjælp, hvilket er med til at vise en stor opbakning i forhold til at få konceptet bredt ud, og er blevet et koncept mange mennesker kender til, herunder landskendte personer som støtter op om konceptet. I kronarniveauet ses, at udviklingshæmmedes rettigheder og muligheder har ændret sig gennem tiden, herunder udviklingshæmmede børns rettigheder til at dyrke sport i det almene foreningsliv. Selvom dette har haft en positiv udvikling, har LykkeLiga alligevel vundet stort indpas. Denne positive udvikling sker på trods af, at LykkeLiga ikke indgår som en del af det almene foreningsliv, da de udviklingshæmmede børn og deres forældre vælger dette foreningsliv kun for udviklingshæmmede til.

Diskussion

Med udgangspunkt i Jørgen Lyhnes livsduelighedsbegreb, vil der ud fra ovenstående analyse vurderes og diskuteres, hvorvidt de erfaringer og den læring børnene tilegner sig gennem deres deltagelse til LykkeLigas håndboldtræninger, kan være medvirkende til at øge deres livsduelighed. Desuden vil det vurderes og diskuteres, hvorvidt dette medlemskab i LykkeLiga bidrager til bedre muligheder for børnenes inklusion i samfundet.

I forhold til den erfaring og læring børnene tilegner sig i kraft af deres deltagelse i LykkeLigas håndboldtræninger kan argumenteres for, at LykkeLiga bidrager til en udvikling af børnenes sociale kompetencer, da de får erfaring med at være– og føle sig som en del af et større fællesskab. Som det påpeges i analysen, beskriver forældrene, at LykkeLiga giver børnene en følelse af at være en del af et fællesskab. Desuden ses det ud fra de analyserede observationer, at børnene ikke blot lærer det, som fremstår som den eksplicite læring i praksisfællesskabet, altså at lære at spille håndbold, de lærer også at forstå det praksisfællesskab de indgår i, herunder blandt andet de rutiner, handlinger og roller, der opstår i deltagelsen af et socialt fællesskab. Ud fra dette kan det argumenteres for, at børnenes deltagelse i LykkeLigas håndboldtræninger kan være med til at give børnene erfaringer med at være aktive deltagere i et større fællesskab, og kan have medvirket en læring i forhold til at forstå andres og egen rolle. Denne læring kan være bidragende til at udvikle deres sociale kompetencer, da dette netop kan betyde, at børnene gennem deres deltagelse i LykkeLigas håndboldtræninger udvikler sociale kompetencer i forhold til at forstå den praksis de indgår i, og at de får erfaring med, at de rent faktisk kan bidrage til denne. I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt denne udvikling af sociale kompetencer er øgende for børnenes livsduelighed, kan der dog argumenteres for, at LykkeLiga kun udvikler børnenes sociale kompetencer i forhold til at indgå i et praksisfællesskab, hvor de kan identificere sig med de øvrige deltagere, og hvor de alle er fælles om at have en udviklingshæmning. Heri ligger altså, at børnene gennem deres deltagelse i LykkeLiga, ikke får erfaring med at være en del af det almene. Oftest går børn med sådanne vanskeligheder i en specialskole eller klasse, hvilket kan betyde, at de der også primært socialiserer sig med børn med lignende vanskeligheder. Et kritisk blik på, hvorvidt LykkeLiga rent faktisk bidrager til at udvikle børnenes sociale kompetencer kan derfor være, at LykkeLiga ikke bidrager mere til dette, end det almene foreningsliv ville kunne gøre, da det netop ikke klæder dem på til at indgå i et samfund, hvor de sandsynligvis ikke ville kunne undgå at skulle interagere med mennesker med- og uden udviklingshæmning. Hertil kan dog tilføjes, at

samtalerne med forældrene bærer præg af, at deres børn af flere årsager ikke ville kunne være deltagende i det almene foreningsliv, hvilket højst sandsynlig betyder, at hvis ikke LykkeLiga eksisterede, så ville disse børn slet ikke være en del af et foreningsliv, hvilket kan siges i hvert fald ikke ville give mulighed for at udvikle børnenes sociale kompetencer.

Et andet perspektiv at belyse LykkeLiga ud fra er, hvorvidt det giver anledning til, at børnene udvikler deres emotionelle kompetencer gennem deres deltagelse heri. På den ene side kan det siges, at børnene i deres interaktion med hinanden til håndboldtræningerne, kan få udviklet deres emotionelle kompetence, da LykkeLiga kan frembringe andre emotionelle kompetencer end de allerede besidder. LykkeLigas stifter nævner, at formålet med LykkeLiga netop er, at børnene og deres familier skal få lov til at føle glæde, og føle sig ligeså vigtige som alle andre, uden at der går kommune snak i den. Som observationsudpluk i analysen illustrerer, så giver børnene udtryk for at være glade til LykkeLiga, da de både griner og fjanter med hinanden. Ligeledes fortæller en mor, at hendes datter oplever en følelse af stolthed, når hun skal til håndbold og når hun fortæller andre om det. I forhold til dette kan det argumenteres for, at LykkeLiga bidrager til deres livsduelighed, da deres deltagelse i LykkeLiga kan få betydning for deres emotionelle kompetence ved, at de udvikler eller opdager nye emotioner i forhold til sig selv, og ikke mindst deres deltagelse i fællesskaber. På den anden side kan der stilles spørgsmålstejn ved, hvorvidt de ville kunne opnå ligeså stor glæde ved at være en del af et alment foreningsliv, men at bedømme ud fra forældrenes tilvalg af LykkeLiga, samt undersøgelsen "*parents perspective on the participation of children with disability in community based youth sports*" (Helmer, 2017, 20-23), så medbringer udviklingshæmmede børns deltagelse i det almene foreningsliv ikke udelukkende glæde med sig, men i høj grad også følelsen af at være anderledes eller ikke at kunne bidrage. Dog kan en pointe være, at hvis børnene indgik i det almene foreningsliv, ville dette kunne udvikle deres emotionelle kompetencer i forhold til at forstå børn uden udviklingshæmnings følelsesliv. Eftersom, af de fleste af børnene går i en specialklasse- eller skole, kan det tænkes, at de derigennem primært danner relationer til andre udviklingshæmmede, hvilket de altså også gør i deres relationer til LykkeLiga. Hvis de derimod var en del af et alment foreningsliv i deres fritid, så ville dette muligvis kunne medvirke en udvikling af deres forståelse for børn uden udviklingshæmning- på godt og ondt, hvilket ville kunne være støttende for en senere livsduelighed i forhold til at skulle interagere i et samfund, hvor de altså ikke kun kommer til at indgå i relationer med andre udviklingshæmmede, og i praksisfællesskaber, som er specielt forbeholdt børn med lignende

vanskeligheder. Som det også belyses i analysen, så fortæller en far, at hans søn tidligere har været en del af et foreningsliv, hvilket i begyndelsen fungerede fint. Som det kan udledes ud fra samtalen med faren, så var det hverken sønnens sociale eller emotionelle kompetencer, som blev en hindring for hans deltagelse på et alment håndboldhold, men derimod, at han rent motorisk ikke kunne følge med børnene uden udviklingshæmning, hvilket resulterede i, at han spillede med børn, der var meget yngre end ham. På baggrund af dette kan det siges, at hans manglende motoriske kompetencer, sammenlignet med de andre børn på det almene håndboldhold, ligeledes fik betydning for hans udvikling af sociale kompetencer, da han på baggrund af de manglende motoriske kompetencer meldte sig ud af holdet.

Herudfra kan det altså udledes, at denne deltagelse i det almene foreningsliv ikke er mulig for alle børnene, da de rent motorisk ikke er kompetente nok. I stedet lægger forældrene vægt på, at LykkeLiga kan være med til at udvikle deres motoriske kompetencer. En mor udtaler for eksempel i en uformel samtale, at hendes datter lider af muskelsvind, og det derfor er godt, at hun er deltagende til håndboldtræningerne, da dette kan give hende noget rent motorisk (bilag 4). Ligeledes understreger en anden mor i ovenstående analyse, at hendes datter ikke vil kunne blive en del af et alment foreningsliv, da hun har for store udfordringer. Dette kan altså betyde, at hvis ikke LykkeLiga var blevet oprettet, ville hun med stor sandsynlighed ikke være en del af et foreningsliv, og samtidig heller ikke have samme mulighed for at udvikle sine motoriske kompetencer, da alternativet ville være, at hun ikke gik til noget. En vurdering af dette kan være, at LykkeLiga håndbold kan siges at være med til at udvikle børnenes motoriske kompetencer, da konceptet netop er med til at give dem mulighed for bevægelse i hverdagen, hvilket de måske ikke ville gøre, hvis LykkeLiga ikke eksisterede og børnene derfor skulle være en del af det almene foreningsliv. Et perspektiv på dette er desuden, at LykkeLiga kan få betydning for denne udvikling af børnenes motoriske funktioner, fordi træningen netop er tilsigtet dem og deres udviklingshæmning, hvilket en håndboldtræning i det almene foreningsliv sandsynligvis ikke ville have mulighed for på samme måde, da der til denne også ville være børn uden sådanne vanskeligheder og udviklingshæmning, hvilket kan betyde, at spændingsfeltet mellem deres motoriske funktioner er meget bredt.

Ud fra ovenstående kan det argumenteres for, at der er flere ting som indikerer, at LykkeLiga kan være medvirkende til en opnåelse af større livsduelighed for børnene. Hvorvidt konceptet så også kan være medvirkende til, at børnene føler sig mere inkluderet i samfundet, kan der være argumenter både for og imod. Hvis LykkeLiga blot anskues som det er, altså et koncept,

hvor kun udviklingshæmmede børn indgår i et foreningsliv sammen, som er adskilt fra det almene foreningsliv, så kan selve konceptet betegnes som værende ekskluderende, da det netop adskiller børnene og forældrene fra den øvrige befolkning. Et andet perspektiv, som er væsentlig at have for øje i denne eksklusion, er dog, at forældrene og børnenes deltagelse i LykkeLiga er baseret på en frivillig ikke-deltagelse i det almene foreningsliv. Som argumenteret for ovenover, så udtaler flere forældre, at indmeldelsen i LykkeLiga skyldes, at deres børn simpelthen ikke ville kunne gebærde sig i et alment foreningsliv, da de ikke har de nødvendige kompetencer til dette. Et andet parameter i forhold til dette er også, at der både hos forældrene og børnene kan udledes, at deres deltagelse i LykkeLiga giver dem følelsen af at være som alle andre, samt at de kan relatere til hinanden, grundet deres udviklingshæmning eller deres barns udviklingshæmning. Dette betyder, at selvom LykkeLiga umiddelbart kan siges at være ekskluderende, så er det væsentligt at have for øje, at denne eksklusion bygger på en frivillig ikke-deltagelse. En væsentlig pointe at have for øje i forhold til denne frivillige ikke-deltagelse er dog, hvorvidt forældrene rent faktisk oplever LykkeLiga som det mest optimale tilbud til deres børn, eller om de blot søger dette tilbud, fordi det almene foreningsliv i samfundet ikke er imødekommende nok over for dem. Kan de manglende kompetencer, som forældrene giver udtryk for, at deres børn har for at være en del af fællesskabet i et alment foreningsliv, ikke blot skyldes, at deres behov ikke bliver tilgodeset nok i det almene foreningsliv og de ikke bliver imødekommet tilstrækkeligt?

Dét, at børnene vælger at være deltagende til LykkeLigas håndboldtræninger, kan være med til at skabe større lykke hos børnene, da det lader til, at alternativet ville være, at de ikke er deltagende i noget foreningsliv. I forhold til begrebet lykke udtaler stifteren, at de gerne vil skabe de bedste betingelser for børnene, hvilket godt kan være svært, når man kører i en parallelbane til alle andre og ikke er en del af noget. I forlængelse af dette udtaler hun, at hun tænker, at der er mange, som er ensomme derude, som måske tænker, at det netop er nemmere bare at blive hjemme i stedet for at komme ud, fordi man føler sig anderledes. De bliver i LykkeLiga en del af noget i deres fritid, som mange andre børn, er deltagende i, nemlig et foreningsliv. På baggrund af stifterens egen definition af Lykke (bilag 6), kan argumenteres for, at LykkeLiga kan være med til at skabe lykke for børnene, da de netop, når de møder op i dette praksisfællesskab, kan få følelsen af at være som alle andre og bidrage til at opnå følelsen af lykke.

I forhold til betydningen af børnenes praksis i LykkeLiga indikerer denne at bidrage til en udvikling af børnenes livsduelighed, da de i håndboldtræningerne udvikler sociale-

emotionelle- og motoriske kompetencer. I forhold til børnenes senere inklusion i samfundet, kan børnenes deltagelse i LykkeLiga få indflydelse på denne, da de som nævnt udvikler kompetencer heri, hvilke kan medvirke, at de i de kommende praksisser, de bliver en del af, tilgår disse med udvidede sociale, emotionelle og motoriske kompetencer.

Kapitel 5: KONKLUSION OG AFRUNDING

Konklusion

I det følgende vil der på baggrund af den analytiske bearbejdning af den indsamlede empiri til LykkeLigas håndboldtræninger konkluderes på problemformuleringen:

Hvad bidrager LykkeLiga til hos de udviklingshæmmede børn og deres familier, som indgår heri? Samt hvilken betydning har børnenes praksis i LykkeLiga for deres livsduelighed og senere inklusion i samfundet?

I afhandlingen kan det konkluderes, at LykkeLiga bidrager til, at børnene og forældrene får mulighed for at mødes i et fællesskab, hvor de alle er deltagende ud fra et fælles domæne om, at de alle har udviklingshæmning tæt på livet. Dette fælles domæne kan bidrage til, at børnene og deres familier i kraft af deres medlemskab i LykkeLiga oplever en fællesskabsfølelse og en gensidig genkendelse, som de ikke ville kunne opleve på samme vis i det almene foreningsliv, da dette primært består af børn og familier, som sandsynligvis ikke kan relatere til denne form for vanskeligheder i samme grad. I den praksis som børnene og familierne er en del af til LykkeLigas håndboldtræninger ses der, at de har fået skabt en intuitiv viden i forhold til deres færden i praksis. Tilstedeværelsen af de tre fundamentale elementer, i det fællesskab som børnene og forældrene er del af til LykkeLiga, indikerer, at både forældrene og børnene indgår sammen i et praksisfællesskab.

I forhold til børnenes deltagelse heri fremgår det, at børnene er deltagende på baggrund af mange forskellige grader af vanskeligheder. På trods af disse forskellige grader af vanskeligheder, gælder det for børnene, at den praksis de indgår i til LykkeLigas håndboldtræninger er bidragende til, at børnene herigennem får mulighed for at indgå i et fællesskab, hvor de kan være gensidigt engagerede med hinanden. Ligeledes gør det sig gældende for LykkeLigas håndboldtræninger, at det er alment set, at forældrene er med til hver træning og hjælper de børn, som skulle have behov for dette. Dette betyder, at selvom de børn, som skal have lidt mere hjælp end andre stadig skiller sig lidt ud fra mængden, så giver forældrenes hjælp– eller hjælp fra de andre børn stadig mulighed for, at børnene får mulighed for at indgå engageret i håndboldtræningen. Dét, at LykkeLiga både indtænker børnene og forældrene som deltagere i håndboldtræningerne kan altså bidrage til, at flere børn kan være deltagende i træningen. Desuden ses det, at børnene i deres deltagelse er gensidige ansvarlige over for hinanden, og at de i deres deltagelse lærer praksisfællesskabets rutiner. LykkeLiga bidrager desuden til, at børnene får erfaring med at være deltagere i et praksisfællesskab, hvor

de både oplever glæde og kontroverser, hvilket betyder, at børnene lærer de forskellige roller, der kan forekomme i deres deltagelse i et fællesskab.

I forhold til forældrene, så bidrager LykkeLiga til, at de gennem deres deltagelse heri får mulighed for at være del af et fællesskab, hvor de er gensidige engagerede i hinanden og får mulighed for at kunne erfaringsudveksle og sparre med hinanden.

Gennem dette gensidige engagement, som forældrene opnår til LykkeLiga, ligger at forældrenes fælles virksomhed for at være en del af denne praksis er, at de har et fælles sigte for at være en del af LykkeLiga, nemlig at de alle ønsker, at deres børn skal være en del af et foreningsliv og give dem muligheden for at føle sig som andre børn. Forældrenes faste færden i håndboldtræningerne, bidrager til, at forældrene har fået skabt et fælles repertoire sammen med trænerne om, på bedst mulig vis, at skabe dette foreningsliv for børnene, hvilket også betyder, at forældrenes og trænernes fælles repertoire indebærer, at alle hjælper til.

I forhold til børnenes og forældrenes identitetsdannelse ses det, at LykkeLiga kan være bidragende til, at børnene udvikler større selvtillid, og danner et mere positivt selvbillede, da LykkeLiga er medvirkende til en følelse af, at de er som alle andre børn. Hos forældrene kan den erfaringsudveksling, de oplever med de andre forældre i LykkeLiga medvirke, at følelsen af at skille sig ud fra andre familier mindskes, da de alle kan relatere sig til hinanden.

Med inddragelse af Bronfenbrenners økologiske model kan det i analysen af mesoniveauet konkluderes, at LykkeLiga bidrager til, at børnene tilegner sig en implicit læring i forhold til at være en del af praksis, hvilken de kan medbringe sig til andre nærmiljøer. Ligeledes kan det med inddragelsen af exoniveauet konkluderes, at oprettelsen af LykkeLiga som en lokal samfundskonstellation bidrager til, at de udviklingshæmmede børn og deres familier kan være en del af et lokalt foreningsliv, selvom de ikke er deltagere i det almene. I analysen af makroniveauet udledes det, at LykkeLiga har fået stor omtale i medierne, hvilket betyder, at konceptet er blevet kendt på samfundsplan, og derfor kan være bidragende til, at synet og tilgangen til disse udviklingshæmmede børn og deres familier bygger på en større forståelse og imødekommenhed over for dem. Denne større forståelse og imødekommenhed fremtræder ligeledes i analysen af kronarniveauet, da der herigennem kan konkluderes, at udviklingshæmmedes rettigheder er blevet bedre, samt at LykkeLiga kan bidrage til et større fokus på at give dem disse muligheder og rettigheder.

På baggrund af ovenstående kan det altså konkluderes, at det fællesskab børnene og forældrene bliver en del af til LykkeLigas håndboldtræninger både kan medvirke en eksplicit læring i, at de lærer at spille håndbold, og en implicit læring, i forhold til at være fulgyldige medlemmer af et praksisfællesskab. Desuden bidrager konceptet til, at de føler sig som alle andre børn og familier, som er en del af et foreningsliv. LykkeLiga bidrager også til, at samfundet bliver mere oplyste omkring disse børn og deres familier. I forhold til LykkeLigas indflydelse på børnenes livsduelighed og inklusion kan konkluderes, at de erfaringer og den læring børnene tilegner sig qua deres deltagelse i LykkeLigas håndboldtræninger, er med til at øge børnenes livsduelighed, da de udvikler deres sociale, emotionelle og motoriske kompetencer. At børnene øger deres livsduelighed, kan være fremmede for deres muligheder for at blive inkluderet i samfundet, da tilegnelsen af disse livsduelighedskompetencer kan optimere deres kompetencer i forhold til at deltage i de kommende praksisser, de møder i samfundet.

Litteraturliste

- Alenkær, Rasmus (2016): *Inklusionsvejlederen 1 - udvikling af fællesskaber*. 1. udgave. 1. oplag. Dafolo.
- Brinkmann, Svend (2015): Etik i en kvalitativ verden. I Svend Brinkmann m.fl.: *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2. udgave. 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.
- Brouer, Marie Fuglsang (2018): *Forening for alle - En håndbog til inklusion af børn med særlige behov i foreningslivet*. 1. udgave. 1. oplag. Foreningsforlaget.
- Böwadt, Pia Rose (2019): *Livsduelighed - fra Grundtvig til konkurrencestat*. 1. udgave. 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.
- Ditlevsen, Arne (2019): *Mennesker med udviklingshæmning indtager banerne*. Lokaliseret d. 26/2 på: <https://www.lev.dk/nyheder/2019/februar/mennesker-med-udviklingshaemning-indtager-banerne>
- Espensen, Michael (2018): *LykkeLiga udgiver Podcast*. Lokaliseret d. 28/5 2019 på: <http://lykkeliga.dk/lykkenyt/lykkeliga-udgiver-podcast/>
- Espensen, Michael (2019a): *Århundredets sponsorkontrakt*. Lokaliseret d. 24/4 2019 på: <https://lykkeliga.dk/lykkenyt/hummel/?fbclid=IwAR2xYT6xbR5fSDICsHmYFUaczRU-iGIUcgDoyY5D6iHuaiHUAPZsWCD6F4M>
- Hastrup, Kirsten (2015): Feltarbejde. I Svend Brinkmann m.fl.: *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2. udgave. 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.
- Helmer, Kristyn m.fl. (2017): *Parents' perspectives on the participation of children with disability in community based youth sports*. Utica College.
- Ibsen, Bjarne m.fl. (2012): *Idrættens outsiders - Inklusion og eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt: Evaluering af puljen til idræt for vanskeligt stillede børn og unge*. Syddansk Universitet.

Imsen, Gunn (2008): *Elevens verden - indføring i pædagogisk psykologi*. 1. udgave. 2. oplag. Gyldendals lærerbibliotek.

Jacobsen, Bo m.fl. (2015): Fænomenologi. I Svend Brinkmann m.fl.: *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2. udgave. 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Kvale, Steinar m.fl. (2015): *Interview - det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udgave. 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Larsen, Jørgen Elm (2011): Inklusion. I Inge Kryger Pedersen m.fl.: *Sociologisk leksikon*. 1. udgave. 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Lyhne, Jørgen (2015): Neuropædagogik og livsduelighed. I Anne Linder: *Livsduelighedens pædagogik*. 1. udgave. 1. oplag. Dafolo.

LykkeLiga (u.å.): *Sådan startede LykkeLiga*. Lokaliseret d. 12/4 2019 på: <http://lykkeliga.dk/om-lykkeliga/saadan-startede-det/>

LykkeLiga (u.å.a): *Historien om LykkeLiga*. Lokaliseret d. 12/4 2019 på: <http://lykkeliga.dk/om-lykkeliga/historien-om-lykkeliga/>

LykkeLiga (u.å.b): *En helt anden liga*. Lokaliseret d. 12/4 2019 på: <http://lykkeliga.dk/om-lykkeliga/>

LykkeLiga (u.å.c): *Derfor LykkeLiga*. Lokaliseret d. 12/4 2019 på: <http://lykkeliga.dk/derfor-lykkeliga/>

LykkeLiga (u.å.d): *Tillykke - du er forælder til en ægte LykkeLiga-spiller*. Lokaliseret d. 12/4 2019 på: <http://lykkeliga.dk/farogmor/>

LykkeLiga (u.å.e): *De 5 ben i LykkeLiga*. Lokaliseret d. 12/4 2019 på: <http://lykkeliga.dk/om-lykkeliga/de-5-ben/>

Olsen, Henning (2002): *Kvalitative kvaler - kvalitative metoder og danske kvalitative interviewundersøgelers kvalitet*. 1. udgave. 1. oplag. Akademisk Forlag.

Parasport Danmark (u.å): *Om forbundet*. Lokaliseret d. 24/2 2019 på: <http://parasport.dk/document/default.asp?documentID=43&id=62>

Regeringen (2013): *Handicappolitisk handlingsplan 2013. Et samfund for alle*. København: Social-, Børne- og Integrationsministeriet.

Rendtorff, Jacob Dahl (2014): Fænomenologien og dens betydning. I Lars Fuglsang m.fl.: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne - på tværs af fagkulturer og paradigmer*. 3. udgave. 2. oplag. Samfundslitteratur.

Saltofte, Margit (2016): *Pædagogisk antropologi*. 1. udgave. 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Sandø, Martin (2009): *Handicap og foreningsliv 2009 - muligheder og barrierer for inklusion af mennesker med handicap i foreningslivet*. Servicestyrelsen.

Socialministeriet (2010): *FN's konvention om rettigheder for personer med handicap - på let dansk*. Eks-skolens trykkeri aps. Lokaliseret d. 25/2 på: <https://socialministeriet.dk/media/15019/fns-handicapkonvention-om-rettigheder-for-mennesker-med-handicap-paa-let-dansk.pdf>

Socialstyrelsen (2014): *Barnets velfærd i centrum - ICS-Håndbold*. 4. udgave. Rosendahls.

Szulewicz, Thomas (2015): Deltagerobservation. I Svend Brinkmann m.fl.: *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2. udgave. 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Tanggaard, Lene m.fl. (2015): Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: en introduktion. I Svend Brinkmann m.fl.: *Kvalitative metoder - en grundbog*. 2. udgave. 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Tjørnhøj-Thomsen, Tine m.fl. (2007): Feltarbejde, etnografisk metode. I Signild Vallgård m.fl.: *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab*. 3. udgave. 1. oplag. Munksgaard.

Tracy, Diane m.fl. (2012): *Læsningens linser - en introduktion til teorier og modeller*. 1. udgave. Forlaget Klim.

UFC Handicap (2004): *Handicap og foreningsliv*. Glumsø Bogtrykkeri A/S. Lokaliseret d. 26/2 på: https://ishoj.dk/sites/default/files/files/Handicap/Pjecer/Handicap_og_foreningsliv_UFC_Handicap_2004.pdf

UVM (1997): *Salamanca Erklæringen og Handlingsprogrammet for Specialundervisning*. Lokaliseret d. 25/2 på: <http://static.uvm.dk/Publikationer/1997/salamanca.pdf>

Østerlund, Karsten m.fl. (2014): *Idræt, fritid og helbred for mennesker med funktionsnedsættelse*. Syddansk Universitet.

Wenger, Etienne m.fl. (2002): *Cultivating Communities of Practice - a guide to managing knowledge*. United States of America

Wenger, Etienne (2004): *Praksisfællesskaber*. 1 udgave. 1 oplag. Hans Reitzels Forlag.

Yin, Robert K. (2014): *Case study research - design and methods*. 5. udgave. SAGE Publications.

Zahavi, Dan (2003): Fænomenologi. I Simo Køppe m.fl.: *Humanistisk videnskabsteori*. 1. udgave. DR Multimedie.

Den formidlende artikel

LykkeLiga, et koncept for udviklingshæmmede børn og deres familier

En opsummering af, hvad LykkeLigas håndboldtræninger bidrager til hos disse børn og deres familier i Aalborg Kidz

Pernille Strauss Madsen og Lone Brandi

Stud.mag. i Læring og forandringsprocesser

Institut for Læring og Filosofi

Aalborg universitet

Antal anslag: 9.357

Abstract

Denne artikel er en formidlende artikel, som bygger på projektets hovedkonklusioner. Afhandlingen er udarbejdet med deltagende observationer som empirisk data. Disse observationer er indsamlet til LykkeLigas håndboldtræninger, som er oprettet for udviklingshæmmede børn og deres familie. I forhold til dette vil artiklen tage udgangspunkt i, hvad denne praksis kan bidrage til hos børnene og familierne, samt hvilken betydning denne praksis har for deres livsduelighed og senere inklusion i samfundet.

Kort introduktion

Genstandsfeltet for specialeafhandlingen har været at undersøge, hvad konceptet LykkeLiga bidrager til hos udviklingshæmmede børn og deres familier og hvilken betydning denne praksis har for deres livsduelighed og senere inklusion i samfundet. LykkeLiga udtaler selv, at deres sigte er:

LykkeLiga skal over en 3-årig periode opbygge og udvikle et nationalt netværk af håndboldhold for udviklingshandicappede børn i alderen 6-15 år. Projektet sigter efter at aktivere mere end 300 udviklingshandicappede børn.

Desuden sigter projektet efter at skabe national og lokal pressedækning, som skal formidle positiv kommunikation om udviklingshandicaps til hele Danmark. LykkeLiga skal komme samfundet til gode ved at skabe bro mellem udviklingshandicappede og den brede befolkning. Desuden skal børnenes smittende begejstring inspirere til et lysere livssyn blandt danskerne

(LykkeLiga, u.å).

Ud fra dette ses det, at LykkeLiga forsøger at inddrage udviklingshæmmede børn og deres familier i et foreningsliv, og har et ønske om at bidrage til, at der kommer et bedre syn på disse børn i samfundet, og de skal blive en inkluderende del af det danske samfund. Ligeledes fokuserer LykkeLiga på at give børnene mulighed for at komme ud og bevæge sig og lære at spille håndbold, ligesom mange andre børn uden udviklingshæmning, som går til en fritidsaktivitet i deres fritid:

For di vi gerne ville lave en håndboldliga, som kan skabe lykke for udviklingshæmmede børn og deres familier [...] Så jeg synes bare, at vi forældre trænger til noget lykke! Og noget fedt at være en del af og noget vi selv har valgt. Vi vælger fællesskaberne og vi vælger at fokusere på finten, highfive og kampråb i stedet for begrænsningerne og udfordringerne [...] (bilag 6).

Afhandlingens væsentligste pointer i forhold til, hvad LykkeLiga bidrager til for de udviklingshæmmede børn og deres familier

De væsentligste pointer er resultatet af de deltagerobservationer, som er foretaget til træningerne af et af LykkeLigas håndboldhold, Aalborg-kidz.

- Oprettelsen af konceptet LykkeLiga er bidragende til, at udviklingshæmmede børn og deres familier får mulighed for at være en del af et praksisfællesskab sammen.
- Dét, at forældrene også indtænkes som deltagere i håndboldtræningen medvirker, at børnene får øget mulighed for at være deltagende, og at alle kan deltage på trods af forskellige grader af vanskeligheder.
- Fællesskabsfølelsen blandt børnene i LykkeLiga forstærkes ved, at de træner i ens LykkeLiga trøjer, og understøtter deres gensidige genkendelse i hinanden.
- LykkeLiga bidrager til, at børnene får mere fokus på både egne succeser, men også fællesskabets.
- Børnene får positive erfaringer med at være en del af et større fællesskab, og får følelsen af at være et fuldgyldigt og kompetent medlem.
- LykkeCup er med til, at børnene føler sig vigtige i andre sammenhænge.
- LykkeLiga medvirker en stolthed hos børnene om at være en del af et foreningsliv og gå til en sport i deres fritid, som mange andre børn gør.
- LykkeLiga har positiv indvirkning på børnenes identitet, da de opbygger større selvtillid og danner et mere positivt selvbillede.

- For forældrene bidrager LykkeLiga til, at de får mulighed for at være en del af et fællesskab, hvor de ikke skiller sig ud som familie.
- LykkeLiga bidrager til, at forældrene kan benytte fællesskabet til at erfaringsudveksle og sparre med hinanden.
- Lykkeliga fungerer som et fristed for familierne, hvor de ikke er anderledes og hvor de fokuserer på det positive, frem for at skulle tage stilling til hverdagens udfordringer, kommunale eller specialpædagogiske tiltag, som deres liv ellers er præget af.
- LykkeLiga bidrager til, at de udviklingshæmmede børn og deres familier ekskluderer sig fra det almene foreningsliv. Nogle har aldrig været en del af dette, mens andre har prøvet dette, men fælles er, at de alle oplever, at LykkeLiga bidrager til mere glæde og fællesskab for børnene.

LykkeLigas betydning for de udviklingshæmmede børns livsduelighed og fremtidige inklusion i samfundet

Ud fra ovenstående pointer vil det diskuteres og vurderes, hvorvidt LykkeLiga er medvirkende til at øge børnenes livsduelighed og om konceptet kan bidrage til, at de får bedre mulighed for at blive inkluderet i samfundet.

- Anset ud fra et lokalt perspektiv, kan konceptet LykkeLiga være bidragende til, at børnene bliver en del af det lokale foreningsliv, hvori de får mulighed for at være en del af fællesskab og tilegner sig den implicite læring, der kan opstå i deltagelsen heri.
- Anset ud fra et større samfundsperspektiv, kan LykkeLigas store udbredelse i samfundet bidrage til, at børnene og familierne oplever en større forståelse og imødekommenhed fra offentligheden.
- Konceptets fokus på, at alle børn skal have mulighed for at være en del af et lokalt foreningsliv, kan desuden bidrage til, at dette i fremtiden vil få større fokus.
- LykkeLiga har en betydning for børnenes livsduelighed, da de både udvikler sociale-, emotionelle- og motoriske kompetencer, hvilket bidrager til, at de bliver mere livsduelige og dermed får nemmere ved at blive inkluderet i samfundet.
- Børnene udvikler social kompetence, da LykkeLiga bidrager til, at de kan føle sig som en del af et større fællesskab. Ligeledes lærer børnene at forstå det praksisfællesskab de indgår i, herunder blandt andet rutiner, handlinger og roller, som opstår gennem det sociale fællesskab.

- Børnene udvikler emotionelle kompetencer, da de både griner og fjanter under træningerne, hvilket udtrykker, at de er glade. Børnene er også stolte af at skulle af sted til en fritidsaktivitet, hvilket er en udvikling af deres emotionelle kompetence.
- Børnene udvikler motoriske kompetencer til håndboldtræningerne, da LykkeLiga er med til, at disse børn kommer ud at røre sig i hverdagen og LykkeLiga tilgodeser alle vanskeligheder.
- Børnene føler sig inkluderet i håndboldtræningerne, da de føler sig som en del af noget større, hvor de er stolte.
- LykkeLigas store succes er medvirkende til at skabe et positivt fokus på disse børn, hvilket gør, at befolkningen kan ændre deres syn på disse børn, og derfor have en større forståelse og imødekommethed over for disse børn. Dette betyder, at det kan have betydning for deres inklusion i samfundet.
- Børnene får skabt en lykke til træningerne, da de kommer ud og kan føle sig som alle andre, nemlig at være en del af et fællesskab og foreningsliv.

Et kritisk blik på konceptet LykkeLiga

Som opstillet i ovenstående punkter, så bidrager LykkeLiga til flere positive ting hos både børnene og forældrene, både i forhold til den læring, de tilegner sig ved at blive fulgyldige medlemmer af et praksisfællesskab, men også i forhold til, hvordan denne læring kan få betydning for børnenes livsduelighed og inklusion i samfundet. På trods af de positive opstillede punkter, som LykkeLiga overvejende bidrager til, så kan der også anskues mindre positive perspektiver på konceptet LykkeLiga. Disse mindre positive perspektiver på LykkeLiga kan være, at selvom børnene føler sig inkluderet i det fællesskab de er en del af til LykkeLiga, så bygger selve konceptets kerne på, at børnene bliver ekskluderet fra det almene foreningsliv, og dermed også fra børn uden udviklingshæmning. Da graden af børnenes vanskeligheder veksler meget, har nogle ikke kompetencerne til at blive inkluderet i det almene, mens andre sandsynligvis godt ville kunne blive dette. I forhold til, at konceptet omfavner alle børn "som døjer med noget" (bilag 6), kan et perspektiv herpå være, at forældrene til de ikke så vanskeligt stillede børn, alligevel vælger LykkeLiga til, da dette er nemmest i forhold til at undgå den udskillelse og følelse af at være anderledes, som de muligvis ville kunne opleve i det almene foreningsliv. Kritikken i forhold til dette består af, hvorvidt disse forældre og børn ikke blot får udskudt denne følelse, da de sandsynligvis ikke ville kun indgå i fællesskaber med andre udviklingshæmmede børn resten af deres liv. For disse børn bidrager LykkeLiga i nogen grad altså ikke til, at de bliver klædt på til at blive

inkluderet i samfundet, da samfundet ikke kun består af ekskluderede fællesskaber, hvori kun udviklingshæmmede indgår. I forhold til at klæde børnene på til at kunne gebærde sig i samfundet, kan et kritisk perspektiv på LykkeLiga desuden være, hvorvidt LykkeLiga tager for meget hensyn til disse børn. I forhold til dette ligger, at vi i observationerne oplever, at stifteren fortæller børnene, at de er vindere af det håndboldcup de deltager i, men undlader at sige, at alle hold vandt og at der altså ergo ikke var nogen egentlig vinder (bilag 6). Selvom LykkeLiga gør dette i intentionen om at skabe positive oplevelser og succeser for børnene, så er dette ikke nødvendigvis med til at forberede dem til et samfund, hvori de ligesom i deres fællesskab her, ikke kun vil møde succes og gode oplevelser.

I forhold til LykkeLigas eksklusion fra det almene foreningsliv kan også stilles spørgsmålstejn ved, hvorvidt sådan et koncept blot er med til at forstærke deres følelse af at være anderledes, og forstærke denne eksklusion. Forældrenes og børnenes valg af at være ikke-deltagende i det almene foreningsliv gør det i hvert fald ikke muligt for det almene foreningsliv at blive bedre til at inkludere disse børn og give dem erfaringer med, hvordan dette gøres bedst.

Litteraturliste

LykkeLiga (u.å.b): *En helt anden liga*. Lokaliseret d. 29/5 2019 på: <http://lykkeliga.dk/om-lykkeliga/>

Bilagsoversigt

Bilag 1: Observationsguide.

Bilag 2: Første deltagerobservation af LykkeLigas håndboldtræninger

Bilag 3: Anden deltagerobservation af LykkeLigas håndboldtræninger

Bilag 4: Tredje deltagerobservation af LykkeLigas håndboldtræninger

Bilag 5: Fjerde deltagerobservation af LykkeLigas håndboldtræninger

Bilag 6: Femte deltagerobservation af LykkeLigas håndboldtræninger